

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Alexandra Dirriglová

**Odpovědnost za škodu způsobenou umělou
inteligencí – současná východiska**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Zdeněk Kučera, Ph.D.

Katedra: Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 10.05.2024

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 275 437 znaků včetně mezer.

Alexandra Dirriglová

V Praze dne 10.05.2024

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu této diplomové práce, JUDr. Zdeňku Kučerovi, Ph.D., za jeho ochotu vést moji diplomovou práci a za jeho cenné připomínky a rady. Velké díky patří rovněž mé rodině, přátelům a partnerovi za podporu při psaní a po celou dobu mého studia.

Obsah

Úvod.....	1
1 Pojem umělé inteligence.....	4
1.1 Historie umělé inteligence.....	4
1.2 Definice a druhy umělé inteligence.....	7
1.2.1 První pokusy o definici AI.....	7
1.2.2 Definice v Nařízení o AI.....	10
1.2.2.1 Problematika technologicky neutrální definice.....	13
1.2.3 Obecná a specializovaná umělá inteligence.....	15
1.2.4 Online a offline model AI.....	17
1.2.5 Hmotná a nehmotná AI.....	18
1.2.6 Kategorizace AI podle stupně vývoje.....	18
1.3 Výzva AI pro právo a důvody regulace.....	19
2 Odpovědnost za škodu způsobenou umělou inteligencí.....	21
2.1 Pojem odpovědnosti za škodu v občanském zákoníku.....	22
2.1.1 Objektivní a subjektivní odpovědnost.....	23
2.1.2 Smluvní a mimosmluvní odpovědnost.....	25
2.1.3 Škoda a nemajetková újma.....	26
2.1.4 Způsob a rozsah náhrady škody.....	28
2.1.5 Aplikace institutů odpovědnosti v občanském zákoníku na škodu způsobenou umělou inteligencí.....	29
2.1.5.1 Odpovědnost za škodu způsobenou věcí.....	31
2.1.5.2 Odpovědnost za škodu způsobenou vadou výrobku.....	36
2.1.5.3 Odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem a princip respondeat superior.....	40
2.1.5.4 Odpovědnost z provozní činnosti.....	42
2.1.5.5 Odpovědnost za škodu způsobenou provozem zvláště nebezpečným.....	43
2.1.5.6 Škoda z provozu dopravního prostředku.....	46
2.1.5.7 Škoda způsobená informací nebo radou.....	47
2.1.5.8 Smluvní odpovědnost.....	48
2.1.5.9 Odpovědnost za škodu na základě obecných ustanovení.....	50
2.2 Odpovědnost umělé inteligence samotné.....	51
2.2.1 Problematika právní osobnosti a svéprávnosti.....	52
2.2.2 Elektronická osoba.....	53
2.2.3 Kritika a nedostatky.....	54
2.3 Shrnutí.....	56
3 Návrh unijního regulačního rámce pro AI a jeho dopad na český právní řád.....	58
3.1 Návrh Nařízení o AI.....	58
3.2 Návrh Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci.....	63
3.2.1 Vyvratitelná domněnka zanedbání řádné péče.....	66
3.2.2 Vyvratitelná domněnka příčinné souvislosti.....	67
3.2.3 Transpozice směrnice a možný dopad na český právní řád.....	69
3.3 Návrh Nové směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky.....	72
3.4 Shrnutí.....	75
Závěr.....	77
Seznam zkratk.....	83

Seznam použitých zdrojů.....	85
Abstrakt.....	99
Abstract.....	101

Úvod

Umělá inteligence (dále také jako „AI“ z anglického artificial intelligence) je v současnosti více než jen moderní pojem. Veřejnost se vesměs dělí na dva tábory, ten první je obezřetný a skeptický k umělé inteligenci a varuje před dalším vývojem v této oblasti.¹ Druhý tábor slaví a vítá „budoucnost“, je nedočkavý k uplatnění umělé inteligence v rutinních životních situacích.²

Nelze pochybovat o přitažlivosti témat týkajících se umělé inteligence pro média a politiky a stále častěji se pojmu AI dostává fóra i v běžných každodenních rozhovorech. Zjednodušeně řečeno, dnes již v rámci *small talku* nekomentujeme, jaké je zrovna počasí, ale ptáme se, o čem se ten druhý naposledy bavil s ChatGPT.³ Právě tento chatbot, založený na umělé inteligenci se v současnosti pro laiky stává téměř synonymem pro AI.

Již méně často si však jako společnost můžeme uvědomovat skutečnost, že AI se určitým způsobem již dlouhou dobu využívá právě i v mnoha jiných každodenních činnostech a postupech. Trefně k tomu uvádí scénář Kolaříková a Horák, kteří ukončují popis „všedního dne“ větou: „*Je běžný den roku 2020 a vy jste právě nejméně 25krát narazili na něco, co se dá označit za umělou inteligenci*“. Mezi těmito 25 případy je uvedena například reklamace za pomoci online formuláře, rozpoznání semaforů v CAPTCHA⁴ testu, odemknutí telefonu, zemědělský stroj obdělávající půdu či kontrola kožních znamének u lékaře.⁵

Otázkou zůstává, zda je náš (právní) svět připraven na tak rozsáhlé využívání umělé inteligence a zejména na její další očekávaný vývoj. Dokáže společnost adekvátně a včas reagovat na případné negativní dopady rozšíření AI do téměř všech oblastí lidské činnosti, a když AI způsobí škodu, kdo ji zaplatí?

¹ Mezi ně patří i multimiliardář Elon Musk, který spolu s dalšími významnými osobnostmi požaduje pozastavení dalšího vývoje AI nad úroveň systému GPT4 viz: FUTURE OF LIFE INSTITUTE. Pause Giant AI Experiments: An Open Letter. In: *Future of life institute*. Online. 2023. Dostupné z: <https://futureoflife.org/open-letter/pause-giant-ai-experiments/> [cit. 2023-10-24].; dále také Nick Bostrom v BOSTROM, Nick. *Superintelligence: až budou stroje chytřejší než lidé*. Přeložil Jan PETŘÍČEK. Obzor (Prostor). Praha: Prostor, 2017. ISBN 978-80-7260-353-4.

² Mezi představitele patří například Mark Zuckerberg, Eric Schmidt, Tomáš Mikulov – převzato z ŠTĚDRŮŇ, Bohumír. *Právo a umělá inteligence*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-803-7. s. 114.; k pohledu české společnosti viz také MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU, Odbor digitální ekonomiky a chytré specializace. *Vyhodnocení veřejné konzultace k aktualizaci Národní strategie umělé inteligence*. Online. 2023. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/assets/cz/rozcestnik/pro-media/tiskove-zpravy/2023/10/Vyhodnoceni-verejne-konzultace-k-aktualizaci-Narodni-strategie-umele-inteligence.pdf> [cit. 2023-10-17].

³ O popularitě pojmu svědčí i graf Google Trends k termínu „AI“ - viz GOOGLE. Google Trends. *Trends.google. AI*. 2023. Online. Dostupné z: <https://trends.google.com/trends/explore?date=today%205-y&q=AI&hl=cs>. [cit. 2023-10-24].

⁴ CAPTCHA = Completely Automated Public Turing test to tell Computers and Humans Apart, citováno z OXFORD ENGLISH DICTIONARY. Captcha.n. In: *OED*. Online. 2012. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/OED/1046285122>. [cit. 2023-10-24].

⁵ KOLAŘÍKOVÁ, Linda a HORÁK, Filip. *Umělá inteligence & právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020. ISBN 978-80-7598-783-9. s. XIX.

Tato diplomová práce si klade za cíl přiblížit problematiku umělé inteligence a s ní související otázky soukromoprávní odpovědnosti za škodu způsobenou umělou inteligencí. Tato oblast se řadí mezi poměrně nepřehlednou, vzbuzující mnoho otázek. Z toho důvodu je zapotřebí posoudit, zda existuje efektivní právní úprava umožňující poškozeným domoci se náhrady škody a předejít tak vytvoření právního vakua v této oblasti. Vhodná právní úprava by měla reflektovat faktickou podstatu umělé inteligence, která jedná částečně sama a současně zohledňovat riziko příliš přísných požadavků kladených na potenciální škůdce.

V této práci provedu analýzu současných relevantních východisek a úpravy odpovědnosti za škodu v českém právním řádě, připravovaného unijního regulačního rámce a úvah alternativního řešení problematiky a pokusím se ji aplikovat na faktické a hypotetické situace vzniku škody v souvislosti s AI. V rámci právního posouzení se budu opírat především o komparativní posouzení a syntézu pokynů nalezených v judikatuře, stanoviscích autorit a relevantní odborné literatuře. V rámci práce budu taktéž pracovat s analogickým postupem, zejména při aplikaci právního posouzení na umělou inteligenci.

Konkrétně se pokusím odpovědět na následující výzkumnou otázku, která vystihuje současné obavy vyplývající z užívání umělé inteligence a rizik dopadajících na soukromoprávní vztahy: „Je současný stav platné zákonné úpravy soukromoprávní odpovědnosti za škodu schopen vhodně reagovat na situace, kdy je škoda způsobena umělou inteligencí?“

Vzhledem k tomu, že odpovědnost za škodu je upravena na základě jednotlivých speciálních i obecných odpovědnostních institutů a v souvislosti s připravovanou unijní úpravou a alternativního řešení, předpokládám, že bude nutné zabývat se také následujícími vedlejšími otázkami:

- Co je to umělá inteligence, a jak ji definujeme?
- Jaké jsou limity jednotlivých odpovědnostních institutů zákonné úpravy ve vztahu k aplikaci na škodné události způsobené AI?
- Jaké jsou nedostatky alternativního východiska, tj. úpravy elektronické osoby z hlediska odpovědnosti a uplatnění v praxi?
- Jak ovlivní připravovaná unijní regulace současný právní stav?

V rámci zodpovězení na hlavní výzkumnou otázku si kladu taktéž za cíl zhodnotit, zda bude v budoucnu takový stav udržitelný a navrhnout vlastní řešení.

Tato práce se bude limitovat zejména na právní úpravu obsaženou v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů („OZ“, „občanský zákoník“) a relevantní unijní regulaci, a to i z důvodu, že problematika umělé inteligence se projevuje v téměř všech oblastech práva a je multidisciplinární. Při snaze o zahrnutí dalších právních oblastí by práce mohla ztratit

hloubku analýzy. Díky limitaci je možné udržet zaměření této práce na její hlavní předmět posouzení. Zabráním tím rozptýlení pozornosti od hlavního tématu a umožním zachování jasné struktury při řešení odpovědnosti za škodu způsobenou umělou inteligencí v soukromoprávní oblasti.

Práci budu členit na tři hlavní části a závěr. V první části se zaměřím na vymezení umělé inteligence a jejího vývoje do podoby, kterou známe dnes. Představím možné definice umělé inteligence spolu s vytyčením nedostatků dané problematiky. Detailněji se budu věnovat definičním problémům, se kterými se potýkaly legislativní orgány při práci na Nařízení o umělé inteligenci. Upozorním také na jednotlivé nedostatky definic a důležitost správného pochopení AI pro její regulaci. Následně popíšu klíčové poznatky z oblasti AI a jejího dělení, které poslouží jako základ pro právní posouzení.

Druhou část dále rozdělím do dvou hlavních kapitol, ve kterých budu zkoumat odpovědnost za škodu způsobenou umělou inteligencí. V první kapitole druhé části uvedu teoretická východiska soukromoprávní odpovědnosti, specificky odpovědnosti za škodu, analyzuji pojem škody v občanském zákoníku a uvedu teoretická východiska. Následně identifikuji hlavní ustanovení platné právní normy a podrobně na nich zanalyzuji, zda stávající úprava odpovědnosti za škodu je aplikovatelná pro škodné události související s AI v rozsahu nezbytném pro zodpovězení výzkumné otázky. Ve druhé kapitole druhé části práce posoudím druhý přístup k řešení odpovědnosti za škodu způsobenou AI, a to koncept elektronické osoby, jakožto *de lege ferenda* nabízeného východiska problematiky. Budu zkoumat relevantní právní aspekty tohoto konceptu a jeho případné uplatnění v praxi.

Ve třetí části se zaměřím na tři základní dokumenty připravovaného regulačního rámce Evropské unie v oblasti umělé inteligence, od kterých právní obec očekává směrodatná východiska. Dokumenty jsou podrobím relevantní analýze a kritice. Důraz analýzy budu klást zejména na návrh Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci. Následně budu zkoumat, jak by implementace unijní legislativy mohla ovlivnit relevantní problematiku v českém právním řádě.

V závěru práce shrnu klíčové poznatky a závěry z předchozích částí a předložím odpověď na výzkumnou otázku. Pokusím se taktéž o návrh vlastního řešení budoucí úpravy v oblasti odpovědnosti za škodu způsobenou umělou inteligencí.

1 Pojem umělé inteligence

Jelikož je umělá inteligence širokým pojmem, který pro každého může představovat něco naprosto odlišného, považuji za vhodné tento termín objasnit. K tomu je zapotřebí vymezit historický vznik umělé inteligence a s tím související problematiku jasného definování pojmu. Právě tyto oblasti spolu úzce souvisejí. Správná definice a pochopení pojmu umělé inteligence, jak bude dále podrobněji rozebráno níže, je kritickým bodem nejen pro laickou veřejnost ale i pro potřebu legislativních orgánů.

1.1 Historie umělé inteligence

Ačkoli nám může oblast AI připadat poměrně nová, umělá inteligence se stala relevantním tématem již v druhé polovině 20. století v souvislosti s tzv. „počítačovou revolucí“. S rozvojem technologií a vynálezem prvních počítačů se začali vědci a akademici zabírat myšlenkou vytvořit inteligentní počítačový stroj, který by napodobil inteligenci lidskou. Zásadní osobností v této době byl Alan Turing, který v roce 1950 publikoval článek v časopise MIND pod původním názvem „Computing Machinery and Intelligence“.⁶ V článku se věnuje otázce, zda umí stroje myslet.⁷ Právě tato otázka zůstává nezodpovězenou dodnes. Turing je považován za jednoho z otců oboru umělé inteligence, přestože samotný pojem AI nepoužil či nedefinoval. Z dnešního hlediska je relevantní zejména Turingův test, který měl potvrdit či vyvrátit, zda je určitý počítač nadán umělou inteligencí. Test, zjednodušeně řečeno, spočívá v tom, že dotazující klade stroji řadu otázek a pokud nedokáže rozlišit, zda mu odpovídá člověk či počítač, jedná se o umělou inteligenci.⁸

Samotný výraz umělé inteligence byl poprvé použit Johnem McCarthyem v roce 1955 v rámci letního semináře na Dartmouth College, kterého se také účastnilo mnoho předních světových myslitelů v oblasti výpočetní techniky.⁹ Podle něj pod pojem AI spadala *věda a technika o výrobě inteligentních strojů*.¹⁰ V dnešní době je tato definice, jak bude zmíněno později, bezesporu příliš nejasná a široká.

Velký pokrok v oboru AI nastal v letech 1957 až 1974, kdy byly vyvíjeny počítače, které měli stále větší paměťovou kapacitu, a došlo k vylepšení algoritmů strojového učení. Posléze se však ukázalo, že předpovědi o vynalezení stroje s obecnou inteligencí průměrného člověka

⁶ COUNCIL OF EUROPE PORTAL. History of Artificial Intelligence. In: *Council of Europe Portal*. Článek. Online. [nedatováno]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/artificial-intelligence/history-of-ai>. [cit. 2023-10-24].

⁷ TURING, Alan, Computing Machinery and Intelligence. In: *Mind*. 1950, Vol. 49. s. 422-260. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/mind/LIX.236.433>. [cit. 2023-10-24].

⁸ Ibid.

⁹ COMPUTER HISTORY MUSEUM. John McCarthy. In: *Computerhistory.org*. Článek. Online. [nedatováno]. Dostupné z: <https://computerhistory.org/profile/john-mccarthy/> [cit. 2023-10-24].

¹⁰ MANNING, Christopher. Artificial Intelligence Definitions. In: *HAI Stanford University*. Článek. Online. 2020. Dostupné z: <https://hai.stanford.edu/sites/default/files/2020-09/AI-Definitions-HAI.pdf>. [cit. 2023-10-24].

v blízké budoucnosti byly příliš optimistické. Ačkoli byl vymezen určitý teoretický koncept tohoto cíle, věda v té době nebyla schopna vytvořit skutečnou umělou inteligenci, která by ovládala schopnosti přirozeného jazyka, abstraktního myšlení a sebepoznávání.¹¹

Následovalo období značného útlumu v oblasti AI, některými nazývané jako „první zima umělé inteligence“.¹² V cestě stálo mnoho překážek, včetně nedostatku výpočetního výkonu tehdejších počítačů, které nedokázaly uchovávat potřebný rozsah informací. Důsledkem zimy AI se na více než dekádu vývoj a výzkum v oblasti umělé inteligence zpomalil.¹³

Devadesátá léta minulého století se již nesla ve znamení snahy o vytvoření skutečně inteligentního programu, který by předčil člověka. Mezi příklady zde lze uvést například vyvinutí programu, který by byl schopný porazit nejlepší hráče v šachu. Tato ambice se naplnila, když počítač Deep Blue od společnosti IBM v roce 1997 porazil Garyho Kasparova, toho času velmistra šachu.¹⁴

V současné době tzv. „velkých dat“ dat (big data) a supervýkonných počítačů došlo k obrovskému pokroku ve vývoji specializovaných systémů AI.¹⁵ Tyto systémy se nyní využívají již v téměř každém z oborů lidské činnosti, například v bankovníctví¹⁶, v marketingu¹⁷, pro zábavu¹⁸ a mnoha dalších oblastech.¹⁹ Kontroverzním cílem však zůstává taková umělá inteligence, která by byla schopna napodobit, či i překonat lidské kognitivní funkce ve všech ohledech, tzv. obecná AI (více k pojmu viz kapitola 1.2.4).

Stabilní růst je také viditelný ve vývoji hardwarové formy AI, především robotů. Podle průzkumu, který nechala vypracovat Evropská komise, využíval v roce 2015 robota v domácnosti každý sedmý Evropan.²⁰

¹¹ ROCKWELL, Anyoha. The History of Artificial Intelligence. In: *Harvard.edu*. Článek. Online. 2017. Dostupné z: <https://sitn.hms.harvard.edu/flash/2017/history-artificial-intelligence/>. [cit. 2023-10-24].

¹² SCHUMAN, Sebastian. History of the first AI Winter. In: *towardsdatascience.com*. Článek. Online. 2021. Dostupné z: <https://towardsdatascience.com/history-of-the-first-ai-winter-6f8c2186f80b> [cit. 2023-10-24].

¹³ ROCKWELL, Anyoha. The History of Artificial Intelligence. In: *Harvard.edu*. Článek. Online. 2017. Dostupné z: <https://sitn.hms.harvard.edu/flash/2017/history-artificial-intelligence/>. [cit. 2023-10-24].

¹⁴ KOLAŘÍKOVÁ, Linda a HORÁK, Filip. *Umělá inteligence & právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020. ISBN 978-80-7598-783-9. s. 29.

¹⁵ DREXL, J. et al. Technical Aspects of Artificial Intelligence: An Understanding from an Intellectual Property Law Perspective. 2019. In: *Max Planck Institute for Innovation and Competition Research Paper*. No. 19-13. Online. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3465577. [cit. 2023-10-24]. s. 5.

¹⁶ ČT24. Velké banky začaly využívat umělou inteligenci k přeměně světa financí. In: *ČT24*. Článek. Online. 2023. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/veda/3592785-velke-banky-zacaly-vyuzivat-umelou-inteligenci-k-premene-sveta-financi>. [cit. 2023-10-24].

¹⁷ MARR, Bernard. Artificial intelligence And The Future Of Marketing. In: *Forbes.com*. Článek. Online. 2022. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/bernardmarr/2022/09/09/artificial-intelligence-and-the-future-of-marketing/>. [cit. 2023-10-24].

¹⁸ Např. akční videohra The Last of Us.

¹⁹ ROCKWELL, Anyoha. The History of Artificial Intelligence. In: *Harvard.edu*. Článek. Online. 2017. Dostupné z: <https://sitn.hms.harvard.edu/flash/2017/history-artificial-intelligence/>. [cit. 2023-10-24].

²⁰ SPECIAL EUROBAROMETER 427. *Autonomous systems report*. 2015. Online. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/102681/Autonomos%20systems.pdf>. [cit. 2023-10-24].

Popularita AI mezi širokou veřejností vzrostla zejména představením systému GPT-3 a chatbotu ChatGPT v roce 2022 společností OpenAI.²¹ V této souvislosti došlo ke značnému přelivu zájmu na vývoj velkých jazykových modelů („LLM“, Large Language Model) AI, oproti předchozímu zaměření na modely AI založené na hlubokém učení (z anglického deep learning, k pojmu viz kapitola 1.2.5).²²

Do budoucnosti lze očekávat další posun ve vývoji AI, který se ovšem může ukázat jako příliš rychlý pro společnost. Podle předního vývojáře společnosti Google, Raye Kurzweila, nejsme jako společnost připravení na tak překotný růst ve světě technologie.²³ Kurzweil založil své tvrzení na teorii exponenciálního růstu, který je definován Moorovým zákonem. Moorův zákon, pojmenovaný po spoluzakladateli společnosti Intel, Gordonu Moorovi, říká, že výpočetní výkon počítačů roste exponenciálně a že se každé dva roky zdvojnásobí, zatímco náklady na výrobu čipů zůstanou přibližně stejné. To znamená, že nové počítače budou mít každé dva roky přibližně dvojnásobný výkon a budou stát přibližně stejně jako ty starší.²⁴ Kurzweil dále predikoval, že do roku 2029 bude dosaženo singularity, tj. že bude vyvinut takový systém AI, který předčí lidský mozek.²⁵ Ač je toto tvrzení z roku 2014, nelze zcela vyvrátit, že takového stavu nebude nikdy dosaženo.²⁶

Ať už se Kurzweilova předpověď naplní či nikoli, právě i z důvodů, na které upozorňuje, je zapotřebí věnovat se vytvoření vhodného právního rámce pro regulaci AI. Uvažovat se dá i nad situací, kdy by umělá inteligence existovala v určité neregulované šedé zóně. Nejednalo by se o jediný společenský problém který by takto fungoval. Jelikož se však jedná o celospolečenský fenomén, kterému je věnována nemalá mediální a politická pozornost, troufám si tvrdit, že tomu tak nebude. Je podstatné vystavět regulaci AI na kvalitních základech, abychom se neokrádali o technologický pokrok z přílišného strachu z neznámého. Zároveň je na místě kritický pohled, který reaguje na potenciálně nebezpečné dopady využití AI. Stav, za kterého by byla regulace AI nefunkční by mohl vyústit v mnoho problematických scénářů, jako například nemožnost

²¹ MARR, Bernard. A Short History of ChatGPT: How We Got to Where We Are Today. In: *Forbes.com*. Článek. Online. 2023. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/bernardmarr/2023/05/19/a-short-history-of-chatgpt-how-we-got-to-where-we-are-today/>. [cit. 2023-10-24].

²² SOUKUPOVÁ, JANA. *Legal Technology*. Praha. 23.10.2023. [informace poskytnuté na semináři].

²³ KURZWEIL, Ray. The Law of Accelerating Returns. In: *thekurzweillibrary.com*. Článek. Online. 2001. Dostupné z: <https://www.thekurzweillibrary.com/the-law-of-accelerating-returns>. [cit. 2023-10-24].

²⁴ IT SLOVNÍK. Co je to Mooreův zákon?. In: *It-slovník.cz*. Článek. Online. [nedatováno]. Dostupné z: <https://it-slovník.cz/pojem/mooreuv-zakon>. [cit. 2023-10-24].

²⁵ THOMPSON, Cadie. Computers will be like humans by 2029: Google's Ray Kurzweil. In: *CNBC.com*. Článek. Online. 2014. Dostupné z: <https://www.cnbc.com/2014/06/11/computers-will-be-like-humans-by-2029-googles-ray-kurzweil.html>. [cit. 2023-10-24].

²⁶ JACOBSEN, Bruno. Human-like Computers by 2029?. In: *Futuresplatform.com*. Článek. Online. 2023. Dostupné z: <https://www.futuresplatform.com/blog/human-computers-2029>. [cit. 2023-10-25].

dosáhnout na spravedlivou náhradu škody způsobené v přímé souvislosti s užitím umělé inteligence.

1.2 Definice a druhy umělé inteligence

K tomu, aby bylo možné se dále věnovat existující a možné právní úpravě soukromoprávní odpovědnosti za škodu způsobenou AI, je zapotřebí definovat samotný pojem AI. Již u tohoto odrazového můstku však narážíme na problém. Pojem umělé inteligence, jak již bylo uvedeno, byl poprvé užit McCarthyem,²⁷ dnešní vnímání AI se však bezesporu liší. V současnosti neexistuje žádná univerzální definice AI a názory na výklad a obsáhlost tohoto pojmu se rozcházejí.

1.2.1 První pokusy o definici AI

Část veřejnosti si pod pojmem umělá inteligence představí autonomního agenta, určitého robota, či stroj, který je vybaven softwarem, umožňujícím mu samostatně jednat. Redukovat umělou inteligenci pouze na autonomní agenty by však bylo chybou. Je zapotřebí se oprostit od potřeby hmotného substrátu nadaného umělou inteligencí pro účel budoucí právní úpravy. Umělá inteligence může být bezesporu součástí autonomního agenta, může být však také ve zcela nehmotném provedení, jako je tomu například u softwaru. Se záměrem se zde vyhýbám termínu věc, jelikož už i právní podstata samotného softwaru je předmětem akademických debat, a názory na to, zda se jedná o věc v právním slova smyslu, se rozcházejí.²⁸ O tom, zda AI splňuje definici věci podle § 489 OZ bude detailněji pojednáno v kapitole 2.1.5.1.

O definici AI se vede již řadu let debata na národní i mezinárodní úrovni. V roce 2017 byla ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irska („Spojené království“) vydána zpráva Sněmovny lordů, ve které byla mimo jiné umělá inteligence definována jako: *Technologie se schopností vykonávat úkoly, které by jinak vyžadovaly lidskou inteligenci, jako je vizuální vnímání, rozpoznávání řeči a překlad jazyka*. K této definici Sněmovna lordů dodala, že současné systémy AI mají také obvykle schopnost učit se nebo se přizpůsobovat novým zkušenostem či podnětům.²⁹

²⁷ COMPUTER HISTORY MUSEUM. John McCarthy. In: *Computerhistory.org*. Článek. Online. [nedatováno]. Dostupné z: <https://computerhistory.org/profile/john-mccarthy/> [cit. 2023-10-24].

²⁸ TOMÍŠEK, Jan. Software jako věc v režimu nového občanského zákoníku. In: *Revue pro právo a technologie*, 2014, č. 9, s. 199-214. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2023-10-30].

²⁹ SELECT COMMITTEE ON ARTIFICIAL INTELLIGENCE. House of Lords. *AI in th UK: ready, willing and able?*. 2018. Online. Dostupné z: <https://publications.parliament.uk/pa/ld201719/ldselect/ldai/100/100.pdf>. [cit. 2023-10-27]. s. 14

Uvedená definice byla převzata ze stanoviska britské vlády,³⁰ avšak je dle názoru odborné veřejnosti poměrně strohá.³¹

Na neexistenci obecně přijímané definice také reagoval Evropský parlament, když v roce 2017 vyzval Komisi k jejímu vymezení. Tato výzva však byla směřována pouze na AI v podobě kyberneticko-fyzického systému, tj. na AI jako součást hmotné věci (např. autonomní robot).³²

V roce 2018 byl představen dokument Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů. Umělá inteligence pro Evropu („Sdělení Komise o umělé inteligenci“), který je vnímán jako jeden ze zakládajících kamenů současně připravované unijní regulace v oblasti AI. V tomto sdělení byla AI vymezena následovně: *Za umělou inteligenci se považují systémy vykazující inteligentní chování v podobě vyhodnocování svého okolí a následného rozhodování či vykonávání kroků – s určitou mírou autonomie – k dosažení konkrétních cílů. Systémy využívající technologii umělé inteligence mohou být čistě softwarové, které působí jen ve virtuálním světě (např. hlasoví asistenti, program na analýzu snímků, vyhledávače, systémy rozpoznávání hlasu a obličeje), nebo mohou být zabudovány do technického vybavení (např. pokročilé roboty, autonomní vozidla, drony a různé formy využití internetu věcí).*³³

Nezávislá Odborná skupina pro umělou inteligenci na vysoké úrovni („AI HLEG“), zřízená Evropskou komisí, vypracovala v roce 2019 dva důležité dokumenty. Prvním z nich jsou Etické pokyny pro zajištění důvěryhodnosti AI,³⁴ druhým je Definice AI: Hlavní schopnosti a vědní obory.³⁵ V druhém dokumentu se AI HLEG vypořádává s předchozí definicí uveřejněnou ve Sdělení Komise o umělé inteligenci. Mezi hlavní body kritiky spadal i samotný termín inteligence, jelikož vhodnější by bylo užití termínu racionalita, který znamená *schopnost zvolit nejlepší akci k dosažení určitého cíle, a to s ohledem na určitá kritéria, podle nichž je třeba optimalizovat, a dostupné zdroje.*³⁶

³⁰ Ibid.

³¹ KOLAŘÍKOVÁ, Linda, HORÁK, Filip. *Umělá inteligence & právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020. ISBN 978-80-7598-783-9. s. 7

³² EVROPSKÁ UNIE. *Usnesení Evropského parlamentu ze dne 16. února 2017 obsahující doporučení Komise o občanskoprávních pravidlech pro robotiku (2015/2103(INL))*. 2017. Online. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52017IP0051>. [cit. 2023-10-27]. Bod 1.

³³ EVROPSKÁ UNIE. *Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů. Umělá inteligence pro Evropu (COM (2018) 237 final)*. 2018. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0237> [cit. 2023-10-27]. s. 1.

³⁴ INDEPENDENT HIGH-LEVEL EXPERT GROUP ON ARTIFICIAL INTELLIGENCE. *Ethics Guidelines for Trustworthy AI*. 2019. Online. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/futurium/en/ai-alliance-consultation.1.html>. [cit. 2023-10-27].

³⁵ INDEPENDENT HIGH-LEVEL EXPERT GROUP ON ARTIFICIAL INTELLIGENCE. *A Definition of AI: Main Capabilities and Disciplines*. 2019. Online. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/futurium/en/ai-alliance-consultation.1.html>. [cit. 2023-10-2023].

³⁶ Ibid, s. 1.

K tomu, aby byl systém AI racionální je podle AI HLEG zapotřebí, aby (i) vnímal okolí pomocí senzorů (kamerou, mikrofonom), (ii) zpracovával informace a usuzoval na základě těchto dat a (iii) rozhodoval o nejlepší akci a provedl tuto akci (fyzicky či virtuálně).³⁷

AI HLEG výslovně zmiňuje, že systémy AI mohou být jakákoli součástí software či hardware, které jsou založeny na technologii umělé inteligence.³⁸ Podle AI HLEG základní racionální systémy umělé inteligence postrádají schopnost upravovat své chování na základě měnícího se prostředí, budoucnost je tedy spatřována v učících se racionálních systémech.³⁹

AI HLEG také věnuje pozornost AI jako vědnímu oboru. Techniky a podobory AI lze dělit do dvou skupin, těmi jsou usuzování/rozhodování a učení. První skupina zahrnuje techniky zahrnující plánování, rozvrhování, vyhledávání a optimalizaci. Učení zahrnuje jak strojové učení, tak neuronové sítě, hluboké učení, rozhodovací stromy a další techniky učení, které umožňují AI učit se řešení problémů, které nelze přímo specifikovat nebo popsat symbolickými pravidly pro usuzování. Tím je například porozumění řeči a jazyku. Dokument také vzpomíná na oblast robotiky, kterou popisuje jako *AI v akci ve fyzickém světě*, jedná se o například autonomní vozidla, humanoidní roboty a robotické vysavače.⁴⁰ V závěru dokumentu AI HLEG přichází s novou navrhovanou definicí AI:

Systémy umělé inteligence ([AI]) jsou softwarové (a případně také hardwarové) systémy navržené lidmi, které mají zadán složitý cíl a jednají ve fyzické nebo digitální dimenzi, přičemž vnímají své prostředí tím, že získávají data, interpretují shromážděná strukturovaná nebo nestrukturovaná data, usuzují ze znalostí nebo zpracovávají informace odvozené z těchto dat a rozhodují o nejlepší akci či akcích k dosažení daného cíle. Systémy [AI] mohou používat symbolická pravidla nebo si vytvořit numerický model; mohou rovněž přizpůsobovat své chování na základě analýzy toho, jak je prostředí ovlivněno jejich předchozími akcemi.

Jako vědní obor zahrnuje [AI] řadu přístupů a technik, jako je strojové učení (jehož konkrétními příklady jsou hluboké učení a posilované učení), strojové usuzování (což zahrnuje plánování, rozvrhování, reprezentaci znalostí a usuzování z nich, vyhledávání a optimalizaci) a robotika (která zahrnuje řízení, vnímání, senzory a akční členy, jakož i integraci veškerých dalších technik do kyberneticko-fyzických systémů).⁴¹

Tato definice je bezesporu velice obsáhlá, což na jednu stranu reflektuje problematiku AI, nicméně na druhou stranu může být právě její délka nepraktická pro obecné užívání. Výhodu spatřuji v zahrnutí široké škály způsobů, jakým se AI projevuje a zahrnutí možnosti

³⁷ Ibid, s. 1.

³⁸ Ibid, s. 6.

³⁹ Ibid, s. 2.

⁴⁰ Ibid, s. 3-5.

⁴¹ Ibid, s. 6.

přizpůsobování. Negativně hodnotím, že není vzpomenuáno i na autonomii AI v procesu rozhodování. Pro přehlednost považuji za důležité upozornit, že definici AI jako vědního oboru se tato práce blíže nevěnuje.

Vedle mezinárodních a nadnárodních organizací se i odborná veřejnost pokouší o vymezení umělé inteligence. Činí tak mimo jiné i alternativními způsoby než obsáhlou definicí, například prostřednictvím určení charakteristických atributů. Podle Tomíška se umělá inteligence, respektive autonomní systémy, vyznačují nízkou kontrolovatelností a obtížností určení příčiny nežádoucího chování.⁴²

Zibner a Myška zaujímají stanovisko, že umělou inteligenci lze vnímat jako tři hlavní proudy, a to jako aktivitu, jako oblast zkoumání a jako software.⁴³

Komplexitu správného pochopení umělé inteligence a definování systémů umělé inteligence pocítili bezesporu i navrhovatelé Nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví harmonizovaná pravidla pro umělou inteligenci (Akt o umělé inteligenci) a mění se určité legislativní akty o umělé inteligenci („Nařízení o AI“).⁴⁴

1.2.2 Definice v Nařízení o AI

Návrh Nařízení o AI systém umělé inteligence původně definovalo jako *software, který je vyvinut pomocí jedné nebo více technik a přístupů uvedených v příloze I, a který může pro danou sadu cílů definovaných člověkem generovat výstupy, jako je například obsah, predikce, doporučení nebo rozhodnutí ovlivňující prostředí, s nimiž komunikují*⁴⁵ Definice v této původní verzi spolu s přílohou I nicméně zahrnovala i technologie a postupy, které ze své podstaty nemusí být nutně umělou inteligencí. Příkladem je například systém IoT (internet of things). Správné vymezení, co spadá pod termín AI je z hlediska aplikace Nařízení o AI nadmíru důležitý, zejména pak pro (potenciální) poskytovatele, uživatele a další subjekty, které by spadaly do některé

⁴² TOMÍŠEK, Jan. Jaký je ideální model odpovědnosti za autonomní systém?. *Revue pro právo a technologie*. 2018, roč. 9, č. 18, s. 29-54. ISSN 1805-2797. Online. Dostupné z: <https://doi.org/10.5817/RPT2018-2-2>. [cit. 2023-10-30]. s. 34.

⁴³ MYŠKA, Matěj a Jan ZIBNER. Umělá inteligence: výzva autorství. In: *Iurium Scriptum*. Olomouc: Nugis Finem, 2019, roč. 2019, č. 1, s. 49-60. ISSN 2570-5679. Online. Dostupné z: https://is.muni.cz/publication/1534880/Iurium_Scriptum_1-2019.pdf. [cit. 2023-10-30]. s. 50.

⁴⁴ EVROPSKÁ UNIE. *Legislativní usnesení Evropského parlamentu ze dne 13. března 2024 o návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví harmonizovaná pravidla pro umělou inteligenci (Akt o umělé inteligenci) a mění určité legislativní akty Unie (COM(2021)0206 – C9-0146/2021 – 2021/0106(COD))* 2024. Online. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-0138_CS.html [cit. 2024-05-03].

⁴⁵ EVROPSKÁ UNIE. *Návrh nařízení Evropského Parlamentu a Rady, kterým se stanoví harmonizovaná pravidla pro umělou inteligenci (Akt o umělé inteligenci) a mění se určité legislativní akty Unie COM(2021)206 final*. 2021. Online. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:e0649735-a372-11eb-9585-01aa75ed71a1.0002.02/DOC_1&format=PDF. [cit. 2023-10-27]. čl. 3 odst. 1. s. 39.

z kategorií tzv. hodnotového řetězce AI.⁴⁶ Z Nařízení o AI pro tyto subjekty vyplývá řada povinností a zejména pro poskytovatele pak rozsáhlá administrativní a ekonomická zátěž. Postihovat nadměrnou regulací systémy, které *de facto* umělou inteligencí nejsou, je tedy neúčelné a znevýhodňuje zejména menší podniky. Není tedy překvapením, že původní definice byla zamítnuta v rámci legislativního vyjednávání.

Vadu této definice si uvědomovalo i předsednictvo Evropské unie („EU“), které ve svém kompromisním návrhu požadovalo změnu definice AI takovým způsobem, aby do oblasti působnosti navrhovaného nařízení nebyly zahrnuty *tradičnější softwarové systémy, které se obvykle za umělou inteligenci nepovažují*.⁴⁷ Podle tohoto kompromisního návrhu měla definice měl systém AI být takový [...] systém, který

- (i) přijímá strojová a/nebo lidská data a vstupy,
- (ii) odvozuje, jak dosáhnout daného souboru cílů definovaných člověkem pomocí učení, uvažování nebo modelování realizovaného technikami a přístupy uvedenými v příloze I, a
- (iii) generuje výstupy v podobě obsahu (generativní systémy umělé inteligence), předpovědí, doporučení nebo rozhodnutí, které ovlivňují prostředí, s nímž interaguje.⁴⁸

Stejně jako předchozí definice se však ani tato nezdá být zcela vhodná. Jako problematické spatřuji zejména opětovné stanovení technických podmínek fungování systému AI. Rigidní zakotvení definičních postupů se, zejména v oboru technologií, nezdá být praktické. Postupy, které v čase přípravy Nařízení o AI byly vnímány jako nejmodernější a odpovídající vědeckému stavu, mohou rychle zastarat. Několik měsíců po přijetí Nařízení o AI by pak mohlo dojít k situaci, kdy do definice AI, a tedy pod působnost tohoto nařízení nespádnou novější systémy AI, které nebudou založeny na technikách uvedených v příloze I Nařízení o AI. Velkým problémem této navrhované verze bylo také vynětí systémů AI pro všeobecné účely z působnosti Nařízení o AI, za předpokladu, že nejsou užívány ke konkrétnímu účelu.⁴⁹ Toto vynětí systémů AI, které jsou určitou

⁴⁶ K pojmu viz např. EVROPSKÁ UNIE. *Legislativní usnesení Evropského parlamentu ze dne 13. března 2024 o návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví harmonizovaná pravidla pro umělou inteligenci (Akt o umělé inteligenci) a mění určité legislativní akty Unie (COM(2021)0206 – C9-0146/2021 – 2021/0106(COD))* 2024. Online. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-0138_CS.html [cit. 2024-05-03]. Recitál 88

⁴⁷ RADA EVROPSKÉ UNIE. *Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví harmonizovaná pravidla pro umělou inteligenci (Akt o umělé inteligenci) a mění určité legislativní akty Unie (COM(2021)206)– Kompromisního znění předsednictva*. 2021. Online. Dostupné z: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14278-2021-INIT/en/pdf>. [cit. 2024-03-04]. s. 3.

⁴⁸ Definice přeložena prostřednictvím překladáče www.deepl.com, převzata z RADA EVROPSKÉ UNIE. *Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví harmonizovaná pravidla pro umělou inteligenci (Akt o umělé inteligenci) a mění určité legislativní akty Unie (COM(2021)206)– Kompromisního znění předsednictva*. 2021. Online. Dostupné z: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14278-2021-INIT/en/pdf>. [cit. 2024-03-04]. Článek 3 odst. 1.

⁴⁹ RADA EVROPSKÉ UNIE. *Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví harmonizovaná pravidla pro umělou inteligenci (Akt o umělé inteligenci) a mění určité legislativní akty Unie (COM(2021)206)–*

podskupinou umělé inteligence jako takové, by bylo nejen nelogické, ale i nebezpečné. Vynětí by vedlo k paradoxní situaci, kdy by právě nejvíce komplexní (a tedy i rizikové) systémy AI nebyly regulovány a neuplatnila by se na ně omezení a zásady vytyčené v Nařízení o AI. Je otázkou, zda tak bylo učiněno s úmyslem uvalit na tuto podskupinu systémů AI přísnější regulaci, či z důvodů usnadnění definice a urychlení legislativních prací.

Následná verze definice AI byla inspirována definicí vytvořenou Organizací pro hospodářskou spolupráci a rozvoj („OECD“). Podle OECD je systém umělé inteligence *strojově založený systém, který může pro daný soubor cílů definovaných člověkem vytvářet předpovědi, doporučení nebo rozhodnutí ovlivňující reálné nebo virtuální prostředí*.⁵⁰ Tato definice je založena na určitém účelovém korektivu, upřesňujícím, co má umělá inteligence vytvářet a za jakým účelem je užívána, spíše než na neflexibilních technologických parametrech. Relevantní námitkou se zdá být, že právě flexibilita definice by mohla způsobit, že do definice budou spadat technologie, které umělou inteligencí nejsou. Flexibilní definice bezesporu přináší určitý prostor pro právní nejistotu, na druhou stranu vhodným uplatněním individuálního uvážení soudů a právní praxe by se mohla lépe přizpůsobovat danému stavu technologického vývoje v konkrétním čase. Definice představená po prvním jednání Evropského Parlamentu byla inspirovaná OECD a definovala systém AI jako *strojový systém, který je navržen tak, aby fungoval s různou úrovní autonomie, a který může pro explicitní nebo implicitní cíle generovat výstupy, jako jsou předpovědi, doporučení nebo rozhodnutí, které ovlivňují fyzické nebo virtuální prostředí*.⁵¹ Ani definice upravená o účelový korektiv a opouštějící technické požadavky však nebyla s konečnou platností schválena. Pozitivním posunem bezesporu bylo opuštění pokusu nezahrnout systémy AI pro všeobecné účely do působnosti Nařízení o AI.

Nová (finální) verze definice systému AI v Nařízení o AI tak již nedefinuje tento systém jako software, ale jako strojový systém a zahrnuje stejně jako definice OECD účelový korektiv. Nadto je správně uvažováno, že opravdová AI se po nasazení určitým způsobem vyvíjí a vyznačuje se adaptivitou. Systém umělé inteligence není konstantní, během používání se mění na základě schopnosti samoučení. To je ostatně jeden z hlavních důvodů, proč je problematické prokázat svůj nárok na náhradu škody například vůči výrobcí.

Kompromisního znění předsednictva. 29. listopad. 2021. Online. Dostupné z: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14278-2021-INIT/en/pdf>. [cit. 2024-03-04]. Článek 52a, recitál 70a.

⁵⁰ OECD. *Recommendation of the Council on Artificial Intelligence*. OECD/LEGAL/0449. 2019. Online. s. 7. Dostupné z: <https://oecd.ai/en/ai-principles>. [cit. 2023-10-27].

⁵¹ EVROPSKÝ PARLAMENT. *Pozměňovací návrhy přijaté Evropským parlamentem dne 14. června 2023 k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví harmonizovaná pravidla pro umělou inteligenci (Akt o umělé inteligenci) a mění určité legislativní akty Unie (COM(2021)0206 – C9-0146/2021 – 2021/0106(COD))*. 2023. Online. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0236_CS.html#def_1_1. [cit. 2024-03-04]. Článek 3 odst. 1.

Zmiňovaná finální definice dle Nařízení o AI tedy zní následovně: „*systemem AI*“ [je] *strojový systém navržený tak, aby fungoval s různými úrovněmi autonomie, který může po zavedení vykazovat adaptabilitu a který z obdržených vstupů odvozuje pro explicitní nebo implicitní cíle to, jak generovat výstupy, jako jsou predikce, obsah, doporučení nebo rozhodnutí, které mohou ovlivnit fyzické nebo virtuální prostředí.*⁵²

V recitálu je stanoveno, že jednou z klíčových charakteristik systému AI je jejich schopnost odvozování.⁵³ Za systémy AI by tedy neměly být považovány takové tradiční technologie, které vytváří určité výstupy pouze na základě vývojářem předem definovaných postupů. Schopnost systému umělé inteligence odvozovat totiž přesahuje základní zpracování dat.

1.2.2.1 Problematika technologicky neutrální definice

Část odborné veřejnosti kritizuje Nařízení o AI a jeho působnosti z hlediska odklonu od principu technologické neutrality. Technologická neutralita je jedna ze základních hodnot proklamovaných unijními regulacemi (zejména) v rámci tzv. digitální dekády, podle níž by zjednodušeně řečeno zákony a předpisy neměly upřednostňovat nebo znevýhodňovat jednu skupinu technologií před druhou. Důvodem pro technologicky neutrální přístup může být (i) vyvarování se diskriminace mezi jednotlivými technologiemi, (ii) agilnost v rámci budoucího technologického vývoje, (iii) potřeba regulovat chování spíše než prostředky k dosažení daného efektu popřípadě (iv) zajištění funkční ekvivalence mezi jednáním offline (nevirtuálním) a online (virtuálním) jednáním.⁵⁴

Přestože cílem Evropské komise bylo zavést technologicky neutrální definici systémů umělé inteligence a stanovit klasifikaci systémů umělé inteligence s různými požadavky a povinnostmi na základě přístupu založeném na riziku, podle mnohých došlo k odklonu od zmíněného cíle.⁵⁵

Například Grady kritizuje, že definice AI, respektive působnost Nařízení o AI by měla dopadat pouze na nepředvídatelné systémy strojového učení. Tvrdí, že pouze tyto systémy jsou

⁵² EVROPSKÁ UNIE. *Legislativní usnesení Evropského parlamentu ze dne 13. března 2024 o návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví harmonizovaná pravidla pro umělou inteligenci (Akt o umělé inteligenci) a mění určité legislativní akty Unie (COM(2021)0206 – C9-0146/2021 – 2021/0106(COD))* 2024. Online. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-0138_CS.html [cit. 2024-05-03]. Článek 3 odst. 1.

⁵³ Ibid. Recitál 12.

⁵⁴ Více k pojmu technologické neutrality viz například JAKUB HARAŠTA. *Princip technologické neutrality v kybernetické bezpečnosti*. Disertační práce. Vedoucí práce: Radim Polčák. Brno: Masarykova univerzita. Právnická fakulta, 2017. s. 39-43.

⁵⁵ MADIEAGA, Tambiana. *Artificial intelligence act. Briefing. EPRS*. 2023. Online. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/698792/EPRS_BRI\(2021\)698792_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/698792/EPRS_BRI(2021)698792_EN.pdf). [cit. 2023-05-04]. s. 5.

rizikové z hlediska novosti, přičemž uvádí, že (neudržitelný) požadavek transparency by měl být vynechán. Navrhuje následující definici:

"Systémem umělé inteligence" (systém AI) se rozumí systém, který na základě parametrů neznámých poskytovateli nebo uživateli odvozuje, jak dosáhnout daného souboru cílů pomocí strojového učení, a vytváří systémem generované výstupy, jako je obsah (generativní systémy AI), předpovědi, doporučení a rozhodnutí, ovlivňující reálné nebo virtuální prostředí, s nímž interaguje.⁵⁶

Je vhodné poukázat i na jiný přístup. Ve Spojeném království počítají s regulací umělé inteligence na základě technologicky-neutrální a sektorové regulace, která je v mnoha případech již na umělou inteligenci (právě z důvodu technologické neutrality) aplikovatelná.⁵⁷ Na rozdíl od Evropské unie se přístup Spojeného království k umělé inteligenci nezaměřuje na komplexní multisektorovou regulaci.

Zmiňovaný přístup Spojeného království spočívá v navržení směrnic, které posílí roli regulačních orgánů, a to tak, že zákonná opatření budou přijata pouze tehdy, když budou skutečně zapotřebí. V Bílé knize, která byla za tímto účelem vydána, se umělá inteligence, systém AI a AI technologie definují jako *produkty a služby, které jsou "přizpůsobivé" a "autonomní"*.⁵⁸ Umělá inteligence je definována jako přizpůsobivá se snahou vystihnout logiku a výsledky AI, která se trénuje a funguje na základě odvozování vzorců a souvislostí, které nejsou pro člověka snadno pochopitelné nebo které si programátoři původně nepředstavovali. Schopnost autonomie pak znamená, že technologie může učinit rozhodnutí bez lidského záměru nebo kontroly. Z Bílé knihy vyplývá, že snahou je zaměřit definici AI na přizpůsobivé a autonomní produkty a služby a vyhnout se stanovení konkrétních metod nebo technologií, jako je strojové učení nebo velké jazykové modely (LLM) pro určení, co vlastně AI je.⁵⁹ Tato definice se zdá být skutečně technologicky neutrální, zahrnující širokou škálu produktů a služeb pouze na základě jejich vlastností.

Vzhledem k tomu, že přístup a forma regulace v současnosti prosazovaná ve Spojeném království se natolik odlišuje od přístupu Evropské unie, nelze jasně určit, že takto technologicky neutrální definice by byla použitelná pro potřeby Nařízení o AI.

⁵⁶ Přeloženo prostřednictvím překladače DeepL (www.deepl.com), GRADY, Patrick. The AI Act should be Technology-Neutral. In: *Center for Data and Innovation*. Článek. Online. 2023. Dostupné z: <https://datainnovation.org/2023/01/the-ai-act-should-be-technology-neutral/>. [cit. 2024-05-01]. s. 10.

⁵⁷ SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ VELKÉ BRITÁNIE A SEVERNÍHO IRSKA. Policy Paper. *A pro-innovation approach to AI regulation*. 2023. Online. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/publications/ai-regulation-a-pro-innovation-approach/white-paper#box21>. [cit. 2024-05-04].

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ Ibid.

Definovat AI je bezesporu disciplínou, při které musí být zvažovány komplexity tohoto systému a dopady příliš široké či úzké definice. Cílem by především mělo být vyvážit flexibilitu a technologickou neutralitu definice s právní jistotou, zda ten či onen systém je systémem AI. Ačkoli se v rámci flexibilnějšího přístupu nelze vyhnout určité nejistotě, která bude muset být korigována následnou praxí orgánů veřejné moci a judikaturou, nelze tento prostor pro uvážení ponechat příliš široký.

Domnívám se, že pojem AI se bude v budoucnosti dále vyvíjet spolu s technologií, na které je založen a není tedy vyloučena ani budoucí novelizace finální verze definice. Příliš častá změna právní definice však není žádoucí. Je také důležité podotknout, že příliš uspěchané taxativní zakotvení umělé inteligence by mohlo být nepraktické a nevhodné pro budoucí domáhání se svých práv, jako například práva na náhradu škody způsobenou AI.

Jak vyplývá z výše popisované problematiky volby vhodné definice, je účelné dále AI rozdělit a kategorizovat pro snazší uchopení jednotlivých pojmů. Kategorizace také umožňuje jednodušší práci s termínem z pohledu aplikace vhodného odpovědnostního modelu. Obdobně jako tomu bylo u definice, ani v rámci kategorizace nelze nalézt všeobecně přijímané rozdělení. Níže si kladu za cíl představit časté členění, které však nemůže být z povahy a rozsahu této práce plně vyčerpávající.

1.2.3 Obecná a specializovaná umělá inteligence

Jedním z nejčastějších členění AI je na obecnou (generickou, silnou) a specializovanou (úzkou, slabou) umělou inteligenci.⁶⁰ Tyto termíny neznamenaají, že by slabá AI byla nevhodná, či zastaralá. Naopak, AI, která se v našich každodenních životech objevuje, je právě ta specializovaná. Teoreticky by oba druhy AI mohly úspěšně složit Turingův test.⁶¹

Specializovaná AI je však schopna vykonávat pouze určitou specifickou činnost, byť i na úrovni mnohonásobně efektivnější než člověk. Umí například hrát šachy⁶², řídit vozidlo⁶³ a překládat⁶⁴. Tento druh AI je nicméně omezen v rozsahu úkolů, které je schopen daný systém vykonat.⁶⁵

⁶⁰ KOLAŘÍKOVÁ, Linda, HORÁK, Filip. *Umělá inteligence & právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, ISBN 978-80-7598-783-9. s. 10.

⁶¹ Ibid.

⁶² Například již zmiňovaný počítač Deep Blue od firmy IBM.

⁶³ Například nastavením autopilota v automobilech značka Tesla.

⁶⁴ Například překladač online překladač DeepL (deepl.com), založený na AI.

⁶⁵ SELECT COMMITTEE ON ARTIFICIAL INTELLIGENCE. House of Lords. *AI in th UK: ready, willing and able?*. Online. 2018. Dostupné z: <https://publications.parliament.uk/pa/ld201719/ldselect/ldai/100/100.pdf>. [cit. 2023-10-27]. s. 15.

Pod pojem obecná AI spadá taková umělá inteligence, která má široké spektrum kognitivních schopností. Je schopna myslet a přesvědčivě simulovat intelektuální schopnosti člověka, respektive lidský mozek. V utopických nadějích dokonce překonává člověka ve všech oblastech.⁶⁶

Právě obecná AI je pro mnohé důvodem obav z nedostatku regulace. Vystávají otázky týkající se toho, kam až taková umělá inteligence může zajít a zda nedojde k úplnému osamostatnění se od lidské kontroly.⁶⁷ Někteří autoři polemizují nad možnou potřebou přiznat v budoucnosti umělé inteligenci stejná práva (nebo alespoň v určitém rozsahu) jako mají lidé, zejména pokud dojde k vlastnímu sebeuvědomění AI.⁶⁸

Okrajově si na tomto místě dovoluji připomenout, že v rámci legislativních úprav Nařízení o AI se objevil návrh obecné modely AI z regulace vynechat, ve finální verzi k tomu však nedošlo (blíže viz kapitola 3.1).

Hovoří se i o vyšším stupni obecné AI, takzvané Superinteligenci. Té se věnuje ve svém díle Bostrom, který varuje právě před vznikem příliš silného systému AI. Objevují se pesimistické pohledy na rychlý vývoj systémů AI a kritika jejich fungování na principu tzv. černé skříňky (black box), kdy není možné přímo určit, co vedlo ke konkrétnímu rozhodnutí.⁶⁹

Obecná AI (popř. Superinteligence) podle některých autorů zůstává nedosažitelným cílem a odborníci se shodují převážně na nutnosti zaměřeni se právě na zdokonalování specializované AI a její další vývoj.⁷⁰

1.2.4 Online a offline model AI

Členění na online a offline model souvisí zejména se způsobem, kterým je systém AI trénován. Mezi základní pojmy související s tímto členěním patří tzv. strojové učení,⁷¹ to lze dále dělit na učení s učitelem, učení bez učitele a zpětnovazebné učení, popř. učení posilováním.⁷²

⁶⁶ BOSTROM, Nick. *Superintelligence: až budou stroje chytřejší než lidé*. Přeložil Jan PETŘÍČEK. Obzor (Prostor). Praha: Prostor, 2017. ISBN 978-80-7260-353-4.

⁶⁷ Ibid

⁶⁸ Srov. KOLAŘÍKOVÁ, Linda, a HORÁK, Filip. *Umělá inteligence & právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, ISBN 978-80-7598-783-9. s. 14.; HOŘEŇOVSKÝ, J. Umělá inteligence jako hmotněprávní a procesní subjekt v civilním právu s přihlédnutím k zastoupení. In: Sedláček, M.; Střeleček, T. *Zastoupení – Specifika a kontext*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 259-267.; ZIBNER, Jan. Akceptace právní osobnosti v případě umělé inteligence. Online. In : *Revue pro právo a technologie*. 2018, roč. 9, č. 17, ISSN 1805-2797. s. 19-49. Online. Dostupné z: <https://doi.org/10.5817/RPT2018-1-2>. [cit. 2023-10-30].

⁶⁹ BOSTROM, Nick. *Superintelligence: až budou stroje chytřejší než lidé*. Přeložil Jan PETŘÍČEK. Obzor (Prostor). Praha: Prostor, 2017. ISBN 978-80-7260-353-4.

⁷⁰ KOLAŘÍKOVÁ, Linda, HORÁK, Filip. *Umělá inteligence & právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, ISBN 978-80-7598-783-9. s. 10.

⁷¹ *Machine learning*; pozn. Strojové učení nicméně souvisí s AI celkově, není omezeno na určitý model.

⁷² INDEPENDENT HIGH-LEVEL EXPERT GROUP ON ARTIFICIAL INTELLIGENCE. *A Definition of AI: Main Capabilities and Disciplines*. 2019. s. 3. Online. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/futurium/en/ai-alliance->

Podkapitolou strojového učení je hluboké učení (deep learning), které spočítá ve využívání neuronových sítí, které mají velký počet vrstev představující data. Tyto neuronové sítě jsou inspirovány právě lidským mozkiem. Namísto neuronů v mozku se zde však pracuje se sítí malých procesních jednotek s mnoha vzájemnými spojeními. V této síti je pak vstupním datům (ze senzorů) přisuzována ve fázi učení určitá váha, která odpovídá důležitosti určité informace. Vstupy se následně vynásobí váhami a poté se sečtou a vytvoří výstup. Pokud tento výstup přesáhne určitou mez, dojde k aktivaci nového spojení a předání dat další vrstvě sítě. Tímto procesem se tedy vytvářejí další uzly. Vzniklý uzel je tak vstupním uzlem pro další vrstvu neuronové sítě.⁷³ Při hlubokém učení si systém AI sám dokáže najít určitá pravidla pro jeho další činnost. Například se systém AI naučí, jak od sebe rozeznat špinavou či čistou podlahu na základě velkého množství obrázků špinavých podlah (pro případ robotického vysavače).⁷⁴

Online model je též nazýván dynamickým modelem. V případě systému AI postaveném na online modelu dochází k neustálému učení a získávání nových dat v průběhu tohoto užívání.⁷⁵ Nevýhodou online modelu však je, že si může nedostatkem lidského dozoru osvojit také vadná data a na základě toho může docházet k vadným výsledkům či zkresleným výsledkům.⁷⁶

Offline model je na rozdíl od online modelu statický. Je závislý na periodických aktualizacích, které musí probíhat k tomu, aby se mu dostávalo nových dat, se kterými může pracovat.⁷⁷ I tento model může být založen na strojovém učení, nicméně proces optimalizace a aplikace je oddělen. Ve fázi aplikace pak nedochází k úpravě jednotlivých vah.⁷⁸ Mezi výhody tohoto modelu patří, že není zapotřebí tak velkého množství dat k trénování.⁷⁹ Nevýhodou je zmiňovaná potřeba neustálých externích aktualizací a nižší adaptabilitě na nové podněty.

1.2.5 Hmotná a nehmotná AI

[consultation.1.html](#). [cit. 2023-10-2023].

⁷³ DEAKIN, Simon F., MARKOU, Christopher. *Is law computable?: critical perspectives on law and artificial intelligence*. Oxford: Hart Publishing, 2020. ISBN 978-1-5099-3706-6. s. 37-38.

⁷⁴ KOLARÍKOVÁ, Linda, HORÁK, Filip. *Umělá inteligence & právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020. ISBN 978-80-7598-783-9. s. 12.

⁷⁵ DREXL, J. et al. Technical Aspects of Artificial Intelligence: An Understanding from an Intellectual Property Law Perspective. 2019. In: *Max Planck Institute for Innovation and Competition Research Paper*. No. 19-13. s. 7. Online. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3465577. [cit. 2023-10-24].

⁷⁶ SOUSA E SILVA, Nuno. 2022. *Law and Technology*. Universidade Católica Porto. [Informace poskytnuté na předmětu Law and Technology].

⁷⁷ DREXL, J. et al. Technical Aspects of Artificial Intelligence: An Understanding from an Intellectual Property Law Perspective. 2019. In: *Max Planck Institute for Innovation and Competition Research Paper*. No. 19-13. s. 7. Online. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3465577. [cit. 2023-10-24]. s. 7.

⁷⁸ Ibid.. 6.

⁷⁹ AUTOBLOCKS. Offline learning. In: *Autoblocks.ai*. Článek. Online. [nedatováno]. Dostupné z: <https://www.autoblocks.ai/glossary/offline-learning>. [cit. 2023-10-30].

Z hlediska formy lze systémy AI dělit i na takové, které jsou zcela virtuální, nehmotné, obdobně jako software, a na takovou umělou inteligenci, která je nějakým způsobem zakomponována v hardware zařízení. Kombinace komponentů hmotné a nehmotné stránky lze označit za kyberneticko-fyzický systém, mezi který například patří již zmiňovaná autonomní vozidla či roboti.⁸⁰

1.2.6 Kategorizace AI podle stupně vývoje

Řada autorů se také věnuje členění AI podle stupně vývoje. Jedním z nich je členění na 4 typy podle Arenda Hintzeho.

Typem I jsou reagující stroje (reactive machines). Jedná se o nejzákladnější specializované typy AI. Příkladem je superpočítač Deep Blue či systém AlphaGo od společnosti Google. Tyto systémy nemají žádnou paměť o předchozích událostech. Umělá inteligence typu I reaguje pouze na přítomný stav, např. na to, jak jsou figurky šachu rozmístěny na šachovnici právě teď.

Typ II je definován jako limitovaná paměť (limited memory). Tyto systémy jsou schopné vnímat své okolí a na základě omezené paměti činit rozhodnutí. Jako příklad zde Hintze uvádí autonomní vozidla.

Typ III je takzvaná teorie mysli (theory of mind). Podle Hintzeho se jedná o typ, který ještě neexistuje, ale bude schopen přizpůsobit se fungování ve světě a společnosti. Systémy budou rozumět lidské motivaci, záměrům a pocitům a budou činit rozhodnutí i s přihlédnutím na tyto aspekty.

Typ IV je poté sebeuvědomění (self-awareness). Poslední kategorie by dle Hintzeho byla extenzí teorie mysli, kdy by systémy AI došly k uvědomění sebe samotných, věděly by o svých vlastních procesech a motivacích.⁸¹

Hintze však není jediný, který se pokouší o vývojové dělení. Na jiné tři typy dělí umělou inteligenci Weng. Jeho škála AI je členěna na akční inteligenci (action intelligence), autonomní inteligenci (autonomous intelligence) a inteligenci založené na člověku (human-based intelligence). Právě poslední stupeň, stejně jako u Hintzeho Typ III a IV v současnosti zatím nebyl dosažen. Weng však varuje před dosažením takového stupně. Spolu s kolegy vidí řešení v tzv. bezpečnosti inteligenci (safety intelligence).⁸²

⁸⁰ KOLAŘÍKOVÁ, Linda a HORÁK, Filip. *Umělá inteligence & právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020. ISBN 978-80-7598-783-9. s. 9.

⁸¹ HINTZE, Arend. Understanding the Four Types of AI, from Reactive Robots to Self-Aware Beings. The Conversation. In: *The Conversation*. Článek. Online. 2016. Dostupné z: <https://theconversation.com/understanding-the-four-types-of-ai-from-reactive-robots-to-self-aware-beings-67616> [cit. 2023-10-30].

⁸² WENG, Yueh-Hsuan; CHEN, Chien-Hsun a SUN, Chuen-Tsai. The legal crisis of next generation robots. In: *Proceedings of the 11th international conference on Artificial intelligence and law*. New York, NY, USA: ACM, 2007, s. 205-209. ISBN 9781595936806. Dostupné z: <https://doi.org/10.1145/1276318.1276358>. [cit. 2023-10-30].

1.3 Výzva AI pro právo a důvody regulace

Umělá inteligence má potenciál ovlivnit všechny obory lidské činnosti. Velké benefity může přinést například do zdravotnictví, zemědělství, průmyslu, finančního sektoru a různých služeb.⁸³ V současnosti se dokonce již ve zmiňovaných oborech nezdědka kdy využívá. Mezi výhody, které má AI oproti lidskému potenciálu se řadí dynamičnost jejího fungování, rychlost a kapacita. Může se neustále učit, bez omezující únavy či vyčerpání organismu.⁸⁴

Prognózy, i ty opatrné, odhadují postupnou implementaci AI do každodenního života většiny z nás. Ačkoli je benefit využívání AI nepopíratelný, tato předpověď s sebou nese bezesporu i mnoho komplikací. Společnost se obává, že dojde k velkému nahrazení pracovních míst právě AI. V nedávné minulosti se například i umělci ve Spojených státech amerických („USA“) brojili proti jejich nahrazení AI.⁸⁵

Kromě ztráty pracovních míst a přebytečnosti určitých povolání představuje AI i další výzvy pro společnost a právo, jako je například otázka týkající se odpovědnosti za újmu a škodu, kterou mohou systémy AI způsobit.⁸⁶

Jak již bylo zmiňováno, chybějící komplexní regulace AI vzbuzuje obavy i na mezinárodní a nadnárodní úrovni. V srpnu 2017 vydal Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) stanovisko k dopadům umělé inteligence na jednotný (digitální) trh, výrobu, spotřebu a společnost, ve kterém se věnoval oblastem, kterých se AI může významně dotknout. Zařadil mezi ně například etiku, bezpečnost, soukromí, transparentnost ale i právní předpisy a regulaci. EHSV ve stanovisku doporučuje vždy ponechat kontrolu člověka nad AI.⁸⁷

V roce 2018 na byl Sdělení Komise o umělé inteligenci (viz výše) vydán navazující pracovní dokument „Liability for emerging digital technologies“⁸⁸ (česky Odpovědnost za nové

⁸³ Důvodová zpráva k *Návrhu nařízení Evropského Parlamentu a Rady, kterým se stanoví harmonizovaná pravidla pro umělou inteligenci (Akt o umělé inteligenci) a mění se určité legislativní akty Unie (COM(2021)206 final*. 2021. Online. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:e0649735-a372-11eb-9585-01aa75ed71a1.0002.02/DOC_1&format=PDF. [cit. 2023-10-27].

⁸⁴ KOLARÍKOVÁ, Linda a HORÁK, Filip. *Umělá inteligence & právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020. ISBN 978-80-7598-783-9. s. 25.

⁸⁵ PULVER, Andrew, SHOARD, Catherine. The Hollywood actors' strike: everything you need to know. In: *The Guardian*. Článek. Online. 2023. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/culture/2023/jul/14/the-hollywood-actors-strike-everything-you-need-to-know>. [cit. 2023-10-30].

⁸⁶ ŠTĚDRŮŇ, Bohumír. *Právo a umělá inteligence*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-803-7. s. 23-24.

⁸⁷ EVROPSKÁ UNIE. *Stanovisko Evropského Hospodářského a sociálního výboru k tématu Umělá inteligence – dopady umělé inteligence na jednotný trh (digitální), výrobu, spotřebu, zaměstnanost a společnost. (2017/C 288/01)*. 2017. Online. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52016IE5369>. [cit. 2023-10-30].

⁸⁸ EVROPSKÁ UNIE. *Commission Staff Working Document. Liability for Emerging digital technologies. SWD (2018) 137 final*. 2018. Online. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52018SSC0137>. [cit. 2023-10-30].

digitální technologie⁸⁹). V dokumentu se pracovní skupina věnuje výzvám, které přináší AI. Těmi jsou například otázky odpovědnosti, řešení práv duševního vlastnictví a potřeba spolupráce členských států k vytvoření regulace AI. Dále je vyzdvihována nutnost podpory vývoje v oblasti AI. Preferovaným a navrhovaným řešením je vyřešení otázky pomocí režimu založeného na objektivní odpovědnosti a zároveň zavedení systému povinného pojištění.⁹⁰

V témže roce zveřejnila Evropská komise „Koordinovaný plán v oblasti umělé inteligence“, kterým vyzvala členské státy, aby si strategicky určily, v jaké v oblasti AI se plánují do budoucna rozvíjet.⁹¹

V roce 2018 byl na žádost Úřadu Vlády ČR vypracován Výzkum potenciálu rozvoje umělé inteligence v ČR. Výzkum byl rozdělen na tři dokumenty:

1. *Analýza pozice ČR v oblasti technologického rozvoje umělé inteligence*⁹²,
2. *Analýza očekávaných socioekonomických dopadů rozvoje AI v ČR*⁹³,
3. *Analýza právně-etických aspektů rozvoje umělé inteligence a jejích aplikací v ČR*⁹⁴.

Nejdůležitější poznatky ze všech dokumentů jsou pak shrnuty v Souhrnné zprávě⁹⁵

Právně-etická analýza upozornila na případné budoucí komplikace spojené s (nedostatkem) české právní úpravy regulace nejen odpovědnosti umělé inteligence ale i dalších aspektů s tímto fenoménem spojených, jako je například již zmiňovaná úprava duševního vlastnictví a ochrana soukromí. Bylo doporučeno zřízení regulatorních sandboxů⁹⁶, datových trustů a zřízení specializovaného centra zabývajícího se dopady používání AI na společnost.⁹⁷

⁸⁹ Přeloženo prostřednictvím překladáče www.deepl.com.

⁹⁰ EVROPSKÁ UNIE. *Commission Staff Working Document. Liability for Emerging digital technologies. SWD (2018) 137 final*. 2018. Online. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52018SC0137>. [cit. 2023-10-30].

⁹¹ EVROPSKÁ UNIE. *Koordinovaný plán v oblasti umělé inteligence. COM(2018) 795 final*. 2018. Online. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/umela-inteligence/Koordinovany-plan-k-AI.pdf>. [cit. 2023-10-25].

⁹² ÚŘAD VLÁDY ČR. *Výzkum potenciálu rozvoje umělé inteligence v České republice: Analýza pozice České republiky v oblasti technologického rozvoje umělé inteligence*. 2018. Online. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/aktualne/AI-technologie-2018.pdf>. [cit. 2023-10-25].

⁹³ ÚŘAD VLÁDY ČR. *Výzkum potenciálu rozvoje umělé inteligence v České republice: Analýza očekávaných socioekonomických dopadů rozvoje AI v ČR*. 2018. Online. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/aktualne/AI_socioeconomicke_dopady_2018.pdf. [cit. 2023-10-25].

⁹⁴ ÚŘAD VLÁDY ČR. *Výzkum potenciálu rozvoje umělé inteligence v České republice: Analýza právně-etických aspektů rozvoje umělé inteligence a jejích aplikací v ČR*. 2018. Online. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/aktualne/AI-pravne-eticka-zprava-2018_final.pdf. [cit. 2023-10-25].

⁹⁵ ÚŘAD VLÁDY ČR. *Výzkum potenciálu rozvoje umělé inteligence v České republice: Souhrnná zpráva*. 2018. Online. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/aktualne/AI-souhrnna-zprava-2018.pdf>. [cit. 2023-10-30].

⁹⁶ Sandbox = zkušební regulatorní prostředí, také nazýváno regulatorní pískoviště

⁹⁷ ÚŘAD VLÁDY ČR. *Výzkum potenciálu rozvoje umělé inteligence v České republice: Souhrnná zpráva*. 2018. Online. Dostupné z : <https://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/aktualne/AI-souhrnna-zprava-2018.pdf>. [cit. 2023-10-30].

V březnu 2019 byla ministerstvem průmyslu a obchodu ČR vydána Národní strategie umělé inteligence v České republice („NAIS“), vycházející z Analýzy potenciálu rozvoje AI v ČR. V NAIS jsou formulovány krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé cíle pro jednotlivé oblasti AI.⁹⁸

Mimo otázky týkající se práva duševního vlastnictví v souvislosti s dílem vytvořeným AI, kterému se věnují někteří autoři,⁹⁹ je pozornost odborné i laické veřejnosti věnována i řešení již zmiňované škody způsobené AI. Tato škoda může nastat z mnoha důvodů a může mít mnoho podob. Mezi možné scénáře lze uvést škodu způsobenou při použití systému AI při operaci,¹⁰⁰ dopravní nehodu způsobenou autonomním vozidlem,¹⁰¹ nebo i daleko rozsáhlejší škodu jako například v situaci, kdy by selhal systém AI provozující jadernou elektrárnu. Se vznikem škody se váže otázka její přičitatelnosti, která nebude vždy jednoznačná. Nicméně je esenciální nalézt odpověď na tuto otázku zejména s ohledem na právní jistotu práva a účinnou právní ochranu.

2 Odpovědnost za škodu způsobenou umělou inteligencí

Jak již bylo nastíněno v předchozí kapitole, odpověď na otázku, kdo nese odpovědnost za (soukromoprávní) škodu, která byla způsobena užitím nebo v důsledku užití systému umělé inteligence není jednoznačná.

Odpovědnost jako takovou lze chápat v několika rovinách práva, morálky i etiky. V rovině právní se jedná o *druh právního vztahu vznikající v důsledku porušení povinnosti a spočívající v nové povinnosti sankční povahy*.¹⁰² Rozlišovat můžeme tuto právní odpovědnost na veřejnoprávní a soukromoprávní, popřípadě lze i zmínit specifickou mezinárodněprávní odpovědnost. Do první kategorie patří ústavněprávní, trestní, správní a disciplinární odpovědnost. V rámci této práce se nicméně zaměřím na právní odpovědnost soukromoprávní.

⁹⁸ MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU. *Národní strategie umělé inteligence v České republice*. 2019. Online. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/umela-inteligence/NAIS_kveten_2019.pdf. [cit. 2023-10-30].

⁹⁹ Srov. ZIBNER, Jan. Artificial Intelligence: A Creative Player in the Game of Copyright. In: *European journal of law and technology*. 2019, roč. 10, č. 1. ISSN 2042-115X. Online. Dostupné z: <https://ejlt.org/index.php/ejlt/article/view/662/885>. [cit. 2023-10-30].; CZICHON, Radek. *Umělá inteligence a autorské právo*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova v Praze. Právnická fakulta, 2021.

¹⁰⁰ ZIKMUNDOVÁ, Klára. Artificial Intelligence and Medical Devices: Do We Need New Regulation?. Online. In: *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2023, č. 2, s. 381-39. Online. Dostupné z: <https://doi.org/10.5817/CPVP2023-2-5>. [cit. 2023-10-30].

¹⁰¹ LEVIN, Sam. Tesla confirms autopilot involved in Utah crash but seeks to blame driver. In: *The Guardian*. Článek. Online. 2018. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/technology/2018/may/16/tesla-autopilot-utah-crash-confirms-investigation>. [cit. 2023-10-30].

¹⁰² GERLOCH, Aleš. Právní odpovědnost. In: HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Online. Praha: C. H. Beck, 2009. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2024-01-20].

2.1 Pojem odpovědnosti za škodu v občanském zákoníku

Pojem soukromoprávní odpovědnosti, tedy i odpovědnosti za škodu, která má základ v občanskoprávních vztazích, upravuje zejména občanský zákoník. Určení, zda je tato odpovědnost latentní a existuje již při vzniku primární povinnosti a jejím porušením s následným vznikem újmy se spustí, či zda vzniká jako *nová, následná a retrospektivní*, je předmětem akademických diskuzí.¹⁰³

Část odborné veřejnosti vnímá soukromoprávní odpovědnost jako nepříznivý právní následek (sekundární soukromoprávní povinnost) za újmu způsobenou porušením primární soukromoprávní povinnosti (smluvní či zákonné), případně právně relevantním protiprávním stavem. V rámci tohoto pojetí odpovědnosti se projevuje zejména její sankční složka, spolu s reparační, satisfakční a popřípadě represivní funkcí. Odpovědnost jako sekundární povinnost je vnímána v jiných právních odvětvích, například v trestním a správním právu.¹⁰⁴

Současná doktrína se přiklání k názoru, že občanský zákoník chápe soukromoprávní odpovědnost jako latentní, existující současně s primární povinností. Projevuje se, resp. aktivizuje se až porušením povinnosti spojeného s újmou v majetkové či nemajetkové sféře poškozeného. Proto v OZ nalezneme toliko povinnost nahradit újmu (škodu) (§ 2894 OZ), nikoli odpovědnost za škodu. Stejně tak nám náleží práva z vadného plnění, je-li plněno vadně (§ 1914 odst. 1 OZ), nesetkáme se s úpravou „odpovědnosti za vady“. V tomto ohledu se soukromoprávní odpovědnost projevuje zejména svojí preventivní funkcí a dochází k částečnému popření reparační, satisfakční a represivní funkce.¹⁰⁵

Obecně lze soukromoprávní odpovědnost rozčlenit na *odpovědnost za škodu, z bezdůvodného obohacení, z prodlení, za vady*.¹⁰⁶ Právě užší pojetí soukromoprávní odpovědnosti – odpovědnost za škodu (způsobenou umělou inteligencí) a s ní provázaná povinnost nahradit škodu, je předmětem bližší analýzy této práce.

Pro úplnost je třeba zdůraznit, že se tato práce omezuje zejména na úpravu odpovědnosti za škodu vycházející z občanského zákoníku, nevěnuje se tedy úpravám jiných právních předpisů.

Podstatné pro další rozbor odpovědnosti za škodu je určení obecných předpokladů vzniku soukromoprávní odpovědnosti. Těmi jsou:

- 1) protiprávní jednání či protiprávní stav,
- 2) újma (majetková či nemajetková) ve sféře postiženého,

¹⁰³ DVOŘÁK, J. ŠVESTKA, J. ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. 2*., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. ISBN 978-80-7552-187-3. s. 356, 357.

¹⁰⁴ Ibid. s. 358-361.

¹⁰⁵ Ibid. 360.

¹⁰⁶ DVOŘÁK, J. ŠVESTKA, J. ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. 2*., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. ISBN 978-80-7552-187-3. s. 365.

- 3) příčinná souvislost mezi protiprávním úkonem (popř. stavem) a újmou,
- 4) zavinění (zpravidla) ve formě úmyslu či nedbalosti.¹⁰⁷

2.1.1 Objektivní a subjektivní odpovědnost

Podle rozsahu naplnění výše uvedených podmínek lze rozlišovat odpovědnost na objektivní a subjektivní.

V situaci, kdy jsou splněny všechny předpoklady, včetně zavinění, hovoříme o subjektivní soukromoprávní odpovědnosti. V tomto případě se škůdci nabízí možnost exkulpace splněním zákonem předvídaných podmínek.¹⁰⁸

Zavinění je charakterizováno dvěma prvky. Prvním je vědění (vnímání a představy), spočívající ve vědomosti, že určitý úkon je způsobit založit odpovědnost za škodu. Druhou složkou zavinění je vůle, která je charakterizována chtěním škodlivého následku, popřípadě srozumění s ním. V případě, že je současně prvek vůle i vědění naplněn, hovoříme o úmyslu. Úmysl přímý je dán za situace, kdy se vůle projeví ve formě chtění způsobit škodlivý následek. Pro nepřímý úmysl stačí, když je rušitel se škodlivým následkem pouze srozuměn. Chybí-li prvek vůle, jedná se o nedbalost. Nedbalost rozlišujeme na vědomou a nevědomou. V případě vědomé nedbalosti osoba, která jedná zaviněně, ví, že může způsobit škodlivý následek, avšak bez přiměřených důvodů spoléhá na to, že se tak nestane. Nevědomá nedbalost je forma zavinění, při níž si osoba, která jedná zaviněně, není vědoma, že jedná protiprávně a toto jednání může mít škodlivé následky. Nicméně s ohledem na objektivní okolnosti a individuální schopnosti dané osoby by si měla a mohla být této skutečnosti vědoma.¹⁰⁹

Praktickým příkladem subjektivní odpovědnost je mimoslovní odpovědnost z důvodu zaviněného porušení zákona (§ 2910 OZ), či odpovědnost za úmyslné porušení dobrých mravů (§ 2909 OZ). Pravidlem je, že odpovědnost za škodu je zásadně koncipována jako subjektivní, nestanoví-li zákon jinak (§ 2898 OZ).

Chybí-li tedy obojí, prvek vůle i vědění, nelze uvažovat o zaviněném jednání. Při pouhém naplnění prvních tří znaků (protiprávní jednání/protiprávní stav, újma a příčinná souvislost) hovoříme o odpovědnosti objektivní. Objektivní odpovědnost dále členíme na prostou objektivní odpovědnost a absolutní objektivní odpovědnost, přičemž rozdíl spočívá v tom, zda je dána

¹⁰⁷ Ibid. s. 361

¹⁰⁸ Ibid.

¹⁰⁹ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha C.H. Beck, 1999. ISBN 80-71790281-1. s. 204-205.

možnost liberace na základně zprošťujících důvodů. Pokud zákon neumožňuje možnost liberace, hovoříme o absolutní objektivní odpovědnosti.¹¹⁰

Objektivní odpovědnost nastává pouze v případech stanovených zvlášť zákonem, jak upravuje ustanovení § 2895 OZ. Dojde-li k naplnění předpokladů objektivní odpovědnosti, bude daná osoba, bez ohledu na to, zda škodlivý následek skutečně zavinila, odpovědná a vznikne jí povinnost nahradit majetkovou, případně nemajetkovou, újmu.

Příkladem, kdy lze hovořit o objektivní odpovědnosti je následek porušení smluvní povinnosti.¹¹¹ Dále se jedná o odpovědnost ve zvláštních případech provozu různých rizikových činností, které podle Paška můžeme rozdělit na škodu způsobenou zdrojem zvýšeného nebezpečí, škodu vzniklou v důsledku činnosti státu nebo činnosti prováděných ve veřejném zájmu, škodu vzniklou při výkonu výdělečné činnosti nebo činnosti odborníka, škodu mající původ v povaze nebo vadě věci a škodu způsobenou deliktně nezpůsobilou osobou.¹¹² V uvedených případech je zpravidla odpovědný ten, který z takové činnosti má určitý prospěch.¹¹³ Již v tomto krátkém přehledu se objevují instituty, které si při troše představivosti a při požití analogie dokážeme představit jako aplikovatelné pro případ odpovědnosti za škodu způsobenou v souvislosti s užitím AI.

Právě objektivní odpovědnost bude klíčová z hlediska odpovědnosti za technologie a systémy umělé inteligence. Zavinění ke škodlivému následku v řadě případů bude zcela chybět, popřípadě nebude prokazatelné. Bylo by však bezesporu nespravedlivé, pokud by poškozená osoba neměla možnost uplatnit nárok na náhradu škody, která může být rozsáhlá.

Objektivní odpovědnost vnímá i Zech jako vhodnou úpravou odpovědnosti za škodu v případě rizikových nových technologií, jako je umělá inteligence.¹¹⁴ Svůj názor zakládá zejména na efektu internalizace ekonomických rizik, které s objektivní odpovědností souvisí. Vývojáři systémů AI budou motivováni pro vyvíjení bezpečnější umělé inteligence, aby předcházeli vzniku škod. Z toho důvodu bude regulace rizikivosti systémů AI probíhat v soukromém sektoru, jelikož si potenciální škůdce bude muset sám pro sebe zvážit, zda se mu riziko spojené s náhradou škody z důvodu objektivní odpovědnosti, kterou bude po vypuštění systému AI do tržního oběhu obtíženo, vyplatí, či nikoli. Zech dále neponechává bez povšimnutí problém příliš striktní úpravy, tedy mj.

¹¹⁰ DVOŘÁK, J. ŠVESTKA, J. ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. 2.* , aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. ISBN 978-80-7552-187-3. s. 361.

¹¹¹ Viz § 2913 OZ.

¹¹² PAŠEK, Martin. § 2895 [Náhrada bez ohledu na zavinění]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace)*. Online. Praha: C. H. Beck, 2023. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2024-01-20]. marg. č. 15.

¹¹³ Viz §§2924, 2925, 2927 a 2933 OZ.

¹¹⁴ ZECH, Herbert. Liability for AI: public policy consideration. In: *ERA Forum* 22, s. 147–158. 2021. Online. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s12027-020-00648-0>. [cit. 2024-05-13]. s. 152,153.

potenciální zpomalení až zastavení vývoje různých technologií, protože riziko bude příliš vysoké. Na takový negativní důsledek objektivní odpovědnosti upozorňuje i Buiten a kol.¹¹⁵ Cílem je tedy najít optimální úroveň rizika z ekonomického pohledu. Je samozřejmě důležité, aby objektivní odpovědnost byla strukturována tak, aby ji bylo možné uplatňovat s právní jistotou a existovala jasnost ohledně možných rizik odpovědnosti.¹¹⁶

V následujících kapitolách se relevantním odpovědnostním institutům věnuji důkladněji a poukazuji na případné nedostatky či nevhodnost dané úpravy na škodu způsobenou AI. Určení správného typu odpovědnosti v případě negativních následků použití systému AI je podstatné ke konkrétnímu, kdo za tuto škodu odpovídá a v jakém rozsahu a vůči komu lze uplatnit nárok k náhradě škody.

2.1.2 Smluvní a mimosmluvní odpovědnost

Kromě dělení na subjektivní a objektivní odpovědnost lze odpovědnost za škodu také členit na smluvní a mimosmluvní odpovědnost, jak vyplývá i z občanského zákoníku.

V návaznosti na výše uvedené, smluvní (kontraktní) odpovědnost je objektivní (s možností liberace). Nastává v případě, kdy smluvní strana poruší povinnost pro ni ze smlouvy vyplývající. K tomu, abychom mohli hovořit o tomto druhu odpovědnosti je předpokladem existující smluvní vztah, zpravidla mezi škůdcem a poškozeným.¹¹⁷

Povinnost vyplývající ze smlouvy může být i ku prospěchu třetí osobě, stojící mimo smlouvu. Rušitel smluvní povinnosti v tomto případě odpovídá za způsobenou újmu (škodu) osobě, v jejímž zájmu mělo být a sloužit splnění povinnosti. Takovou oprávněnou třetí osobou může být například podnájemník, stojící mimo smluvní vztah nájemce a pronajímatele, v případě porušení povinnosti pronajímatele vůči nájemci.¹¹⁸

Mimosmluvní odpovědnost (někdy také označována jako delikt v užším smyslu¹¹⁹) nevyžaduje žádný předchozí vztah a vzniká porušením povinnosti vyplývající ze zákona. Podle základního pravidla je zapotřebí zaviněného jednání škůdce, tento typ odpovědnosti tedy spadá ve své základní podobě pod odpovědnost subjektivní.¹²⁰ Občanský zákoník nicméně zakotvuje

¹¹⁵ BUITEN, Miriam, DE STREEL, Alexandre, PEITZ, Martin. The law and economics of AI Liability. In: *Computer Law & Security Review*, Vol. 48, 2023. Online. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.clsr.2023.105794>. [cit. 2025-03-03]. s. 19.

¹¹⁶ ZECH, Herbert. Liability for AI: public policy consideration. In: *ERA Forum* 22, s. 147–158. 2021. Online. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s12027-020-00648-0>. [cit. 2024-05-13]. s. 152,153.

¹¹⁷ Viz §2913 OZ.

¹¹⁸ DVOŘÁK, J. ŠVESTKA, J. ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. 2.*., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. ISBN 978-80-7552-187-3. s. 372.

¹¹⁹ TINTĚRA, Tomáš; PETR, Pavel a PODRAZIL, Petr. *Základy závazkového práva. 2. díl. 2. vydání*, Praha: Leges, 2023. ISBN 978-80-7502-667-5. s. 219.

¹²⁰ Viz §§ 2910, 2911 OZ.

speciální skutkové podstaty založené na objektivní odpovědnosti. Jsou to například situace upravené v ustanovení §§ 2924, 2925, 2927, 2933, 2936 či 2939 OZ. Uvedené právní normy sice představují speciální výjimky ke generální normě, avšak pro určení odpovědnosti za škodu způsobenou AI bude, jak již bylo řečeno, zpravidla zapotřebí režimu objektivní odpovědnosti. Samozřejmě nelze vyloučit situace úmyslného, popř. nedbalostního jednání osoby, která systém AI užije a způsobí škodu. Z podstaty AI však můžeme dovodit, že okolnosti, kdy systém AI jedná nezávisle na vůli uživatele, provozovatele či vlastníka, budou pravidlem. Systémy umělé inteligence zároveň samy o sobě jednat zaviněně nemohou, jelikož bychom jim zákonným způsobem museli svěřit alespoň fikci vůle.

Dále nelze vyloučit, že odpovědnost způsobená v souvislosti s užitím umělé inteligence bude řešena v konkrétní smlouvě. V případě, že by smlouva upravovala důsledky škody způsobené systémem AI, má poškozený možnost zvolit si pro něj více vyhovující titul, na základě kterého se bude domáhat náhrady škody. Důležité v tomto ohledu je neopomenout, že se nelze náhrady té samé škody domáhat dvakrát (§1925, část za středníkem OZ), ačkoli je možný určitý souběh různých nároků. Problematika správného určení odpovídajícího titulu je zásadní pro splnění podmínek pro úspěšné uplatnění nároku na náhradu škody.¹²¹

2.1.3 Škoda a nemajetková újma

Povinnost nahradit škodu je součástí závazku z deliktu. Centrálním pojmem závazků z deliktu je újma, tu dále rozlišujeme na škodu a nemajetkovou újmu.¹²²

Občanský zákoník v souvislosti s náhradou újmy zásadně používá slovní spojení povinnost nahradit újmu či škodu a odpovědnost za škodu, jak již bylo uvedeno, jako termín nezná (viz kapitola 2.1). Institut odpovědnosti za škodu je však využíván v literatuře a doktríně (srov. pojem *liability*).¹²³ Pro úplnost upřesňuji, že z důvodů přehlednosti i tato práce pojmem „odpovědnost za škodu“ označuje právě „povinnost nahradit újmu (škodu)“ dle OZ.

Občanský zákoník rozumí škodou újmu na jmění.¹²⁴ Z ustanovení § 495 OZ se dozvídáme, že jmění je chápáno jako souhrn majetku a dluhů, tedy aktiv a pasiv poškozeného. Škoda tedy představuje majetkovou (materiální) újmu poškozeného.

¹²¹ TICHÝ, Luboš. O kumulaci nároků na náhradu škody a konkurenci právních norem. In: *Advokátní deník*. Článek. Online. 2022. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/05/11/o-kumulaci-naroku-na-nahradu-skody-a-konkurenci-pravnich-norem/>. [cit. 2024-02-01].

¹²² §2894 OZ.

¹²³ PAŠEK, Martin. § 2894 [Škoda a nemajetková újma]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a ko l. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Online. Praha: C. H. Beck, 2023. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2024-01-20]. marg. č. 5.

¹²⁴ Viz §2894 OZ.

Jako skutečnou škodu označujeme kromě zmenšení majetku i zvětšení pasiv (dluhů), které vzešly z určitého protiprávního činu škůdce. Zákonodárce povínuje škůdce, aby kromě skutečné škody nahradil poškozenému i ušlý zisk, tj. to, co poškozenému ušlo, o kolik se jeho majetek nezvětšil.¹²⁵ V případě vzniku dluhu pak poškozenému vzniká i nárok na to, aby ho škůdce dluhu zprostil, případně mu poskytl náhradu za splnění dluhu.¹²⁶

Nemajetkovou újmou rozumíme určitou imateriální újmu, která vzniká nezávisle na rozsahu jmění poškozeného, dříve byla též nazývána újmou citovou. Zákon u nemajetkové újmy upravuje její odčinění, namísto nahrazení.¹²⁷ Dle judikatury Nejvyššího soudu se u nemajetkové újmy jedná o *utrpení na nehmotných hodnotách, které se dotýkají morální integrity poškozené osoby, mezi něž patří zejména její důstojnost, čest, dobrá pověst, ale i jiné hodnoty, které se zpravidla promítají i v niterném životě člověka – svoboda pohybu, rodinný život apod.*¹²⁸

Škodu je škůdce povinen nahradit vždy, jsou-li splněny všechny zákonné předpoklady odpovědnosti za škodu. Oproti tomu povinnost odčinit nemajetkovou újmu má pouze škůdce ve dvou taxativně vymezených případech. Prvním z nich je situace, kdy byla tato povinnost výslovně ujednána (nikoli pouze konkludentně) smlouvou mezi škůdcem a poškozeným, případně smlouvou ve prospěch třetí osoby. Druhým případem je, že tak stanoví zákon zvlášť. Zákonem může být upravena povinnost skutečného a dostatečného odčinění nemajetkové újmy, případně stanovena povinnosti škůdce poskytnou plnění odpovídající povaze odčinění nemajetkové újmy, čímž je zadostiučinění.¹²⁹

Mezi případy, kdy je zákonem zvlášť stanovena povinnost nahradit nemajetkovou újmu spadá ublížení na zdraví (§ 2958 OZ), usmrcení (§ 2959 OZ), zásah do přirozeného práva člověka (§ 2956 OZ) či speciální případ náhrady ceny zvláštní oblíbenosti, kdy škůdce poškodil věc ze svévole nebo škodolibosti (§ 2969 odst. 2 OZ).¹³⁰ Bezouška doplňuje, že nemajetková újma se hradí i v případě narušení dovolené (§ 2543 odst. 1 OZ) a porušení základních členských práv člena spolku závažným způsobem (§ 262 odst. 1 OZ).¹³¹

¹²⁵ Viz § 2952 OZ.

¹²⁶ PAŠEK, Martin. § 2894 [Škoda a nemajetková újma]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Online. Praha: C. H. Beck, 2023. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2024-01-20]. marg. č. 7.

¹²⁷ Ibid.

¹²⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 11. 2015, sp. zn. 30 Cdo 3849/2014 [R 90/2016 civ].

¹²⁹ Viz § 2951 odst. 2 OZ.

¹³⁰ PAŠEK, Martin. § 2894 [Škoda a nemajetková újma]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Online. Praha: C. H. Beck, 2023. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2024-01-20]. marg. č. 10.

¹³¹ BEZOUŠKA, Petr. § 2894 [Povinnost nahradit újmu]. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2024-01-20]. s. 1498.

V souvislosti s užíváním systémů umělé inteligence je bezesporu možné, že dojde ke vzniku nemajetkové újmy. V případě, že nemajetková újma vznikne a poškozený bude mít nárok na její odčinění, postupovalo by se obdobně podle příslušných ustanovení o povinnosti nahradit škodu.¹³² Tato diplomová práce pro přehlednost dále však pracuje převážně s pojmem škoda a uplatněním nároku poškozeného na její náhradu, v konečném důsledku nicméně lze obdobné závěry přiměřeně užít i pro nemajetkovou újmu.

2.1.4 Způsob a rozsah náhrady škody

Jak bylo uvedeno výše, při náhradě škody se hradí skutečná škoda a ušlý zisk. Způsob náhrady škody je upraven v ustanovení § 2951 a násl. OZ. Zákonodárcem preferovaný způsob náhrady je restituce naturální (*restitutio in integrum*), neboli uvedení do předešlého stavu. Bude se tak jednat například o vrácení věci, která byla odcizena či zpronevěřena, popřípadě opravení věci poškozené. V úvahu také připadá nahrazení věci jinou věcí téhož druhu a téže jakosti.¹³³

Subsidiárně (není-li to dobře možné, nebo žádá-li to poškozený) hradí se škoda v penězích. Hovoříme zde o restituci relativní. Příkladem, kdy předešlý stav nebude dobře možné obnovit, je zničení nezastupitelné věci a další objektivní překážky.¹³⁴ Dle staršího, avšak stále relevantního názoru Nejvyššího soudu ČSSR je škoda vždy objektivně vyjádřitelná všeobecným ekvivalentem, tj. penězi, a je napravitelná poskytnutím majetkového plnění.¹³⁵

V občanském zákoník nalezneme i specifické určení výše škody kupříkladu při poškození věci či náhrady poranění zvířete. Při určení výše škody na věci se vychází z její obvyklé ceny v době poškození se zohledněním nákladů poškozeného pro její obnovení. V případě, že škůdce poškodil věc ze svévole či škodolibosti, nahradí se poškozenému (již zmiňovaná) cena zvláštní obliby. Cenou zvláštní obliby zde zákonodárce upravuje určitou mimořádnou cenu, která zohledňuje náhodnou vlastnost věci, spočívající v citovém vztahu poškozeného k věci (například památka na zesnulou osobu).¹³⁶

Pro úplnost dodávám, že nemajetková újma se má primárně nahradit zadostiučiněním přiměřeným způsobem (například omluvou), popřípadě peněžitým zadostiučiněním (zejména pak

¹³² Viz § 2894 odst. 2 věta druhá OZ

¹³³ PAŠEK, Martin. § 2951 [Způsob náhrady]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Online. Praha: C. H. Beck, 2023. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2024-01-20]. marg. č. 2.

¹³⁴ *Ibid.*, marg. č. 3.

¹³⁵ Stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 18. 11. 1970, sp. zn. Cpj 87/70 [R 55/1971 civ.].

¹³⁶ PAŠEK, Martin. § 2969 [Náhrada při poškození věci]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Online. Praha: C. H. Beck, 2023. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2024-01-20]. marg. č. 13.

při ublížení na zdraví či způsobení smrti).¹³⁷ Zadostiučinění musí být přiměřené v každém případě, ať už se jedná o bolestné (§ 2958 OZ) či náhradu ceny zvláštní oblíby (§ 2969 odst. 2 OZ).¹³⁸

2.1.5 Aplikace institutů odpovědnosti v občanském zákoníku na škodu způsobenou umělou inteligencí

Na problematiku určení správného druhu odpovědnosti pro škodu způsobenou umělou inteligencí, za současného stanovení jejího nositele, nemá odborná veřejnost jednoznačný názor. Například Tomíšek analyzuje možnost poměrné alokace odpovědnosti mezi původce a provozovatele umělé inteligence. Uvádí, že ačkoli původce (např. vývojář) zná systém AI a jeho podstatu nejlépe, není v jeho silách plně regulovat k jakým účelům bude AI použita konečným provozovatelem (popř. uživatelem).¹³⁹

Určení ideálního poměru v odpovědnosti bude na základě daných okolností případu vždy odlišné. Roli hraje mnoho faktorů, například zda je provozovatel zároveň spotřebitelem nebo velkou nadnárodní korporací, na kterou se jako na podnikatele vztahují přísnější pravidla a od které se očekává odborná péče (§ 5 odst. 1 OZ). Podle Tomíška by měla převažovat odpovědnost na straně provozovatele, který má rozhodnout o vhodnosti využití AI.¹⁴⁰

Stejně jako Tomíšek, i Polčák uvažuje nad zavedením povinného pojištění. Tomíšek navrhuje, aby tato podmínka byla doplněna pro provozovatele systémů AI, kteří by odpovídali za určitých situacích jako provozovatelé provozů zvláště nebezpečných.¹⁴¹ Polčák zdůrazňuje, že konečnou cenu pojištění však ponese koncový uživatel. Náklady na rozsáhlé povinné pojištění, připravené na „nejhorší možný scénář“ se bezesporu projeví negativně na konečné ceně systémů AI. Důsledkem by se mohla stát nedostupnost těchto systémů širší veřejnosti. Polčák proto v tomto směru upozorňuje na současný nedostatek českého právního rámce a budoucí potřebu jeho adaptace na fungování společnosti v době autonomních systémů. Mělo by dojít k jasnějšímu stanovení odpovědnostních institutů, které by v svém konečném důsledku mohlo zefektivnit případné sjednávání vhodného pojištění.¹⁴²

¹³⁷ Viz §§ 2894 odst 2, 2956 a násl. OZ.

¹³⁸ BEZOUŠKA, Petr. § 2894 [Povinnost nahradit újmu]. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2014. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2024-01-20]. s. 1498.

¹³⁹ TOMÍŠEK, Jan. Jaký je ideální model odpovědnosti za autonomní systém? In: *Revue pro právo a technologie*. 2018, roč. 9, č. 18, s. 36. ISSN 1805-2797. Online. Dostupné z: <https://doi.org/10.5817/RPT2018-2-2>. [cit. 2023-02-02].

¹⁴⁰ *Ibid.* s. 37.

¹⁴¹ *Ibid.* s. 49.

¹⁴² POLČÁK, Radim. Odpovědnost umělé inteligence a informační útvary bez právní osobnosti, In: *Bulletin advokacie*. 2018. Online. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/odpovednost-umele-inteligence-a-informacni-utvary-bez-pravni-osobnosti>. [cit. 2024-02-02].

Hořeňovský naopak od výše zmíněných autorů zastává názor, že škodu bude možné vždy jednoznačně přičíst výrobcí nebo uživateli umělé inteligence, a to podle toho, zda se jednalo o vadu výrobku či selhání uživatele v rámci jeho povinností. Popřípadě, jedná-li se o autonomní vozidlo, by se postupovalo dle (absolutní) objektivní odpovědnosti za provoz dopravního prostředku.¹⁴³ S tímto závěrem se nemohu plně ztotožnit. Autor opomíjí případ, kdy by škoda mohla být způsobena i z důvodu na straně samotné umělé inteligence, z naprosto nepředvídatelných okolností, které ale nespočívají ve vadě výrobku. V případě, že výrobek (systém AI) je sám o sobě bez vady a uživatel nezanedbal svoji povinnost, ale přesto škoda vznikla, nebude otázka odpovědnosti jednoznačná. Také případná absolutní objektivní odpovědnost za provoz dopravního prostředku by v určitých situacích mohla být příliš přísná.

Uvažujme, že autonomní vozidlo vybavené umělou inteligencí bude samo vyhodnocovat situaci, a to v souladu s právními předpisy týkajícími se pohybu na komunikacích. Toto vozidlo nebude závadné a bude plně servisováno. Přesto však způsobí škodu na majetku tím, že nesprávně vyhodnotí situaci, kdy na silnici dopadne hozený klacek/míček, který automobil bez způsobení škod může přejet/objet. Lidský řidič by možná byl v tu chvíli ostražitý a zpomalil jízdu v očekávání, že na vozovku může vběhnout pes, který dostal rozkaz aportu, autonomní automobil takovou situaci však „nepředpoví“, pokračuje v jízdě a srazí psa. Přisuzovat absolutní objektivní odpovědnost za provoz dopravního prostředku by se v tomto případě mohlo jevit jako neflexibilní a neodůvodněně represivní. Nespravedlnost vychází z premisy, že účelem autonomních vozidel je, aby uživatel nemusel řízení kontrolovat ani do něj zasahovat. Důsledek absolutní nemožnosti liberace by mohl vést pozastavení vývoje v této oblasti pro přílišnou rizikovost a s tím spojenou neatraktivitu autonomních vozidel. Z výzkumů však opakovaně vyplývá, že právě autonomní vozidla mohou zajistit bezpečnější silniční provoz a méně nehod.¹⁴⁴ Zastavit vývoj autonomních vozidel je z toho důvodu nežádoucí.

Stejně jako Polčák další považují za podstatné upozornit na podstatu autonomie systémů AI, částečně spočívající v tom, že dochází k neustálému a na tvůrci nezávislému generování a dovytváření či úpravě vlastního kódu. Následovně je takřka nemožné zpětně posoudit, proč systém umělé inteligence jednal tak, jak jednal a zda důvod vzniku škody spočívá v učícím se algoritmu, zpracovaných datech či informacích v konkrétní situaci. Na rozdíl od Polčáka však

¹⁴³ HOŘEŇOVSKÝ, Jan. Umělá inteligence jako hmotněprávní a procesní subjekt v civilním právu s přihlédnutím k zastoupení. In: Sedláček, M.; Střeleček, T. *Zastoupení – Specifika a kontext*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 262.

¹⁴⁴ Srov. např. National Highway Traffic Safety Administration. NHTSA Releases 2020 Traffic Crash Data. In: *NHTSA.gov*. Článek. Online. 2022. Dostupné z: [NHTSA Releases 2020 Traffic Crash Fatality Data | FARS | NHTSA](https://www.nhtsa.gov/news-features/press-releases/2022/nhtsa-releases-2020-traffic-crash-fatality-data-fars-nhtsa). [cit. 2024-02-29].; BIN-NUN, Amitai Y., BINAMIRA, Isabel. A framework for the impact of highly automated vehicles with limited operational design domains. In: *Transportation Research Part A: Policy and Practice*. Vol. 139, 2020, s. 174-188, ISSN 0965-8564. Online. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.tra.2020.06.024> [cit. 2024-05-10].

nezastávám plně názor, že *konečné chování autonomního robota, ať už půjde o auto nebo o termostat, nelze nikomu přičíst.*¹⁴⁵ Určitá uměle vytvořená přičitatelnost bude na základě analogie zpravidla možná, otázkou však je, zda bude efektivní a spravedlivá.

Nejistota v ověření původním impulsem vedoucím ke škodné události měla za následek vznik zmiňovaného black box konceptu, varujícím před nevysvětlitelným jednáním systémů AI. Odpovědí na rostoucí obavy z nejistého postupu při škodách způsobených AI je mimo jiné Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o přizpůsobení pravidel mimosmluvní občanskoprávní odpovědnosti umělé inteligenci („Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci“), který byl poprvé představen Evropskou komisí v roce 2022.¹⁴⁶ Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci upravuje vyvrátitelné domněnky, které by měly vést k usnadnění prokázání nároku na náhradu škody a přičitatelné souvislosti mezi škodou a jednáním škůdce v rámci mimosmluvních vztahů. Více k tomu bude pojednáno v kapitole 3.2.

V následujících kapitolách analyzuji, nakolik je již nyní český právní řád připraven reagovat na škodu způsobenou umělou inteligencí.

2.1.5.1 Odpovědnost za škodu způsobenou věcí

Prvním relevantním odpovědnostním institutem v občanském zákoníku je úprava v ustanovení § 2936 a násl. OZ. Zprvu je důležité určit, zda lze AI považovat za věc, přičemž tato problematika byla již nastíněna v předchozích kapitolách. Věcí je dle dikce občanského zákoníku *vše, co je rozdílné od osoby a slouží k potřebě lidí.*¹⁴⁷ Tato legislativní definice je záměrně široká.

Uvedené dvě zákonné podmínky jsou důvodovou zprávou doplněny o další podmínku. Věcí v právním smyslu je dle této podmínky dále pouze to, co je způsobilé být předmětem subjektivních majetkových práv, jako např. vlastnického práva, umožňujícím ovladatelnost dané věci. Proto věcí v právním smyslu není vzduch či déšť, přestože je pro člověka užitečný a odlišný od něj.¹⁴⁸

Podmínka, aby AI sloužila k potřebě lidí, je naplněna. To, co slouží potřebě lidí musí být zejména užitečné. Již v úvodu práce bylo zmíněno mnoho příkladů, jakým způsobem je či může být umělé inteligence užitečná. Dle důvodové zprávy je *užitečné vše, co je prospěšné pro život člověka, a tedy má i hodnotu.* Umělá inteligence je způsobilá uspokojovat lidské potřeby a splňuje

¹⁴⁵ POLČÁK, Radim. Odpovědnost umělé inteligence a informační útvary bez právní osobnosti, In: *Bulletin advokacie* . 2018. Online. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/odpovednost-umele-inteligence-a-informacni-utvary-bez-pravni-osobnosti>. [cit. 2024-02-02].

¹⁴⁶ EVROPSKÁ UNIE. *Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o přizpůsobení pravidel mimosmluvní občanskoprávní odpovědnosti umělé inteligenci (směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci) COM/2022/496 final* . 2022. Online. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52022PC0496>. [cit. 2024-05-07].

¹⁴⁷ Viz § 489 OZ

¹⁴⁸ VLÁDA ČR. *Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz.* Online. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2023-10-30].

podmínku užitečnosti tak, jak je specifikována důvodovou zprávou.¹⁴⁹ Soukupová v tomto bodě podotýká, že tomu tak je u systému AI v současnosti. Pokud by však vznikl takový druh AI, který by jednal na základě svého vlastního cíle (neslučitelného s cílem jejího uživatele), již by potřebě lidí nesloužil a podmínku nesplnil.¹⁵⁰

Stejně tak i podmínka vhodnosti být předmětem subjektivních majetkových práv a ovladatelnosti je splněna. Pokud se na systém AI budeme dívat například jako na určitý počítačový program, budou se k němu na základě zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) („Autorský zákon“) vázat majetková autorská práva.¹⁵¹ AI nespadá do kategorie neovladatelných entit, jak je tomu například u vzduchu či deště. Opětovně však někteří autoři trefně upozorňují, že tak je tomu v současnosti. Změna názorů v případě, kdy se AI podle katastrofických scénářů vymkne kontrole lidí, není vyloučena.¹⁵²

Problém může být překvapivě spatřován v první podmínce definice věci – odlišnost od lidí. Přestože se podmínka na první pohled může zdát splněna, nemusí tomu tak nutně být, rozebírá Soukupová i Urban. Kritickým bodem je, když se jedná o nehmotný systém AI, v případě, že spočívá pouze na bázi softwaru. Důležité je určit, nakolik je spojení mezi autorem a AI silné, zda odpovídá například síle spojení mezi básní a autorem. Kritérium oddělitelnosti od osoby například není naplněno u osobní korespondence. V případě softwaru se však autoři Soukupová a Urban odklání od takového silného spojení, které by odpovídalo projevu určité osobní povahy, která by byla externalizací osobnosti.¹⁵³ I Tomíšek se odklání od tvrzení, že by software, vytvořený na bázi jedniček a nul, byl projevem osobnosti jednotlivce.¹⁵⁴

Samotná důvodová zpráva ve svém demonstrativním výčtu věcí vyjmenovává předměty průmyslového a duševního vlastnictví.¹⁵⁵ Projev osobnosti autora při vytváření systému umělé inteligence je komplikovaný i z hlediska způsobu, jakým AI vzniká. Zpravidla se totiž jedná

¹⁴⁹ Ibid.

¹⁵⁰ SOUKUPOVÁ, Jana. *Umělá inteligence jako výzva pro soukromé právo*. Diplomová práce. Vedoucí práce: Kučera, Zdeněk. Praha: Univerzita Karlova. Právnická fakulta, Katedra občanského práva, 2020.

¹⁵¹ TOMÍŠEK, Jan. Software jako věc v režimu nového občanského zákoníku. In: *Revue pro právo a technologie*, 2014, č. 9, s. 199-214. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2023-02-02].

¹⁵² Srov. např. URBAN, Martin. *Umělá inteligence a odpovědnost za její jednání*. Diplomová práce. Vedoucí práce: Holcová, Irena. Univerzita Karlova. Právnická fakulta, Ústav práva autorského, práv průmyslových a práva soutěžního, 2018. s. 16.; SOUKUPOVÁ, Jana. *Umělá inteligence jako výzva pro soukromé právo*. Diplomová práce. Vedoucí práce: Kučera, Zdeněk. Praha: Univerzita Karlova. Právnická fakulta, Katedra občanského práva, 2020. s. 21.

¹⁵³ Srov. např. URBAN, Martin. *Umělá inteligence a odpovědnost za její jednání*. Diplomová práce. Vedoucí práce: Holcová, Irena. Univerzita Karlova. Právnická fakulta, Ústav práva autorského, práv průmyslových a práva soutěžního, 2018. s. 17.; SOUKUPOVÁ, Jana. *Umělá inteligence jako výzva pro soukromé právo*. Diplomová práce. Vedoucí práce: Kučera, Zdeněk. Praha: Univerzita Karlova. Právnická fakulta, Katedra občanského práva, 2020. s. 20.

¹⁵⁴ TOMÍŠEK, Jan. Software jako věc v režimu nového občanského zákoníku. In: *Revue pro právo a technologie*, 2014, č. 9, s. 199-214. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2023-02-02].

¹⁵⁵ VLÁDA ČR. *Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz*. Online. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2023-10-30].

o určitý typ zaměstnaneckého díla, či díla na zakázku, na kterém pracuje větší tým.¹⁵⁶ Lze tedy uzavřít, že AI v podobě počítačového programu splňuje tuto podmínku a může být považována za věc.

Samotný fakt, že systém AI je věcí, nestačí pro dovození odpovědnosti za škodu způsobenou věcí. Povinnost nahradit škodu vyplývá ze zákonného ustanovení pouze za určitých situací.

První situací je, že škůdce použil k plnění vadnou věc a způsobil tím škodu.¹⁵⁷ Oproti dřívější úpravě tak požadavek vadné věci představuje významné zúžení. Definicí vadné věci občanský zákoník neobsahuje. Vadnou věcí však analogicky k vadnému výrobku bude dle některých autorů taková, která není tak bezpečná, jak od ní lze vzhledem ke všem okolnostem, zejména k účelu, k jakému obvykle slouží, rozumně očekávat, nebo nemá-li ty vlastnosti, které má mít podle právních předpisů (technických požadavků na výrobky), ujednání stran, prohlášení jejího výrobce nebo které obvykle mají věci stejného druhu.¹⁵⁸

Bezoušek považuje požadovanou míru bezvadnosti takéž ekonomickou otázkou. Musíme zkoumat, co je ještě přiměřené po škůdci požadovat, aby zajistil bezpečnost věci. Podotýká také, že je irelevantní, zda se vada vyskytuje ojediněle, opakovaně nebo pravidelně. Bezvadnost věci je podstatná právě v okamžiku jejího užití. Pro vyvození negativních důsledků pro škůdce je klíčové, aby škodná událost byla způsobena vadou věci, která způsobí selhání této věci.¹⁵⁹

Povinnost k náhradě škody nevzniká v případě, kdy škoda byla způsobena použitím věci, která vadami netrpí. Jak již bylo uvedeno v předchozí kapitole, mohou nastat situace, kdy škoda bude způsobena, aniž by byl systém AI vadný. Poškozený by pak musel uplatnit nárok prostřednictvím jiného ustanovení. V určitých situacích by zůstal bez možnosti domoci se náhrady škody, protože by neměl k dispozici žádný náhradní odpovědnostní institut.

Další zákonem předvídanou situací je, kdy věc způsobí škodu sama od sebe. Aplikace tohoto režimu nevyžaduje vadu věci, nicméně škodná situace musí mít původ v povaze věci (tj. její konstrukci, tvaru, materiálu apod.), nesouvisející s vnějšími vlivy. Příkladem je přehřátí, samovznícení či výbuch dané věci. Povinnost nahradit škodu nese ten, kdo nad věcí měl mít dohled

¹⁵⁶ SOUKUPOVÁ, Jana. *Umělá inteligence jako výzva pro soukromé právo*. Diplomová práce. Vedoucí práce: Kučera, Zdeněk. Praha: Univerzita Karlova. Právnická fakulta, Katedra občanského práva, 2020. s. 20.

¹⁵⁷ Viz § 2936 OZ.

¹⁵⁸ PAŠEK, Martin. § 2939 [Použití vadné věci]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Online. Praha: C. H. Beck, 2023. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2024-01-20]. Marg. č. 8.

¹⁵⁹ BEZOUŠKA, Petr. § 2936 [Škoda při použití vadné věci]. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Online. Praha: C. H. Beck, 2014. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2024-02-20]. s. 1636.

(například nájemce), případně nelze-li takovou osobu určit, pak na základě nevyvratitelné právní domněnky škodu nahradí vlastník věci.¹⁶⁰ V případě, že však nebezpečnou vlastnost aktivovalo vlastní jednání osoby, se dle některých autorů dané ustanovení nepoužije.¹⁶¹

Ze zákona není jednoznačné, zda se jedná o odpovědnost objektivní s možností liberace, či subjektivní odpovědnost, přičemž zavinění by spočívalo v zanedbání náležitého dohledu nad věcí. Ačkoli ustanovení § 2895 OZ říká, že objektivní odpovědnost musí být v zákoně výslovně uvedena, přikláním se spíše k názoru o objektivní odpovědnosti. Důvodem je, že z jazykového výkladu přímo vyplývá možnost zprostit se povinnosti k náhradě, tj. možnost liberace.¹⁶² Ve světle recentní judikatury, kdy se k pojetí objektivnímu odpovědnosti přiklonil Nejvyšší soud ČR¹⁶³ i Ústavní soud ČR¹⁶⁴, se zdá být tento závěr oprávněný. Nicméně, jak správně podotýká Kolaříková a Horák, takto pojaté řešení může být považováno za příliš přísně.¹⁶⁵

Liberační důvod, spočívající v zanedbání náležitého dohledu povinné osoby, je nejasný a jeho prokázání bude vždy záviset na konkrétní věci. Obsah náležitého dohledu tak musíme založit na objektivních okolnostech vyplývajících z povahy věci, jíž byla škoda způsobena a na tom, k jakému účelu slouží.¹⁶⁶

Nejvyšší soud ČR se ve svém rozsudku z dne 29. 7. 2022 vyjádřil k náležitému dohledu následovně: *Východiskem pro posouzení dostatečnosti dohledu musí být rozumné požadavky na řádné a zodpovědné nakládání s věcí pod dohledem, které vyplývají buď z obecných zvyklostí a většinově uznávaných pravidel, anebo mohou být zejména u složitějších přístrojů normovány určitými standardy (manuály) pro odborné zacházení. Povinnost dohledu může vyplývat z různých pramenů, jako jsou smluvní ujednání, právní předpisy či poměry mezi účastníky. Zproštění se odpovědnosti přichází v úvahu jen tehdy, prokáže-li škůdce, že zanedbal náležitý dohled, tedy jej tíží břemeno tvrzení a důkazní břemeno ohledně způsobu, jímž požadovanou míru péče nad věcí vykonával.*¹⁶⁷ Lze si tedy představit, že určitý základ povinného dohledu by vyplýval například z manuálu k užívání konkrétního systému AI.

¹⁶⁰ PAŠEK, Martin. § 2937 [Újma způsobená věcí samou a jejím pádem či vyhozením]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Online. Praha: C. H. Beck, 2023. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2024-01-20]. marg. č. 7-8.

¹⁶¹ TINTĚRA, Tomáš; PETR, Pavel a PODRAZIL, Petr. *Základy závazkového práva*. 2. díl. 2. vydání, Praha: Leges, 2023. ISBN 978-80-7502-667-5. s. 242.

¹⁶² § 2937, odst. 1 OZ.

¹⁶³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2022, sp. zn. 25 Cdo 2342/2021.

¹⁶⁴ Usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 12. 2021, sp. zn. III. ÚS 3021/21.

¹⁶⁵ KOLAŘÍKOVÁ, Linda a HORÁK, Filip. *Umělá inteligence & právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020. ISBN 978-80-7598-783-9. s. 135

¹⁶⁶ PAŠEK, Martin. § 2937 [Újma způsobená věcí samou a jejím pádem či vyhozením]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Online. Praha: C. H. Beck, 2023. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2024-01-20]. marg. č. 8.

¹⁶⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2022, sp. zn. 25 Cdo 2342/2021.

Povinnost náležitého dohledu, respektive odpovědnost vyplývající z jeho zanedbání je koncept, který není cizí ani jiným právním řádům. Právě na argumentaci zanedbání řádného dohledu řidiče autonomního vozidla značky Tesla, které způsobilo autonehodu, byla vystavena úspěšná obhajoba tohoto výrobce autonomního automobilu.¹⁶⁸ Dá se očekávat že právě na důkladném podložení této argumentace, či jejím vyvrácení se budou řešit případy, kdy bude způsobena škoda systémem AI.

Problém spatřuji v povaze autonomních systémů, od kterých očekáváme a požadujeme, aby právě svoji činnost vykonávaly autonomně, nezávisle od lidského faktoru dohledu. Stanovením požadavku potřebného dohledu pak popíráme samotnou funkcionalitu systémů AI. Tím ohrožujeme vývoj skutečně autonomních systémů a inovace v této oblasti se tak mohou zastavit. Společnost by se musela spokojit pouze s polo-autonomními systémy, které, ačkoli usnadňují určité práce nebo činnosti, jsou v konečném důsledku jen nástrojem osoby, jež nad ním má dohled.

Na druhou stranu, problém nastává i v případě, kdy potenciální škůdce prokáže, že jednal dle *lege artis* a náležitý dohled nezanedbal. Následkem nepředvídatelnosti, kontinuálního učení a vývoji AI ke vzniku určité škody však dojde. V tomto případě může vyvstat situace, kdy poškozený nebude mít po kom žádat náhradu škody. Tento závěr jistě může být pocíťován jako značně nespravedlivý, s čímž souhlasí i Urban, který poukazuje na vznik tzv. responsibility gap (mezery v odpovědnosti).¹⁶⁹ Naskýtá se otázka, zda by pro tyto případy neměla existovat určitá pojistka, aby se poškozený domohl určité náhrady škody, například skrze garanční fond navrhovaný Evropským parlamentem, jak zmiňuje Polčák.¹⁷⁰

Pro úplnost doplňuji, že v případě, kdy pojmem odpovědnost za škodu, kterou věc způsobila sama od sebe jako subjektivní, bude zapotřebí prokázat náležité podmínky, tedy *vznik újmy, že újmu způsobila věc sama od sebe, příčinnou souvislost mezi těmito dvěma předpoklady a to, že škůdce porušil svoji povinnost dohledu nad věcí*.¹⁷¹ Zpravidla takové prokázání nemusí představovat problém, nicméně hovoříme-li o velice komplexních autonomních systémech, představuje právě takový rozsah důkazního břemene značnou překážku, k jejímuž prokázání bude

¹⁶⁸ ROY, Abhirup, LEVINE, Dan, JIN, Hyunjoo. Tesla wins bellwether trial over Autopilot car crash. In: *Reuters.com*. Článek. Online. 2023. Dostupné z: <https://www.reuters.com/legal/us-jury-set-decide-test-case-tesla-autopilot-crash-2023-04-21>. [cit. 2024-02-03].

¹⁶⁹ URBAN, Martin. *Umělá inteligence a odpovědnost za její jednání*. Diplomová práce. Vedoucí práce: Holcová, Irena. Univerzita Karlova. Právnická fakulta, Ústav práva autorského, práv průmyslových a práva soutěžního, 2018. s. 40

¹⁷⁰ POLČÁK, Radim. Odpovědnost umělé inteligence a informační útvary bez právní osobnosti. In: *Bulletin advokacie*. 2018. Online. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/odpovednost-umele-inteligence-a-informacni-utvary-bez-pravni-osobnosti>. [cit. 2024-02-02].

¹⁷¹ ŠTĚDRŮŇ, Bohumír. *Právo a umělá inteligence*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-803-7. s. 45.

zapotřebí odborných znalostí patřičné technologie. Průměrná osoba si často nebude schopna sama sobě vysvětlit, jak újmu daný systém AI způsobil. Poškozenému vzniknou tedy další náklady v podobě odborného poradenství či vypracování znaleckého posudku.

2.1.5.2 Odpovědnost za škodu způsobenou vadou výrobku

Dalším, pro účely této práce, relevantním odpovědnostním režimem je náhrada škody způsobená vadou výrobku, upravená v ustanovení § 2939 a násl. OZ. Výrobkem rozumíme věc movitou, včetně ovladatelné přírodní síly, např. elektřiny, pokud se vyrábí, pěstuje, těží nebo jinak získává nebo pokud je určena k uvedení na trh za účelem prodeje, nájmu nebo jiného použití. Dle některých autorů má povahu výrobku i věc nehmotná (§ 496 odst. 2 [OZ], jako je software.¹⁷²

Institut odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku vychází ze Směrnice Rady 85/374/EHS ze dne 25. července 1985 o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se odpovědnosti za vadné výrobky¹⁷³ („Směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky“), která byla přijímána v době, kdy se o softwaru jako výrobku ani neuvažovalo, natož pak o systémech AI. Proto je dle Bezoušky, který odkazuje na smysl této směrnice, výrobkem pouze hmotná věc. Jako podporu své argumentace poukazuje na rakouskou právní úpravu, která tak výslovně upravuje.¹⁷⁴ V případě, že jedná o umělou inteligenci v podobě kyberneticko-fyzického systému (viz kapitola 1.2.6) a splní-li ostatní definiční znaky výrobku (věc určená k uvedení na trh jako výrobek za účelem prodeje, nájmu nebo jiného použití), lze uvažovat nad aplikací výše uvedeného odpovědnostního institutu na škodné události způsobené AI.

Mimo jiné i z důvodů vyvrácení pochybností, zda se u softwaru a dalších nových technologií může jednat o výrobek, se legislativní orgány EU věnují přípravě novelizované verze směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky („Nová směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky“).

¹⁷⁵ V září 2022 byl zveřejněn návrh této nové směrnice, který v březnu byl pozměněn. Jednoznačným pozitivem nové směrnice je vyjasnění sporné povahy softwaru s tím, že výrobkem

¹⁷² PAŠEK, Martin. § 2939 [Výrobek, povinné osoby, spoluúčast poškozeného]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace)*. Online. Praha: C. H. Beck, 2023. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2024-02-20]. Marg. č. 3.

¹⁷³ EVROPSKÁ UNIE. *Směrnice Rady ze dne 25. července 1985 o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se odpovědnosti za vadné výrobky (85/374/EHS)*. 1985. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A01985L0374-19990604>. [cit. 2024-02-20].

¹⁷⁴ BEZOUŠKA, Petr. § 2939 [Výrobek, výrobce, kvazivýrobce, dovozce]. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Online. Praha: C. H. Beck, 2014. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2024-02-20]. s. 1648.

¹⁷⁵ EVROPSKÁ UNIE. *Legislativní usnesení Evropského parlamentu ze dne 12. března 2024 o návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o odpovědnosti za vadné výrobky (COM(2022)0495 – C9-0322/2022 – 2022/0302(COD))*. 2024. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52022PC0495>. [cit. 2024-03-20].

je.¹⁷⁶ Návrh Nové směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky by měl být schválen v návaznosti na přijetí Nařízení o AI a spolu s ním by měla být přijata a schválena Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci. O připravované Nové směrnici o odpovědnosti za vadné výrobky pojednává tato práce níže (viz kapitola 3.3).

Vycházíme-li z premisy, kdy systém AI považujeme za výrobek, musí být splněny další zákonné podmínky, abychom mohli dovést nárok na náhradu škody vyplývající z § 2939 a násl. OZ. Podmínky jsou (kumulativně) (i) *vada výrobku*, (ii) *vznik újmy* a (iii) *příčinná souvislost mezi nimi*, přičemž důkazní břemeno k prokázání podmínek nese poškozený.¹⁷⁷

Osob potenciálně povinných nahradit škodu, resp. újmu, je vícero. Odpovědnou osobou dle současné dikce zákona může být:

- i) výrobce výrobku (§ 2939 odst. 1 OZ),
- ii) osoba, která jako výrobce vystupuje (osoba, která výrobek označila svým jménem) (§ 2939 odst. 1 OZ),
- iii) dovozce výrobku (§ 2939 odst. 2 OZ),
- iv) dodavatel, nelze-li určit výrobce, popř. nesdělí-li kdo je dovozcem (§ 2940 OZ).

Mezi povinnými osobami vzniká solidární odpovědnost k náhradě vzniklé újmy (škody). Škoda se však hradí pouze, přesáhne-li částku 500 EUR a to za současné spoluúčasti poškozeného do této částky. Vznikne-li tedy například škoda odpovídající částce 600 EUR, může se poškozený domáhat na povinné osobě pouze náhrady škody ve výši 100 EUR.¹⁷⁸

Výrobek je dikce zákona vadný *není-li tak bezpečný, jak to od něho lze rozumně očekávat se zřetelem ke všem okolnostem, zejména ke způsobu, jakým je výrobek na trh uveden nebo nabízen, k předpokládanému účelu, jemuž má výrobek sloužit, jakož i s přihlédnutím k době, kdy byl výrobek uveden na trh.*¹⁷⁹

Z výše uvedeného vyplývá, že kritériem bezvadnosti není ujednaná vlastnost výrobku, ale jeho bezpečnost, čímž se odlišuje od definice vadného plnění (§ 1916 OZ). Dle Paška je pro určení bezpečnosti, která může být ovlivněna například konstrukčními vadami, či nesprávným výrobním postupem, popřípadě nedostatečného nebo vadného návodu k plnění, užíváno měřítko rozumného očekávání. Toto měřítko je založeno na tom, jaká očekávání by měla svéprávná osoba s rozumem průměrného člověka podle ustanovení § 4, odst. 1 OZ. Jinak by tomu bylo u výrobku určeného pro

¹⁷⁶ Ibid. Recitál 6.

¹⁷⁷ PAŠEK, Martin. § 2939 [Výrobek, povinné osoby, spoluúčast poškozeného]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Online. Praha: C. H. Beck, 2023. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2024-02-20]. Marg. č. 1.

¹⁷⁸ Ibid. marg. č. 11-12.

¹⁷⁹ § 2941 odst. 1 OZ.

odborníky, pak bychom kritérium poměřovali podle vlastností odborné osoby dle ustanovení § 5, odst. 1 OZ.¹⁸⁰

Výčet okolností, ze kterých usuzujeme nedostatečnou bezpečnost je demonstrativní. Zákon dále omezuje výklad poměrně široké definice i negativní definicí, ve které stanoví, že [v]ýrobek *nelze považovat za vadný jen proto, že byl později uveden na trh výrobek dokonalejší.*¹⁸¹ Jedná se bezesporu o významnou okolnost pro limitaci potenciální odpovědnosti za vady výrobku, kterým by byl systém AI, zejména z důvodu očekávaného rychlého technologického pokroku v této oblasti.

U odpovědnosti za vadné výrobky hovoříme o objektivní odpovědnosti s možností uplatnění liberačních důvodů uvedených v zákoně. Škůdce se povinnosti nahradit újmu zproští tím, že *okáže zavinění poškozeného, popřípadě že výrobek na trh neuvedl.*¹⁸²

Dalším možným a v našem případě relevantním liberačním důvodem je prokázání, že stav vědeckých a technických znalostí v době, kdy odpovědná osoba uvedla výrobek na trh, neumožnil zjistit jeho vadu.¹⁸³ Jedná se o objektivní stav vědeckých a technických znalostí, o nichž lze předpokládat, že je osoba povinná informována, ne pouze o specifické bezpečnostní standarty v příslušném průmyslovém odvětví.¹⁸⁴ Jak určil Evropský soudní dvůr v rozsudku ze dne 29. května 1997 ve věci Komise proti Spojenému Království, tyto rozhodné vědecké a technické znalosti musí být v době, kdy byl dotčený výrobek uveden do oběhu, známy.¹⁸⁵

Vzhledem k tomu, jakou rychlostí se právě oblast technologií a specificky umělé inteligence rozvíjí, lze předpokládat, že stav vědeckých a technických znalostí bude „zastaralý“ v řádě měsíců. Můžeme očekávat, že by se tedy jednalo o poměrně často využívaný liberační důvod.

Dalším (a možná i největším) úskalím pro dosažení náhrady škody bude představovat liberační důvod upravený v ustanovení § 2942, odst. 2 písm. b) OZ. Ten stanoví, že se povinnosti k náhradě škody se osoba zproští, *prokáže-li, že lze důvodně předpokládat s přihlédnutím ke všem okolnostem, že vada neexistovala v době, kdy byl výrobek na trh uveden, nebo že nastala později.* Jak již bylo uvedeno v úvodních kapitolách, umělá inteligence pracuje na základě určitého

¹⁸⁰ PAŠEK, Martin. § 2941 [Vadný výrobek]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Online. Praha: C. H. Beck, 2023. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2024-02-20]. marg. č. 1-2.

¹⁸¹ § 2941 odst. 2 OZ.

¹⁸² § 2942, odst. 1, 2, písm. 1) OZ

¹⁸³ § 2942, odst. 2, písm. e OZ.

¹⁸⁴ PAŠEK, Martin. § 2942 [Liberační důvody]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Online. Praha: C. H. Beck, 2023. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2024-02-20]. marg. č. 8.

¹⁸⁵ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 29. května 1997, *Komise Evropských společenství proti Spojenému království Velké Británie a Severního Irsku*, sp. zn. C-300/95, ECLI:EU:C:1997:255.

algoritmu, který se však dále rozvíjí samoučením na předem neomezeném okruhu dat a na základě svých zkušeností a může činit autonomní rozhodnutí.¹⁸⁶ Charakteristika umělé inteligence tedy spočívá v určitém předpokladu budoucího dotváření se mimo výrobní procesy. Představitelná je situace, kdy v původním vzorci chování, respektive naprogramovaném algoritmu žádná vada nebyla, nicméně v průběhu času si vadný vzorec chování osvojil samotný systém AI. Na stejné nebezpečí upozorňují i další autoři. Urban uvažuje, že by výrobce by měl v rámci programování systému AI nastavit určité *mantinely žádoucího chování a* zajistit, aby k výše uvedeným situacím nedocházelo.¹⁸⁷

Kolaříková taktéž upozorňuje, že u systémů AI může být velice problematické určit, zda vada spočívala a odvíjela se od samotného programování, či vznikla následně na základě „vůle“ systému AI. Popřípadě zda se vůbec jednalo o vadu nebo o projev fungování umělé inteligence.¹⁸⁸

Je samozřejmě nemožné předvídat každou okolnost a tím připravit autonomní systém na veškeré možné situace i přes případné mantinely chování. Guerra a kol. popisuje situaci, kdy autonomní vozidlo nezpomalí na určitém úseku, jelikož zabudovaný systém AI neví, že právě na tomto úseku často dochází ke vzájemnému závodění mladistvých, či že tato cesta bývá často velice kluzká. Případné způsobené nehody by mohly být způsobeny na základě tzv. konstrukčního omezení (design limitation).¹⁸⁹

Dalším relevantním liberačním důvodem je prokázání, že vada výrobku je důsledkem plnění těch ustanovení právních předpisů, která jsou pro výrobce závazná.¹⁹⁰ Krausová upozorňuje na situaci, kdy výrobce může (řádně) namítat, že stav robota ve chvíli, kdy byl uveden na trh odpovídal všem standardům a s ohledem na stav vědeckých a technických znalostí nebylo možné předvídat vývoj fungování AI (resp. inteligentního robota) v tom smyslu, že jednou způsobí škodu.

191

¹⁸⁶ URBAN, Martin. *Umělá inteligence a odpovědnost za její jednání*. Diplomová práce. Vedoucí práce: Holcová, Irena. Univerzita Karlova. Právnická fakulta, Ústav práva autorského, práv průmyslových a práva soutěžního, 2018. s. 36.

¹⁸⁷ Ibid.

¹⁸⁸ KOLAŘÍKOVÁ, Linda. Odpovědnost (za) robota aneb právo umělé inteligence. In: *Bulletin advokacie*. 2018, č. 3. s. 11-19. Online. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2023-10-27].

¹⁸⁹ GUERRA, Alice, PARISI, Francesco, PI, Daniel. Liability for Robots I: Legal Challenges., In: *Journal of Institutional Economics*. 2022. Vol. 18. s. 331-43. Online. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1017/S1744137421000825>. [cit. 2024-02-20]. s. 333

¹⁹⁰ § 2942 odst. 2 písm. d) OZ.

¹⁹¹ SOLARZYK KRAUSOVÁ, Alžběta. Status elektronické osoby v evropském právu v kontextu českého práva. *Právní rozhledy*. 2017. č. 20, s. 700-704. ISSN 1210-6410. Online. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2024-02-01]. s. 703.

Jak výstižně například ukazuje Guerra a kol., správné nastavení standardů bude kritické pro dovození odpovědnosti při provozu systémů AI.¹⁹² Nefunkční či zastaralá právní úprava by mohla vést i ke vzniku následné odpovědnosti státu, shoduje se Kolaříková a Horák.¹⁹³

Nejednoznačnost, který systém AI je byl, by mohla negativně ovlivnit i další rozvoj. Matsuzaki a Lindemann například poznamenávají, že v Evropě i Japonsku panuje přesvědčení, že zaměření odpovědnosti za výrobek na bezpečnost (a tedy bezvadnost) samotného výrobku by narušilo autonomní fungování robota a zpomalilo nezbytné experimentování s novými technikami programování.¹⁹⁴

Závěrem lze uvést, že prokázání vady bude při většině škodných událostí vyžadovat znalecký posudek. V současné době je však vypracování znaleckého posudku nejen časově, ale i finančně nákladným procesem, který může odradit velké množství potenciálních poškozených.

2.1.5.3 Odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem a princip respondeat superior

Někteří autoři polemizují o analogickém užití odpovědnostního režimu za škodu způsobenou zvířetem dle ustanovení § 2933 a násl. OZ na situace, kdy je zapotřebí vyřešit odpovědnou osobu za škodu způsobenou systémem AI. Dle zákonné dikce je vlastník zvířete povinen nahradit škodu bez ohledu na to, zda zvíře bylo či nebylo pod jeho dohledem, například pokud bylo svěřeno jiné osobě nebo se zatoulalo. Bylo-li však zvíře pod dohledem jiné osoby, je tato osoba povinna nahradit škodu solidárně spolu s vlastníkem.

Zákon počítá s objektivní odpovědností s možností liberace v případě, že se jedná o zvíře sloužící k výkonu povolání či spadá do některé z dalších privilegovaných kategorií. K liberaci musí osoba odpovědná prokázat, že nezanedbala při dozoru potřebnou pečlivost, anebo že škoda by vznikla i při vynaložení potřebné pečlivosti.¹⁹⁵ Není obtížné si představit, že i AI se bude využívat k výdělečné činnosti, popř. jako pomocník pro osobu se zdravotním postižením. Míra potřebné pečlivosti v tomto smyslu je poměrně neurčitá. Již samotná potřeba vykonávat dozor kontruje podstatu umělého systému AI. Co se potřebné pečlivosti týká, je otázkou, z čeho bychom ji dovozovali při nedostatku judikatury a zda by bylo zapotřebí vypracovat určité standardy, které by mohly být vodítkem v této oblasti.

¹⁹² GUERRA, Alice, PARISI, Francesco, PI, Daniel. Liability for Robots I: Legal Challenges., In: *Journal of Institutional Economics*. 2022. Vol. 18. s. 331–43. Online. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1017/S1744137421000825>. [cit. 2024-02-20]. s. 336.

¹⁹³ KOLAŘÍKOVÁ, Linda a HORÁK, Filip. *Umělá inteligence & právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020. ISBN 978-80-7598-783-9. s. 136.

¹⁹⁴ MATSUZAKI, H., LINDEMANN, G. The autonomy-safety-paradox of service robotics in Europe and Japan: a comparative analysis. In: *AI & Soc* Vol. 31, s. 501–517. 2016. Online. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s00146-015-0630-7>. [cit. 2024-03-02]. s. 515.

¹⁹⁵ §2934 OZ.

Ačkoli se jedná o užitečný institut, při snaze aplikovat ho na AI vyvstává několik problémů. Prvním a očividným je, že v případě systému AI se nejedná o zvíře. Je otázkou, nakolik by byla analogie v tomto smyslu přípustná. Umělá inteligence funguje na bázi rozhodovacích procesů, které jsou z velké části inspirované lidskými kognitivními procesy a neuronovými sítěmi.¹⁹⁶ Stejně jako tedy zvíře určitým způsobem „přemýšlí“. Druhým problémem je, že bychom veškerou odpovědnost (popř. solidární odpovědnost) vždy přisoudili vlastníkovvi systému AI. Ten nemusí mít patřičné zvláště odborné znalosti, aby předcházel jakémukoli excessu systému AI. Nespravedlivost spatřuji taktéž v situaci, kdy systém umělé inteligence způsobí škodu samotnému vlastníkovvi. Vlastník by na základě tohoto institutu zůstal bez možnosti dosáhnout náhrady škody od vývojáře či výrobce systému AI, ti by nemuseli být stíženi žádnou odpovědností.

Je příhodné v této kapitole zmínit i obdobné instituty jako je odpovědnost za dítě, či zásadu *respondeat superior*, která má základ v římském právu.¹⁹⁷ Zmíněná zásada upravovala odpovědnostní režim pána za jeho otroky. Kolaříková a Horák zastávají názor, že ačkoli je tato úvaha zajímavá, v současné době neuvažujeme o AI jako osobě, ale jako o určitém nástroji.¹⁹⁸

Dovolují si se nad tímto argumentem dále pozastavit. Jak správně uvádí Urban, i v případě otroka se dle římského práva nejednalo o osobu, nýbrž o věc, neodpovědný objekt práva. Koncepce otroctví je již překonána, nelze však vyloučit právě budoucí inspiraci v tomto institutu při úpravě speciálního odpovědnostního režimu umělé inteligence. Ostatně samotnou zásadu *respondeat superior*, která spočívá v zprostředkované odpovědnosti lze nalézt v současnosti nejen v českém právním řáde¹⁹⁹ ale i v zahraničí (v common law označována jako „vicarious liability“).²⁰⁰

Co se týká úpravy odpovědnosti za škodu způsobenou dítětem, popř. jinou osobou, která nemůže posoudit následky svého jednání, stručně uvádím, že odpovědným je ten, který zanedbal náležitý dohled (typicky rodič).²⁰¹ Analogicky však toto ustanovení lze aplikovat jen s velkými obtížemi, a to zejména k výše zmíněnému požadavku právní subjektivity, kterou AI v nynější úpravě nemá. Problematické by bylo také zmiňované zanedbání dohledu, které z povahy samotného systému AI nebude dávat příliš velký smysl.

¹⁹⁶ K tomu viz výše kapitola 1.3.4.

¹⁹⁷ ŠTÍPA, Martin. Umělá inteligence a odpovědnost za škodu aneb redefinování zákonů robotiky. In: *Právní prostor*. Článek. Online. 2017. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/pravo-it/umela-inteligence-a-odpovednost-za-skodu-aneb-redefinovani-zakonu-robotiky-cast-i>. [cit. 2024-03-01].

¹⁹⁸ KOLAŘÍKOVÁ, Linda a HORÁK, Filip. *Umělá inteligence & právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020. ISBN 978-80-7598-783-9. s. 140.

¹⁹⁹ Např. srov. § 1935 či 2914 OZ, popř. odpovědnost zaměstnavatele za škodu způsobenou zaměstnancem třetí osobě.

²⁰⁰ ŠTÍPA, Martin. Umělá inteligence a odpovědnost za škodu aneb redefinování zákonů robotiky. In: *Právní prostor*. Článek. Online. 2017. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/pravo-it/umela-inteligence-a-odpovednost-za-skodu-aneb-redefinovani-zakonu-robotiky-cast-i>. [cit. 2024-03-01].

²⁰¹ § 2920 a násl. OZ.

V případě, že by se český zákonodárce v budoucnosti rozhodl upravit specificky odpovědnost za škodu způsobenou systémem AI, je možné se výše zmíněným institutem inspirovat. Pro účely současnosti budou však analogie poměrně nepraktické a kostrbaté. Jen s těžkostí si můžeme představit, že by taková argumentace obstála při uplatnění nároku na náhradu škody.

2.1.5.4 Odpovědnost z provozní činnosti

Uvedený institut odpovědnosti z provozní činnosti je založen na povinnosti nahradit škodu z provozu, tím, kdo provozuje toto *zařízení sloužící k výdělečné činnosti, a to bez ohledu na to, zda byla škoda způsobena vlastní provozní činností, věcí při ní použitou nebo vlivem činnosti na okolí. Povinnosti se zproští, prokáže-li, že vynaložil veškerou péči, kterou lze rozumně požadovat, aby ke škodě nedošlo.*²⁰²

Nést břemeno odpovědnosti za újmu má ten, kdo má z provozu prospěch, což je založeno na sociálně-ekonomickém základě. Výhodou pro poškozeného je nepotřebnost prokázání konkrétní porušení zákona či jiné povinnosti provozovatele, pouze újmu vyvolanou zvláštní povahou provozní činnosti.²⁰³

Obdobně jako provoz určitého zařízení sloužícího k výdělečné činnosti je i provoz či užívání systému AI zatíženo vyšším rizikem vzniku škody, a to i z důvodu nepředvídatelnosti. Liberačním důvodem této objektivní odpovědnosti je objektivně posouzené vynaložení veškeré péče, kterou lze rozumně požadovat, aby ke škodě nedošlo.²⁰⁴ Pašek toto ustanovení dále rozvíjí tvrzením, že nepůjde pouze o *splnění povinností ujednaných ve smlouvě nebo stanovených právními předpisy, ale o provedení všech opatření k zamezení vzniku újmy, jaká se v konkrétním případě jeví s ohledem na povahu provozu jako rozumná (racionální); nikoliv tedy všech myslitelných opatření, která jsou sice proveditelná, ovšem kladla by na provozovatele přepjaté požadavky.*²⁰⁵

Předpokladem vzniku povinnosti nahradit škodu pak je událost mající původ v povaze samotného provozu, vznik škody a příčinná souvislost. Poslední zmiňovaný předpoklad se neprokazuje mezi jednáním škůdce a vzniklou škodou, ale mezi provozem samotným a škodou.

²⁰² § 2924 OZ.

²⁰³ ŠTĚDRŇ, Bohumír. *Právo a umělá inteligence*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. s. 46 ISBN 978-80-7380-803-7.;

²⁰⁴ V literatuře se můžeme setkat i s názorem, že se jedná o odpovědnosti založené na zavinění, ve světle judikatury se však přikláním k výše uvedenému, srov. např. Rozsudek Nejvyššího soudu ze den 17.6. 2019, sp.zn. 25 Cdo.

²⁰⁵ PAŠEK, Martin. § 2924 [Škoda z provozní činnosti]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Online. Praha: C. H. Beck, 2023. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2024-02-20]. marg. č. 15.

Aplikace tohoto ustanovení i na umělou inteligenci, za předpokladu, že ji lze považovat za „zařízení sloužící k výdělečné činnosti“, může být výhodná i na základě existující judikatury. Jak uvedl Nejvyšší soud ve svém rozsudku, *není rozhodující, zda provozní činnost probíhala bezvadně, nýbrž zda právě svou povahou zapříčinila vznik škody*. Důležité pro úspěšné uplatnění nároku je pouze, že škodlivý následek byl způsoben povahou provozní činnosti, tedy jejími typickými či charakteristickými vlastnostmi.²⁰⁶ Problematickou částí použitelnosti na systémy AI však literatura spatřuje zejména v podmínce výdělečné činnosti provozu a určení provozovatele, tj. osoby povinné (k tomu více v následující kapitole).

Tento odpovědnostní režim je generálním ke speciálnímu ustanovení, o kterém je pojednáno níže, které by z hlediska praktičnosti a reálného vzniku škod bylo aplikováno s větší pravděpodobností.²⁰⁷

2.1.5.5 Odpovědnost za škodu způsobenou provozem zvláště nebezpečným

Odlišností této právní konstrukce od výše uvedené spočívá ve vypuštění podmínky provozování závodu či zařízení k výdělečné činnosti, za předpokladu, že se jedná o provoz zvláště nebezpečný.²⁰⁸

Zvláště nebezpečným provozem je takový, při kterém nelze *předem rozumně vyloučit možnost vzniku závažné újmy ani při vyložení řádné péče*. Na základě vyvratitelné domněnky v třetím odstavci ustanovení § 2925 OZ také takový, který *se provozuje továrním způsobem nebo pokud se při něm používá výbušná nebo obdobně nebezpečná látka, nebo se s ní nakládá*. Smyslem tohoto odpovědnostního režimu je náhrada škody způsobená právě zdrojem zvýšeného nebezpečí. Hovoříme o objektivní odpovědnosti provozovatele, které se zprostí, prokáže-li, že škodu *způsobila zvnějšku vyšší moc, nebo že ji způsobilo vlastní jednání poškozeného nebo neodvratitelné jednání třetí osoby*.²⁰⁹ Platí tedy, že v situaci, kdy by jednání poškozeného zapříčinilo škodu například porušením pokynů v manuálu, provozovatel systému AI by nebyl povinen nahradit škodu. Podstatné zároveň je, aby případná vyšší moc působila zvnějšku, nesmí mít tedy povahu v samotném provozu. Za situace, kdy škoda vznikne na základě nepředvídatelného (avšak ze samé podstaty AI vyplývajícího) samoučení a autonomie, by praktickým následkem mohla být téměř nemožná liberace z důvodu působení vyšší moci.

²⁰⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2018, sp. zn. 25 Cdo 4994/2016.

²⁰⁷ Srov. např. ŠTĚDRŇ, Bohumír. *Právo a umělá inteligence*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-803-7. s. 49.; POLČÁK, Radim. Česko hledá cestu, jak se vypořádat s umělou inteligencí. In: *Hospodářské noviny*. Článek. Online. 2019. Dostupné z: <https://hn.cz/c1-66611610-cesko-hleda-cestu-jak-se-vyporadat-s-umelou-inteligenci>. [cit. 2024-02-12].

²⁰⁸ Viz §2925 OZ.

²⁰⁹ § 2925, odst. 1 OZ.

Štědroň upozorňuje na případné usnadnění unést důkazní břemeno pro poškozeného z důvodu prokázání pouhé pravděpodobnosti, že zvlášť nebezpečný provoz byl jednou z příčin vzniku újmy, vyplývající z ustanovení § 2925 odst. 2 OZ. Existuje-li totiž určitá vědecká nejistota, zda škoda vznikla tímto provozem, avšak, je-li z okolností zřejmé, že provoz významně zvýšil nebezpečí vzniku škody, zaváže soud provozovatele k náhradě škody v rozsahu, který odpovídá pravděpodobnosti této příčinné souvislosti. Zjednodušeně řečeno, poškozený má větší šanci domoci se alespoň částečného odškodnění, na rozdíl od jiných druhů odpovědnosti, při kterých je zapotřebí mít praktickou jistotu k založení povinnosti nahradit újmu.²¹⁰

Technologie či způsob provozu mohou být možným zdrojem zvýšeného nebezpečí a spadají tedy do zákonného vymezení provozu zvláště nebezpečného.²¹¹ Nejvyšší soud ČR vykládal jako zdroj zvýšeného nebezpečí i takové věci, které inherentně nezvyšují nebezpečí, avšak *jejichž užívání má za určitých okolností vedlejší škodlivé účinky, které nejsou plně ovladatelné člověkem a s nimiž je spojen vysoký stupeň pravděpodobnosti vyvolání újmy (např. rámová pila umístěna v neodpovídajících geologických podmínkách)*.²¹² Ačkoli se jedná o starší judikaturu, lze vnímat stanovisko jako stále relevantní.

Z důvodu částečně nemožné předvídatelnosti jednání umělé inteligence a ve světle judikatury, včetně názorů odborné veřejnosti, docházím k závěru, že systém AI lze považovat za provoz zvlášť nebezpečný.

Nebezpečí může spočívat v případné neovladatelnosti a nepředvídatelnosti umělé inteligence. V případě, že se bude jednat o velice schopný systém AI, může v mnoha ohledech i předčít člověka, který ji měl kontrolovat. Dále také můžeme vnímat nebezpečí v například v případě, kdy se například chytrému robotu podaří utéct z laboratoře, jako tomu bylo u případu robota Gaaka. Gaak představoval predátora v experimentu s dalšími roboty, ve kterém měl zvítězit „nejsilnější“. Ve chvíli bez dohledu se mu však podařilo opustit laboratoř.²¹³ Ačkoli ke škodě nedošlo a nikoho neohrozil, nelze vyloučit, že by obdobná situace nemohla nastat opětovně a významnějšími důsledky.

Dle Tomíška by za systém AI měl objektivně odpovídat primárně jeho provozovatel, a to v režimu odpovědnosti za škodu způsobenou provozem zvláště nebezpečným.²¹⁴ Polčák obdobně

²¹⁰ ŠTĚDRŮŇ, Bohumír. *Právo a umělá inteligence*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-803-7. s. 48-49.

²¹¹ PAŠEK, Martin. § 2925 [Škoda způsobená provozem zvláště nebezpečným]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Online. Praha: C. H. Beck, 2023. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2024-02-20]. marg. č. 11.

²¹² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 11. 1984, sp. zn. 6 Cz 56/84 [R 24/1986 civ.].

²¹³ WAINWRIGHT, Martin. Robot fails to find place in the sun. In: *The Guardian*. Článek. Online. 2002. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/uk/2002/jun/20/engineering.highereducation>. [cit. 2024-02-13].

²¹⁴ TOMÍŠEK, Jan. Jaký je ideální model odpovědnosti za autonomní systém?. In: *Revue pro právo a technologie*. 2018, roč. 9, č. 18, s. 29-54. ISSN 1805-2797. Online. Dostupné z: <https://doi.org/10.5817/RPT2018-2-2>. [cit. 2023-

vyjadřuje názor, že by tento odpovědnostní režim, spolu s odpovědností za škodu způsobenou provozem, mohl pokrýt všechny typy škod. Problém však spatřuje v nejistotě, kým by v právním smyslu byl provozovatel, *respektive který z "provozů" (tedy z různých technologií podílejících se v reálném čase na fungování autonomního systému) způsobil příslušný škodní následek.*²¹⁵ Takové obavy vyjadřuje i Zech, který hovoří o problematice vzájemné propojenosti (konektivity), kdy dochází ke spolupráci několika systémů.²¹⁶ Riziko Polčák spatřuje mimo jiné v nejistotě míry odpovědnosti potenciálních provozovatelů, kteří budou nuceni se pro případ škody pojistit. Navrhuje tedy legislativní zásah, který by stanovil jednoznačně, kdo by v tomto případě stál v pozici provozovatele systému AI, a to na základě drobného legislativního experimentu, například řešením skrze správní regulaci v určitých sektorech.²¹⁷

Sektorová regulace provozů zvláště nebezpečných se v našem právním řáde již částečně vyskytuje. Příkladem lze uvést zejména speciální úpravu škody způsobenou důlní činností podle ustanovení § 36 a násl. zákona č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství („Důlní zákon“), nebo jadernou událostí podle §32 a násl. zákona č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření („Atomový zákon“).²¹⁸

I Urban poukazuje na fakt, že občanský zákoník se k pojmu provozovatele blíže nevyjadřuje. Obecně se provozovatelem myslí osoba, která právně a fakticky disponuje s určitou věcí, respektive s nebezpečným zařízením. Může jím tak být i spotřebitel. Pokud by osoba provozovatele splývala s osobou spotřebitele, mohlo by dojít k nelogickým závěrům. Takovým případem může být situace, kdy by autonomní robot, považovaný za provoz zvláště nebezpečný, kterého si do domácnosti spotřebitel pořídil, způsobil danému spotřebiteli škodu. Dochází zde k přenesení odpovědnosti na koncového uživatele/spotřebitele. Vedle Polčákova navrženého řešení pak Urban poukazuje na možnosti využití tzv. „deep pocket theory“, uplatňující se v USA, spočívající v přenesení povinnosti k náhradě škody na osoby, které jsou v lepším finančním postavení, tj. například programátora či výrobce.²¹⁹

10-30]. s. 47-52.

²¹⁵ POLČÁK, Radim. Česko hledá cestu, jak se vypořádat s umělou inteligencí. In: *Hospodářské noviny*. Článek. Online. 2019. Dostupné z: <https://hn.cz/c1-66611610-cesko-hleda-cestu-jak-se-vyporadat-s-umelou-inteligenci>. [cit. 2024-02-12].

²¹⁶ ZECH, Herbert. Liability for AI: public policy consideration. In: *ERA Forum* 22, s. 147–158. 2021. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s12027-020-00648-0>. [cit. 2024-05-10]. s 148, 149.

²¹⁷ Ibid.

²¹⁸ Atomový zákon odkazuje na mezinárodní smlouvu, kterou je Vídeňská úmluva o občanskoprávní odpovědnosti za jaderné škody a Společný protokol týkající se aplikace Vídeňské úmluvy a Pařížské úmluvy, vyhlášené pod č. 133/1994 Sb.

²¹⁹ URBAN, Martin. *Umělá inteligence a odpovědnost za její jednání*. Diplomová práce. Vedoucí práce: Holcová, Irena. Univerzita Karlova. Právnická fakulta, Ústav práva autorského, práv průmyslových a práva soutěžního, 2018. s. 34.

2.1.5.6 Škoda z provozu dopravního prostředku

Dovolují si v návaznosti na předchozí kapitolu ještě ve zkratce upozornit na odpovědnost za škodu způsobenou provozem dopravního prostředku dle ustanovení § 2927 a násl. OZ. Pro škody způsobené polo-autonomními vozidly v lze současnosti pravděpodobně uplatnit svůj nárok na náhradu škody dle tohoto režimu. Účelem uvedené úpravy je zejména motivace k prevenci předcházení dopravních nehod, dodržování technických a bezpečnostních předpisů a také usnadnění vymahatelnosti práv poškozeného, jelikož možnost liberace je značně limitována. Osoba povinná (zpravidla provozovatel dopravního prostředku) se nemůže zprostit povinnosti nahradit újmu, byla-li škoda způsobena okolnostmi, které mají původ v provozu. Nelze-li provozovatele určit, platí, že jím je vlastník. Otázkou do budoucnosti pravděpodobně bude, jak se vypořádat se zcela autonomními vozidly. Na ty si však podle aktuálních předpovědí ještě určitý čas počkáme.²²⁰

Spravedlivým řešením vhodného rozložení odpovědnosti ve vztahu k plně autonomním vozidlům se pak odborníkům jeví například systém pojištění založený na povinné účasti bez ohledu na zavinění, jako je tomu například ve Švédsku.²²¹

2.1.5.7 Škoda způsobená informací nebo radou

Jelikož značná část systémů AI, se kterými se v současnosti širší veřejnost dostává do styku, jsou různí chatboti a modely založené na (textové) komunikaci, připadá mi příhodné krátce upozornit i na možnost domáhat se škody způsobené informací nebo radou.²²²

Z díkce zákona plyne té osobě, která se hlásí jako příslušník určitého stavu nebo povolání k odbornému výkonu, nebo jinak vystupuje jako odborník, povinnost nahradit poškozenému škodu, způsobí-li ji neúplnou nebo nesprávnou informací, případně škodlivou radou, a to za odměnu a ve svém oboru. Neúplnou informací se míní taková, která postrádá některé podstatné údaje, oproti tomu nesprávná informace je objektivně špatným sdělením. Škodlivou radou pak rozumíme takovou, *u které při vynaložení odborné péče nešlo rozumně očekávat, s ohledem na*

²²⁰ CHIAO, Derek. DEICHMANN, Johannes a kol. Autonomous vehicles moving forward: Perspectives from industry leaders. In: *McKinsey.com*. Článek. Online. 2024. Dostupné z: McKinsey & Company, <https://www.mckinsey.com/features/mckinsey-center-for-future-mobility/our-insights/autonomous-vehicles-moving-forward-perspectives-from-industry-leaders>. [cit. 2024-05-01].

²²¹ EVROPSKÝ PARLAMENT. *A common EU approach to liability rules and insurance for connected and autonomous vehicles. European added value assessment*. Studie. 2018. Online. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/615635/EPRS_STU\(2018\)615635_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/615635/EPRS_STU(2018)615635_EN.pdf). [cit. 2024-02-13]. s. 82-83.

²²² § 2950 OZ.

účel a dobu, ve které byla učiněna, že povede k očekávanému cíli.²²³ Druhou skutkovou podstatou je povinnost nahradit škodu v případě vědomého způsobení této škody radou nebo informací.

Většina velkých společností (například bank a operátorů) využívá ke komunikaci se zákazníky chatboty vybavené umělou inteligencí. Ti mají pomáhat zákazníkům vyřešit jejich problém, popřípadě poskytnou informaci, kterou zákazník vyžaduje. Pokládá se otázka, zda by daná společnost, vystupující jako podnikatel, odborník, byla povinna nahradit škodu, která vznikla následkem nesprávné či škodlivé informace poskytnuté jejím chatbotem. K zodpovězení je podstatné analyzovat, zda chatbot funguje pouze jako nástroj, kterým komunikuje daný podnikatel s protistranou, popřípadě zda jedná samostatně, bez vědomí podnikatele. Velké jazykové modely (LLM) jako například ChatGPT často fungují na principu, že vždy poskytnou odpověď na otázku. V případě, že nedohledají informaci, která je požadována, poskytnou nejpravděpodobnější odpověď co do správnosti.²²⁴ Dochází ke kombinaci různých argumentů, které však pocházejí z rozličných zdrojů, a tudíž může dojít k syntéze závěrů, které tvrdí nesprávný závěr. Jedná se tedy o určitou halucinaci systému AI. V případě, že se zákazník spolehne na takto poskytnutou informaci, může dojít ke vzniku škody. Obdobná situace již byla řešena v soudním sporu v Kanadě.²²⁵

V daném případě šlo o selhání chatbota letecké společnosti Air Canada, kdy se poškozený, pan Moffatt, pokoušel zjistit informace o tarifech pro pozůstalé. Chatbot zákaznické podpory mu však poskytl neúplné a zavádějící informace. Chatbot poškozenému odpověděl, že cestující, kteří potřebují cestovat okamžitě nebo již odcestovali, mohou do 90 dnů od vystavení letenky podat žádost o sníženou sazbu pro pozůstalé. Zpráva dále obsahovala pouze hypertextový odkaz na samostatnou webovou stránku společnosti Air Canada, kde byly další informace o pravidlech tarifů pro pozůstalé. Na této stránce bylo uvedeno, že politika letecké společnosti tarifů pro pozůstalé se nevztahuje na žádosti po ukončení cesty.

Poškozený následně po rezervaci letenky požádal o sníženou sazbu pro pozůstalé, což bylo zamítnuto v souladu s podmínkami letecké společnosti, o kterých však dle jeho tvrzení nebyl chatbotem informován. V návaznosti se s nárokem na náhradu škody obrátil na příslušný soud. Ten rozhodl, že Air Canada nese odpovědnost za zavádějící informace poskytnuté chatbotem. Soud odmítl tvrzení společnosti Air Canada, že chatbot je samostatným právním subjektem, který

²²³ TINTĚRA, Tomáš; PETR, Pavel a PODRAZIL, Petr. *Základy závazkového práva. 2. díl. 2. vydání*, Praha: Leges, 2023. ISBN 978-80-7502-667-5. s. 258.

²²⁴ SOUSA E SILVA, Nuno. 2022. *Law and Technology*. Universidade Católica Porto. [Informace poskytnuté na předmětu Law and Technology].

²²⁵ Rozsudek Soudu pro občanskoprávní spory v Britské Kolumbii ze dne 14. února 2024, *Moffatt v. Air Canada*, 2024 BCCRT 149, SC-2023-005609. Dostupné z: <https://www.canlii.org/en/bc/bccrt/doc/2024/2024bccrt149/2024bccrt149.html>. [cit. 2024-05-07].

je odpovědný za své vlastní jednání. Dospěl k závěru, že společnosti Air Canada by mělo být zřejmé, že je odpovědná za všechny informace na svých internetových stránkách, bez ohledu na to, zda se objevují na statické stránce nebo je poskytuje chatbot. Odmítl také návrh, že by poškozený měl povinnost ověřit informace poskytnuté chatbotem na základě jiných informací na internetových stránkách společnosti Air Canada.

Ačkoli se jedná o zahraniční případ, nelze vyloučit vznik obdobné situace v tuzemsku. Mám tedy za to, že v takovém případě by český soud mohl postupovat obdobně. Zajímavé je však tvrzení společnosti Air Canada, týkající se neodpovědnosti za autonomního agenta. V daném případě společnost neprokázala, na jakém základě toto přesvědčení zakládá, nicméně není zcela vyloučeno, že při kvalitnější argumentaci by soud mohl dát za pravdu i společnosti.

2.1.5.8 Smluvní odpovědnost

V úvodu do problematiky deliktů, respektive odpovědnosti za škody, byly rozlišeny různé důvody vzniku této odpovědnosti. Výše uvedené speciální ustanovení upravovala odpovědnost za škodu vyplývající z porušení zákona, mimosmluvní odpovědnost. Jak již bylo zmíněno, nelze vyloučit že práva a povinnosti poškozeného a škůdce budou upravena smluvním vztahem. Proto bych se pro úplnost chtěla krátce věnovat i případnému uplatnění nároku na náhradu škody vyplývajícím z porušení smluvní povinnosti.

Poruší-li jedna strana povinnost vyplývající jí ze smlouvy, je objektivně odpovědná nahradit škodu vzniklou druhé straně, popřípadě třetí osobě, v jejíž prospěch byla smlouva uzavřena. Možnost liberace spočívá v prokázání, že škůdci ve splnění smluvní povinnosti bránila mimořádná nepředvídatelná a nepřekonatelná překážka vzniklá nezávisle na jeho vůli. Uvedené však neplatí, pokud se škůdce již dostal do prodlení s plněním, nebo pokud překážka spočívá v osobních poměrech škůdce.

Přísnější objektivní odpovědnost je důsledkem bližšího vztahu mezi smluvními partnery, narozdíl od požadavku zavinění podle obecné normy, zakládající povinnost nahradit škodu v případě porušení zákona.²²⁶

V případě, že mezi stranami byla uzavřena smlouva, např. smlouva o dílo dle § 2586 OZ (kdy tímto dílem je např. vytvoření specifického software založeného na umělé inteligenci), popřípadě smlouva inominátní, uplatní se v případě porušení povinnosti ze smlouvy vyplývající ustanovení § 2913 a násl. OZ. Inominátní smlouvou může být například smlouva o agilním vývoji

²²⁶ TINTĚRA, Tomáš; PETR, Pavel a PODRAZIL, Petr. *Základy závazkového práva. 2. díl. 2. vydání*, Praha: Leges, 2023. ISBN 978-80-7502-667-5. s. 221.

umělé inteligence,²²⁷ či určitém průběžném provozu systému AI. Co se týká druhů smluv a jejich obsahu ponechává právní úprava zpravidla širokou míru autonomie stranám.²²⁸ Je důležité mít na paměti kogentní ustanovení občanského zákoníku, která zakazují, mimo jiné, předem vyloučit či omezit povinnost k náhradě škody způsobené člověku na jeho přirozených právech a způsobené úmyslně nebo z hrubé nedbalosti, popřípadě předem vyloučit či omezit právo slabší strany na náhradu jakékoli újmy.²²⁹

Ve smlouvě mezi stranami může být taktéž ujednána smluvní pokuta za porušení smluvní povinnosti, a to bez zřetele k tomu, zda škoda opravdu vznikla.²³⁰ Dispozitivní úprava v ustanovení § 2050 OZ určuje smluvní pokutu jako paušalizovanou náhradu škody, stranám však nebrání, aby bylo ujednáno jinak.²³¹

Existujícím smluvním vztahem by došlo k zjednodušení úspěšného uplatnění nároku na náhradu škody. Mnoho situací, kdy vznikne škoda v souvislosti s AI však nebude smluvně kryto. Buď z důvodu neexistence smlouvy nebo se bude jednat o třetí osobu, která ale zároveň není beneficentem smlouvy. Škoda také může být způsobena AI, aniž by strana porušila svou povinnost (např. dodala plně funkční a bezvadný systém AI).

2.1.5.9 Odpovědnost za škodu na základě obecných ustanovení

V případě, kdy nebude možné užít žádný z výše zmíněných speciálních odpovědnostních institutů a za současné neexistence smluvního vztahu, může se poškozený stále domáhat svého nároku na základě obecných ustanovení k náhradě škody. Štědroň však v tomto ohledu upozorňuje na právní zásadu *casum sentit dominus*, která je doplněna ustanovením o náhodě dle ustanovení § 2904 OZ.²³² Škodu způsobenou náhodou obecně nese sám vlastník věci. V případě zaviněné náhody ale škodu nahradí ten, kdo dal ze své viny k náhodě podnět. Ten může spočívat v porušení příkazu nebo poškození zařízení které má nahodilé újmě zabránit.²³³

²²⁷ Agilní vývoj je flexibilní přístup k vývoji softwaru, který zdůrazňuje interaktivní procesy, průběžnou komunikaci a rychlou reakci na změny. Při agilním vývoji mají obě strany na začátku pouze hrubou představu o finální podobě softwaru a často i o ceně. Proto je nezbytný velmi flexibilní přístup a průběžná komunikace mezi oběma stranami. Blíže viz např. GREER, Des, HAMON, Yann. (2011), Agile Software Development. In: *Softw: Pract. Exper.* č. 41, 2011, s. 943-944. Online. Dostupné z: <https://doi.org/10.1002/spe.1100>. [cit. 2024-02-03].

²²⁸ ŠILHÁN, Josef. § 1746 [Typové a inominátní smlouvy]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2024-02-20]. marg. č. 7.

²²⁹ Srov. § 2898 OZ.

²³⁰ Viz § 2048 a násl. OZ.

²³¹ BŘÍZA, Petr, HORÁK, Pavel. § 2050 [Smluvní pokuta a náhrada škody]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2024-02-20]. marg. č. 5.

²³² ŠTĚDRŮŇ, Bohumír. *Právo a umělá inteligence*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-803-7. s 51.

²³³ *Ibid.*

Zaviněnou náhodou musíme odlišit od *vis maior*, tj. nevypočitatelné, neodvratitelné a nezaviněné okolnosti. Smíšená či zaviněná náhoda je vždy přičitatelná škůdci.²³⁴ Náhrada škody vyplývá ze subjektivní odpovědnosti škůdce, postačuje však zavinění ve formě nedbalosti. Zároveň je zapotřebí, aby k náhodě dal podnět škůdce protiprávním jednáním, zákon pak uvádí jako kvalifikovaná jednání (i) porušení příkazu a (ii) poškození zařízení, které má nahodilé újmě zabránit.²³⁵ V případě, že některý ze znaků odpovědnosti za nahodilou újmu chybí, následky za škodnou událost ponese sám poškozený.

Stejně tak i zbylá obecná ustanovení vztahující se na odpovědnost vyžadují zavinění porušením zákona, popřípadě dobrých mravů, a jsou založena na subjektivní odpovědnosti.²³⁶ V případě porušení dobrých mravů zákon pro vznik odpovědnosti za škodu dokonce vyžaduje zavinění ve formě úmyslu.²³⁷

V případě, že škůdce porušil zákonnou povinnost, zákon v ustanovení § 2911 OZ zakotvuje vyvratitelnou domněnku nedbalosti. Má se za to, že nedbale také jedná osoba, která nejedná tak, jak lze od osoby průměrných vlastností v soukromém styku důvodně očekávat. Osoby, které jsou nadány zvláštní znalostí, dovedností či pečlivostí a dají-li ji najevo, nebo se zaváží tuto schopnost použít, jednají nedbale, neučiní-li tak.²³⁸

Mezi škodou a jednáním škůdce musí existovat příčinná souvislost. Pro determinaci příčinné souvislosti vycházíme z teorie podmínky (*conditio sine qua non*), která vyžaduje, aby jednání škůdce bylo příčinou následku. Otázkou je, jakým způsobem bude poškozený s to určit, že právě určité jednání (např. programátora či výrobce systému AI) mělo právě konkrétní škodný následek, a to často v poměrně dlouhém časovém horizontu. Mohou nastat situace, kdy systém AI nejedná na základě žádného přímého jednání (např. příkazu) škůdce.

Podmínka příčinné souvislosti je doplněna podmínkou adekvátní příčinné souvislosti, která vyplývá zejména z judikatury. K pojmu adekvátní příčinné souvislosti se postavil např. Nejvyšší soud tak, že vychází z kritéria objektivní předvídatelnosti škodního následku z hlediska optimálního (hypotetického) pozorovatele, tedy obvyklého (přirozeného) chodu věci i obecné zkušenosti, nikoliv z hlediska subjektivní předvídatelnosti konkrétního škůdce a jeho subjektivních zkušeností, poznatků a možností[...].²³⁹ V případě, že předvídatelnost škodního následku nelze u domnělého škůdce určit, příčinná souvislost nebude prokázána.

²³⁴ PAŠEK, Martin. § 2904 [Náhoda]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Online. Praha: C. H. Beck, 2023. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2024-02-20]. marg. č. 1.

²³⁵ *Ibid.* marg. č. 2.-5.

²³⁶ Srov. § 2909, § 2910 OZ.

²³⁷ Viz § 2909 OZ.

²³⁸ Viz § 2912 OZ.

²³⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25.9.2018, sp. zn.: 25 Cdo 2999/2018.

V tomto směru považuji za důležité opětovně upozornit na nerovnost v prokazování zavinění, případně příčinné souvislosti ze strany poškozeného v důsledku snahy domoci se náhrady škody způsobené umělou inteligencí. Pro technicky průměrně vzdělaného uživatele systému AI bude v mnoha případech velice obtížné až téměř nemožné bez odborného vzdělání či přístupu k interním datům vývojářů přesně určit příčinnou souvislost či prokázat, že výrobce či programátor porušil zákonem či jiným předpisem uloženou povinnost a dal k náhodné újmě tímto jednáním podnět. Tuto úvahu reflektuje i nově připravovaná unijní regulace ulehčující poškozeným na základě konstrukce domněnek unést důkazní břemeno (viz kapitola 3.2)

Mikeš by tuto situaci řešil úpravou umělé inteligence jako „třetí“ kategorie osob, tak aby bylo možné za škůdce považovat právě onu umělou inteligenci, případně alespoň zavedením škody způsobené umělou inteligencí jako samostatné kategorie. Za problematické v druhém případě nicméně považuje následné určení, komu by se toto jednání umělé inteligence přičítalo, zda vlastníkovi či původci (tvůrci) AI.²⁴⁰ Koncepce třetí osoby v právním řádu je některými autory považována za nadbytečnou a nevhodnou. Ačkoli je úvaha Mikeše o třetí kategorii osob bezesporu zajímavá, neřeší problém zcela, spíše přináší více otazníků, jak bude blíže uvedeno níže.

2.2 Odpovědnost umělé inteligence samotné

Úprava, kdy by nositelkou odpovědnosti byla samotná umělá inteligence se zdá být ve světle současných právních řádů a připravovaného unijního regulačního rámce utopickou tématikou. Jedná se nicméně o předmět diskuze, do které se zapojuje řada autorů a legislativních a poradních orgánů.²⁴¹ V této části práce bych chtěla přiblížit, jak by takový druh odpovědnosti mohl být koncipován a které důsledky by s sebou přinesl.

2.2.1 Problematika právní osobnosti a svéprávnosti

Český právní řád zná pouze osobu fyzickou a osobu právnickou. Tyto osoby mají právní osobnost spočívající ve způsobilosti mít v mezích právního řádu práva a povinnosti (právní subjektivitu).²⁴² Mimo tyto osoby tuzemský právní řád žádné další subjekty práv a povinností

²⁴⁰ MIKEŠ, Stanislav. Právo ve věku inteligentních strojů. In: *Bulletin advokacie*. Online. 2018. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/pravo-ve-veku-inteligentnich-stroju>. [cit. 2024-02-17].

²⁴¹ Srov. např. MATSUZAKI, H., LINDEMANN, G. The autonomy-safety-paradox of service robotics in Europe and Japan: a comparative analysis. IN: *AI & Soc* Vol. 31, s. 501–517. 2016. Online. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s00146-015-0630-7>. [cit. 2024-03-02], s. 508.; ZIBNER, Jan. Akceptace právní osobnosti v případě umělé inteligence. In: *Revue pro právo a technologie*. 2018, roč. 9, č. 17, s. 19-49. ISSN 1805-2797. Online. Dostupné z: <https://doi.org/10.5817/RPT2018-1-2>. [cit. 2023-10-30].

²⁴² § 15, odst. 1 OZ.

nezná. Odlišný přístup lze nalézt například ve Francii, které upravuje institut osoby tzv. *semipersonnalité*, který má dílčí základní právní status a je účastníkem právních vztahů čistě z účelových důvodů.²⁴³

V případech, kdy bychom považovali za účelné, aby umělá inteligence, resp. systém AI, byla nositelkou povinnosti nahradit škodu, popřípadě nositelkou odpovědnosti za škodu způsobenou jí samotnou, jedním z nabízených řešení je udělení právní osobnosti i právě umělé inteligenci.

Nejjednodušším řešením se může jevit rozšíření definice právnických osob o systémy umělé inteligence, a to z důvodu jejich podobnosti, která spočívá v právní fikci a nepřirozenoprávní povaze.²⁴⁴

Nicméně, jak poznamenává Krausová, pouze fyzická osoba je nadána svéprávností, která spočívá ve způsobilosti právně jednat, tedy nabývat pro sebe vlastním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem.²⁴⁵ Taktéž Zibner shledává, že argumentace podobnosti umělé inteligence s právnickou osobou je předurčena k selhání. Podle jeho tvrzení snáze nalezneme paralelu k fyzickým osobám.²⁴⁶ Podobnost se projevuje například ve faktickém fungování rozhodovacích procesů založených na neuronových sítích inspirovaných lidským mozkem či schopnosti samostatně „jednat“, kterou právnická osoba v tom smyslu nemá.²⁴⁷

Vzhledem k tomu, že umělá inteligence naplňuje částečně jak znaky fyzické, tak právnické osoby, uvažuje odborná i laická veřejnost o vytvoření třetí osoby – elektronické.²⁴⁸

²⁴³ ZIBNER, Jan. Akceptace právní osobnosti v případě umělé inteligence. In: *Revue pro právo a technologie*. 2018, roč. 9, č. 17, s. 19-49. ISSN 1805-2797. Online. Dostupné z: <https://doi.org/10.5817/RPT2018-1-2>. [cit. 2023-10-30]. s. 29.

²⁴⁴ Viz definice právnické osoby v § 20, odst. 1 OZ.

²⁴⁵ Srov. § 15, odst. 2 OZ a SOLARZYK KRAUSOVÁ, Alžběta. Status elektronické osoby v evropském právu v kontextu českého práva. In: *Právní rozhledy*. 2017. č. 20, s. 700-704. ISSN 1210-6410. Online. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2024-02-01]. s. 702.

²⁴⁶ ZIBNER, Jan. Akceptace právní osobnosti v případě umělé inteligence. In: *Revue pro právo a technologie*. 2018, roč. 9, č. 17, s. 19-49. ISSN 1805-2797. Online. Dostupné z: <https://doi.org/10.5817/RPT2018-1-2>. [cit. 2023-10-30]. s. 38.

²⁴⁷ V českém právním řádu nemůže právnická osoba jednat sama za sebe, jedná tak pouze prostřednictvím osob fyzických, které ji zastupují – srov. § 161 OZ a MUŽIČKA, Martin. § 15 [Právní osobnost a svéprávnost]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Online. Praha: C. H. Beck, 2023. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2023-03-02]. marg. č. 12-13.

²⁴⁸ Srov. např. SOLARZYK KRAUSOVÁ, Alžběta. Status elektronické osoby v evropském právu v kontextu českého práva. In: *Právní rozhledy*. 2017. č. 20, s. 700-704. ISSN 1210-6410. Online. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2024-02-01].; EVROPSKÁ UNIE. *Usnesení Evropského parlamentu ze dne 16. února 2017 obsahující doporučení Komise o občanskoprávních pravidlech pro robotiku (2015/2103(INL))*. 2017. Online. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52017IP0051>. [cit. 2024-03-03].; ZIBNER, Jan. Akceptace právní osobnosti v případě umělé inteligence. *Revue pro právo a technologie*. 2018, roč. 9, č. 17, s. 19-49. ISSN 1805-2797. Online. Dostupné z: <https://doi.org/10.5817/RPT2018-1-2>. [cit. 2023-10-30].

2.2.2 Elektronická osoba

Elektronická osoba jako koncept je atraktivním předmětem diskusí, které nám dávají pocit, že budoucnost kyborgů již nastala. Z právního hlediska však vytvoření takové třetí skupiny osob nese značné problémy. Jak je vysvětleno výše, může dávat smysl vytvořit elektronickou osobu vybavenou právní osobností a svéprávností, nicméně je zapotřebí si uvědomit důvody užívání AI. Umělá inteligence (resp. inteligentní robot), jak upozorňuje Krausová, vzniká k poskytování určitých definovaných služeb, není nadán (v současnosti) vlastními tužbami, přáním a nemá vlastní cíle.²⁴⁹

Status elektronické osoby není řešen pouze na úrovni České republiky. Usnesení Evropského parlamentu o občanskoprávních pravidlech pro robotiku vyzvalo k posouzení vhodnosti zavést status elektronické osoby, který by mimo jiné řešil i otázku odpovědnosti do budoucna, zejména pro nejsložitější autonomní roboty.²⁵⁰ Předcházejícím řešením by bylo buďto nastavit odpovědnost jako absolutní objektivní, vyžadující pouze příčinnou souvislost mezi škodlivým jednáním robota a škodou,²⁵¹ popřípadě nastavení odpovědnosti na přístupu založeného na řízení rizik.²⁵² Na základě následné analýzy by pak byl jedno z výše uvedených řešení uplatňováno.²⁵³ Dle doporučení v tomto usnesení by měl být zaveden systém povinného pojištění pro jednotlivé kategorie robotů, fungující jakožto kompenzační fond, do kterého by přispívali například výrobci, programátoři, vlastníci či uživatelé.²⁵⁴ Usnesení však připouští, že v případě úplné autonomie bude zapotřebí tento přístup přehodnotit a zvážit zavedení statusu elektronické osoby. Usnesení tento pojem detailněji nezkoumá, nevíme tedy, zda jím myslí subjekt nadaný svéprávností či nikoli.

V případě přiznání právní subjektivity umělé inteligenci a zakotvení elektronické osoby se nutně musíme zabírat i otázkou týkající se rozsahu této právní subjektivity a práv či povinností, které s sebou nese. Podle Hořeňovského lze uvažovat o udělení subjektivity v obdobném rozsahu a způsobem, jako ji měli otroci v římském právu.²⁵⁵ Ačkoli se otroci nemohli plně účastnit politického života a byli stále majetkem svého pána, mohli víceméně samostatně spravovat určitý

²⁴⁹ SOLARZYK KRAUSOVÁ, Alžběta. Status elektronické osoby v evropském právu v kontextu českého práva. In: *Právní rozhledy*. 2017. č. 20. s. 700-704. ISSN 1210-6410. Online. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2024-02-01]. s. 702.

²⁵⁰ EVROPSKÁ UNIE. *Usnesení Evropského parlamentu ze dne 16. února 2017 obsahující doporučení Komise o občanskoprávních pravidlech pro robotiku (2015/2103(INL))*. 2017. Online. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52017IP0051>. [cit. 2024-03-03]. Bod 59. písm. f).

²⁵¹ *Ibid.* Bod 54.

²⁵² *Ibid.* Bod 55.

²⁵³ *Ibid.* Bod 56.

²⁵⁴ *Ibid.* Bod 57.- 58.

²⁵⁵ HOŘEŇOVSKÝ, Jan. Umělá inteligence jako hmotněprávní a procesní subjekt v civilním právu s přihlédnutím k zastoupení. In: Sedláček, M.; Střeleček, T. *Zastoupení – Specifika a kontext*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 267.

vydělený majetek – *peculium*. Jejich pán přitom ručil do výše zmíněného peculia a otrok mohl samostatně vstupovat do právních vztahů k jeho správě.²⁵⁶

2.2.3 Kritika a nedostatky

Kriticky k zavedení statusu elektronické osoby se staví například Evropský hospodářský a sociální výbor, jelikož taková úprava by s sebou nesla *nepřijatelný morální hazard*. Ten je spatřován jednak ve vlivu na snížení preventivního jednání osob, které by jinak nesly odpovědnost, tak v možném zneužití právní formy elektronické osoby.²⁵⁷ Právě v argumentu možného zneužití spatřuje Krausová jednu z největších obav kritiků elektronické osoby.²⁵⁸ Výrobci, programátoři a další osoby by se mohly za institut elektronické osoby schovat obdobným způsobem, jako tomu bylo dříve u právnických osob, poznamenává Urban.²⁵⁹ Na druhou stranu, někteří autoři argumentují s postupem dle doktríny tzv. „piercing the corporate veil“, která umožní dosáhnout na osobu stojící za umělou inteligencí.²⁶⁰

Zneužitelnost není jedinou obavou odpůrců elektronické osoby. S příchodem humanoidních robotů se objevují zastánci tvrzení, že i inteligentním robotům by měla být přiřknuta práva srovnatelná s lidskými právy a svobodami. Objevuje se i obava z důsledků využívání (resp. zneužívání) sexuálních robotů a z toho vyplývající otázka, zda lze robota znásilnit a zda by neměl být chráněn stejně jako člověk.²⁶¹ Udělit umělé inteligenci (která je lidským vynálezem) stejná lidská (či ústavní, z anglického *constitutional rights*) práva by bezesporu vyvolalo řadu kontroverzí. Bylo by nadmíru složité určit, která taková práva by měla AI mít, zda by jí měly náležet například i politická práva.

Vhodné by dle některých autorů bylo, aby elektronické osobě náleželo právo vlastnit majetek. Nejenže by se vyřešil praktický problém například při užití AI jakožto obchodníka na burze cenných papírů, ale i otázka odpovědnosti za škodu a její náhrady. Elektronická osoba by se

²⁵⁶ Ibid.

²⁵⁷ EVROPSKÁ UNIE. *Stanovisko Evropského Hospodářského a sociálního výboru k tématu Umělá inteligence – dopady umělé inteligence na jednotný trh (digitální), výrobu, spotřebu, zaměstnanost a společnost*. (2017/C 288/01). 2017. Online. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52016IE5369>. [cit. 2024-03-03]. Bod 3.33.

²⁵⁸ SOLARZYK KRAUSOVÁ, Alžběta. Status elektronické osoby v evropském právu v kontextu českého práva. In: *Právní rozhledy*. 2017. č. 20, s. 700-704. ISSN 1210-6410. Online. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2024-02-01]. s. 704.

²⁵⁹ URBAN, Martin. *Umělá inteligence a odpovědnost za její jednání*. Diplomová práce. Vedoucí práce: Holcová, Irena. Univerzita Karlova. Právnická fakulta, Ústav práva autorského, práv průmyslových a práva soutěžního, 2018. s. 69.

²⁶⁰ SHERER, Matthew U., *Regulating Artificial Systems: Risks, Challenges, Competencies, and strategies*. In: *Harvard Journal of Law & Technology*. Vol. 29. Nr. 2. 2016. Online. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2609777>. [cit. 2024-03-04]. s. 399.

²⁶¹ GELLERS, Joshua. *Rights for Robots: Artificial Intelligence, Animal and Environmental Law*. Abingdon: Routledge. 2020. ISBN 978-04-2928-815-9. s. 162.

musela například sama pojistit a kumulovat prostředky, ze kterých by případné poškozené kompenzovala.²⁶²

Lze argumentovat, že i právnická osoba je subjektem základních práv a svobod, avšak, jak již bylo uvedeno výše, umělá inteligence by se podobala ve svém faktickém jednání spíše osobám fyzickým. Není tedy jednoznačné, zda by bylo možné užít relevantní judikatury, které se věnuje základním ústavním právům právnických osob.

Udělení určité právní způsobilosti právě v rozsahu otroka, jak již bylo nastíněno výše, by dle Hořeňovského mohlo tyto etické otázky vyřešit. Elektronická osoba by stejně jako otrok žádná taková lidská práva neměla, zůstávala by nadále spíše objektem právních vztahů. V určitých situacích by však mohla nabývat práva povinnosti a například spravovat vymezený majetek.²⁶³ K zamyšlení nicméně je, zda takovou úpravu v uvedeném kontextu můžeme považovat za ideální, když s vývojem společnosti jsme upustili od otroctví a zda by se nejednalo o krok zpět. Ačkoli Hořeňovský nabízí možné vyřešení této kontroverze ve formě pojmenování institutu jiným způsobem, a pouze přejmout inspiraci z antického Říma, můžeme předpokládat vlnu nevole ze stran ochránců lidských práv při legislativní inspiraci institutem, který potíral lidská práva.

Gellers se na problematiku dívá z jiné perspektivy. Dle jeho mínění není hlavní otázkou v debatě, zda udělit umělé inteligenci práva, nýbrž způsob, kterým určujeme, kdo nebo co si tato práva zaslouží. Na základě filozofických a právních analýz ukazuje, jaké jsou základní aspekty, které musíme zkoumat při rozhodování o „udělení“ základních práv. Mimo jiné se jedná například o vědomí, inteligenci a cit.²⁶⁴ V případě, že AI bude mít vše uvedené, otevírá se prostor pro úvahu.

Závěrem je třeba dodat, že český právní řád není připraven na zakotvení elektronické osoby z mnoha důvodů. Prvním z nich je současná nejasnost v definici umělé inteligence a z toho plynoucí definiční problémy pro elektronickou osobu. Druhým je potřeba dlouhodobějšího vývoje teoretického konceptu elektronické osoby. Ani právnická osoba nebyla konstruována ze dne na den, ale její konečná podoba a právní úprava se vyvíjela stovky let. Dalším problémem, na který poukazuje i Zibner, je složitost legislativního procesu v takto komplexní otázce.²⁶⁵ Namísto úplného přiznání právní osobnosti umělé inteligenci navrhuje přiznat ji pouze v rozsahu pro

²⁶² KOLAŘÍKOVÁ, Linda a HORÁK, Filip. *Umělá inteligence & právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020. ISBN 978-80-7598-783-9. s. 140.

²⁶³ HOŘEŇOVSKÝ, Jan. Umělá inteligence jako hmotněprávní a procesní subjekt v civilním právu s přihlédnutím k zastoupení. In: Sedláček, M.; Střeleček, T. *Zastoupení – Specifika a kontext*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 267.

²⁶⁴ GELLERS, Joshua. *Rights for Robots: Artificial Intelligence, Animal and Environmental Law*. Abingdon: Routledge, 2020. ISBN 978-04-2928-815-9.

²⁶⁵ ZIBNER, Jan. Akceptace právní osobnosti v případě umělé inteligence. In: *Revue pro právo a technologie*. 2018, roč. 9, č. 17, s. 19-49. ISSN 1805-2797. Online. Dostupné z: <https://doi.org/10.5817/RPT2018-1-2>. [cit. 2023-10-30]. s. 39.

přiznávání autorství, čímž by se AI zařadila do kategorie jiných právnických osoby. Nepovažuje však takový postup za řešení otázek odpovědnosti za škodu.²⁶⁶

2.3 Shrnutí

Český občanský zákoník poskytuje poškozeným velké množství odpovědnostních režimů, prostřednictvím kterých mohou vznášet nároky na náhradu škody, která jim vznikla. Odpovědnost za škodu je založená zásadně na subjektivní odpovědnosti, ta však v rámci škody způsobené umělou inteligencí nebude často prokazatelná, a to z důvodu chybějícího zavinění. Objektivní odpovědnost, která je pro škodu způsobenou AI vhodnější, se uplatní v případě, že tak stanoví zákon. Občanský zákoník upravuje zejména smluvní odpovědnost jako odpovědnost objektivní, nelze však předpokládat, že mezi škůdcem a poškozeným bude vždy existovat relevantní smluvní vztah, nebo že škoda vznikla v důsledku porušení smluvní povinnosti. Kromě smluvní odpovědnosti občanské právo upravuje i několik speciálních institutů, které reflektují možnost vzniku škody bez požadavku zavinění v rozdílných životních situacích a při různých činnostech. Pro analogické použití na škodu způsobenou umělou inteligencí lze zvažovat některé z těchto institutů. Například vnímáme-li systém umělé inteligence jako provoz zvláště nebezpečný, nebo jako výrobek či věc. Tyto režimy však mají své limity.

Ne každá situace bude jasně řešitelná a v některých případech budou například nevhodně nastaveny liberační důvody. Problematickým se může jevit požadavek náležitého dohledu, a to z podstaty AI jako autonomně fungujícího systému či nejasný požadavek řádné péče. Prokázání náležité péče by záviselo na určitém standardu, který bude v konkrétní situaci relevantní. Za situace, kdy takové standardy nejsou jasně vymezeny, představují pro povinné osoby právní nejistotu a nejednoznačný požadavek. V určitých případech by dále muselo být prokázáno, že škoda vznikla v důsledku vady systému AI. Stejně tak s kritikou lze pohlížet na nevhodně rozložení odpovědnosti, kdy za některých situacích bude odpovídat pouze provozovatel, nikoli však výrobce umělé inteligence.

Nositelem povinnosti nahradit škodu by měla být osoba, která má nad daným systémem teoreticky nevyšší kontrolu předcházení rizik. V rámci komplexity umělé inteligence však není jednoznačné, kým tato osoba je. V potaz lze vzít vývojáře či výrobce umělé inteligence, popřípadě

²⁶⁶ ZIBNER, Jan. Akceptace právní osobnosti v případě umělé inteligence. In: *Revue pro právo a technologie*. 2018, roč. 9, č. 17, s. 19-49. ISSN 1805-2797. Online. Dostupné z: <https://doi.org/10.5817/RPT2018-1-2>. [cit. 2023-10-30]. s. 43.

provozovatele a uživatele systému AI, který určitým způsobem vykonává kontrolu nad tímto systémem.²⁶⁷

Výrobci nemusí být vždy totožní s vývojáři. Existují mezi nimi však zpravidla smluvní vztahy, zejména patentové licenční dohody, které umožňují rozložení ekonomických rizik. Objektivní odpovědnost by dle Zecha v ideálním případě dopadala poměrně dle míry kontroly nad systémem AI.²⁶⁸ Výrobci by mohli odpovídat spolu s provozovateli, kteří mají dostatečnou technologickou expertizu plynoucí z oblasti jejich podnikání.²⁶⁹

Není však vhodné vyloučit jakoukoli odpovědnost samotného uživatele. Je zapotřebí, aby byl motivován k určité prevenci vzniku škody a postupoval v souladu s instrukcemi užívání daného systému AI.

Alternativou řešení odpovědnosti za škodu způsobenou AI je některými autory zvažovaná odpovědnost umělé inteligence samotné. Aby byla umělá inteligence deliktálně způsobilá, musel by jí český právní řád patrně přidělit určitou právní osobnost (právní subjektivitu). Tato právní osobnost mohla být konstruována v rámci zakotvení samostatné třetí osoby, která by stále vedla právnických a fyzických osob. Takto vytvořená elektronická osoba by však v současnosti vyvolala potřebu rozsáhlé změny právního řádu a otevřela dveře dalším nejasnostem. Mezi hlavními problémy tohoto institutu je riziko přenosu odpovědnosti skutečného viníka a nemožnost jeho postihu. Úsměvné, přesto však relevantní, by byly otázky rozsahu práv a povinností těchto elektronických osob a zda by měly mít některá ústavním pořádkem zaručená práva, případně jaký dopad by to mělo na společnost.

3 Návrh unijního regulačního rámce pro AI a jeho dopad na český právní řád

Potřebu reagovat na nové technologie, včetně umělé inteligence, si uvědomuje Evropská unie již řadu let. V roce 2021 byl představen návrh Nařízení o AI. Návrh byl několikrát pozměněn a rozšířen, o čemž bylo částečně pojednáno v kapitole 1.2.2. Finální znění Nařízení o AI bylo formálně přijato Evropským parlamentem na jeho plenárním zasedání v březnu 2024. Nařízení o AI si klade za cíl komplexně upravit regulaci umělé inteligence a fungování systémů AI a zabránit roztržitosti jednotlivých národních úprav.²⁷⁰ Právě z důvodů, že systémy AI představují

²⁶⁷ ZECH, Herbert. Liability for AI: public policy consideration. In: *ERA Forum* 22, s. 147–158. 2021. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s12027-020-00648-0>. [cit. 2024-05-10]. s 155.

²⁶⁸ *Ibid.* 157.

²⁶⁹ *Ibid.* 156.

²⁷⁰ EVROPSKÝ PARLAMENT. Artificial Intelligence Act: MEPs adopt landmark law. In: *Europarl.europa.eu*. Tisková zpráva. Online. 2024. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240308IPR19015/artificial-intelligence-act-meps-adopt-landmark-law>. [cit. 2024-05-07].

technologie, které nebudou omezeny na hranice určitého státu, je zájem na jednotné a harmonizované regulaci veliký, jelikož má podpořit právní jistotu a ochranu, jakož i vnitřní fungování trhu EU.

Spolu s návrhem Nařízení o AI byl představen celý regulační rámec týkající se systémů AI. Jedná se o již zmiňované návrhy Nové směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky²⁷¹ a návrh Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci.²⁷²

3.1 Návrh Nařízení o AI

Nařízení o AI je obsáhlý a komplexní legislativní počín Evropského parlamentu a Rady, který přináší mnoho povinností nejen pro poskytovatele systémů AI, ale i pro jejich uživatele. Důležité je podotknout že se vztahuje pouze na podnikatelské účely, proto se na neprofesionální (domácí) používání systému AI Nařízení o AI přímo neaplikuje.²⁷³ Na druhou stranu lze očekávat, že Nařízení o AI bude mít i mimounijní dopad. Úprava systémů AI stanovená tímto nařízením překročí hranice EU na základě očekávaného „Bruselského efektu“²⁷⁴. Pro aplikaci Nařízení o AI nezáleží, kde byl konkrétní systém AI vyroben, pokud se alespoň nějakým způsobem dotýká nebo může dotknout oprávněných zájmů občanů EU. Vzhledem k tomu, že některé systémy AI lze využívat dálkově (např. již zmiňovaný ChatGPT), dopadne regulace i na tyto systémy, za předpokladu, že budou moci být využívány z oblastí jurisdikce EU.

Nařízení o AI tedy ovlivní poskytovatele bez ohledu na to, zda jsou usazení v EU či třetí zemi, pokud uvádějí na trh nebo do provozu systém AI v EU, případně i na provozovatele a uživatele, kteří se nacházejí sice ve třetí zemi, ale výstup systému je použit v EU. Stejně tak uvedené platí pro distributory, dovozce, zplnomocněný zástupce, výrobce, zavádějící subjekty a další dotčené osoby.²⁷⁵

Jak vyplývá z uvedeného výčtu subjektů, Nařízení o AI pracuje s širokou škálou povinných osob, které Nařízení o AI označuje hromadně jako hodnotový řetězec AI.²⁷⁶ Poskytovatelem je dle

²⁷¹ EVROPSKÁ UNIE. *Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o odpovědnosti za vadné výrobky (2022/0302 (COD))*. 2022. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52022PC0495>.

²⁷² EVROPSKÁ UNIE. *Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o přizpůsobení pravidel mimosmluvní občanskoprávní odpovědnosti umělé inteligenci (směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci) COM/2022/496 final*. 2022. Online. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52022PC0496>. [cit. 2024-05-07].

²⁷³ Například neprofesionální užívání chatovacího systému ChatGPT, používání autonomního vysavače pro osobní účely apod.

²⁷⁴ Bruselský efekt („*Brussels effect*“) spočívá v premise, že ačkoli se unijní právo de iure na státy mimo EU nevztahuje, de facto se třetí země snaží soulad z důvodu možnosti poskytovat své služby právě na vnitřním trhu EU. Pro vývojáře z třetích zemí by tedy nebylo výhodně vytvářet dvojí kvalitu systémů AI pro unijní trh a mimo trh mimo EU.

²⁷⁵ Čl. 2 Nařízení o AI.

²⁷⁶ Viz například recitál 88 Nařízení o AI.

Nařízení o AI myšlena *fyzická nebo právnická osoba, veřejný orgán, agentura nebo jiný subjekt, který vyvíjí systém AI či obecný model AI nebo nechává vyvíjet systém AI či obecný model AI a [uvádí] je na trh nebo kter[ý] [uvádí] systém AI do provozu pod svým vlastním jménem nebo ochrannou známkou, ať už za úplatu, nebo zdarma.*²⁷⁷ Oproti tomu zavádějící subjekt je definován jako *jakákoli fyzická nebo právnická osoba, veřejný orgán, agentura nebo jiný subjekt, který v rámci své pravomoci využívá systém AI, s výjimkou případů, kdy je systém AI využíván při osobní neprofesionální činnosti.*²⁷⁸ Pod poskytovatelem systému AI si lze představit například technologickou společnost, která vyvíjí systém AI pro diagnostiku rakoviny. Zavádějícím subjektem pak bude nemocnice, která nakoupí od této společnosti daný systém AI a implementuje ho do svého zdravotnického provozu. Poskytovatel, výrobce produktu, zavádějící subjekt, zplnomocněný zástupce, dovozce a distributor jsou pak Nařízením o AI také souhrnně označováni jako provozovatelé systému AI.²⁷⁹

Předmětem úpravy je zejména harmonizace pravidel uvádění systémů umělé inteligence na trh a pro jejich používání v Unii, za současného zákazu určitých postupů v oblasti AI. Kromě zakázaných postupů AI („zakázané systémy AI“), můžeme na základě Nařízení o AI rozlišovat vysoce rizikové systémy AI, obecné modely AI a obecné modely se systémovým rizikem. Pro systémy AI, které nespádají do výše uvedených kategorií (označovány za systémy AI s omezeným nebo minimální rizikem), jsou však také zavedeny určité povinnosti, zejména týkající se transparentnosti.

Mezi postupy užívání AI, či takové systémy AI, jejichž uvádění na trh je zakázáno spadají například biometrické identifikační systémy v „reálném čase“, systémy emočního rozpoznávání v případě, že mají být užívány např. na pracovišti či ve vzdělávacích institucích, systémy sociálního kreditu a bodování (*social scoring*) či systémy AI, které podprahově ovlivňují lidské chování, resp. manipulativní systémy AI.²⁸⁰

Použití některých jinak zakázaných systémů AI je možné za určitých výjimek, například využití systémů biometrické identifikace na dálku v „reálném čase“ v případě, že je jejich použití nutné pro cílené vyhledávání určitých obětí únosů či obchodu s lidmi.²⁸¹ Ostatně většina výjimek je určena pro vymáhání práva, popřípadě vojenské účely.

Těžištěm Nařízení o AI je regulace vysoce rizikových systémů AI a soubor povinností plynoucích pro jejich provozovatele. Systém AI bude klasifikován jako vysoce rizikový na základě toho zda:

²⁷⁷ Čl. 3, odst. 3 Nařízení o AI.

²⁷⁸ Čl. 3, odst. 4 Nařízení o AI.

²⁷⁹ Čl. 3 odst. 8 Nařízení o AI.

²⁸⁰ Čl. 5 Nařízení o AI.

²⁸¹ Čl. 5 odst. 1, písm. h), bod i) Nařízení o AI.

(i) je systém AI určen k použití jako bezpečnostní součást produktu nebo je produktem, na které se vztahují harmonizační právní předpisy EU podle přílohy I Nařízení o AI, popřípadě se na daný produkt vztahuje povinnost posouzení shody,²⁸²

(ii) se využívá v nějaké z oblastí ve výčtu uvedeném v příloze III Nařízení o AI.²⁸³

Vysoce rizikovým systémem AI bude například systém umělé inteligence, který se užívá jako bezpečnostní složka v rámci řízení a provozu kritické infrastruktury, kterou je například silniční doprava. Mezi vysoce rizikové systémy AI budou patřit také takové, které jsou využívány v oblasti vzdělávání, zaměstnávání a prosazování práva, zejména budou-li používány k určitému hodnocení osob.²⁸⁴

Výjimku pro kategorizaci jako vysoce rizikový systém dle přílohy III Nařízení o AI poskytuje splnění určitých kritérií, např. že se jedná o systém AI který je zamýšlen k plnění úzce zaměřeného procesního úkolu.²⁸⁵

Poskytovatelé vysoce rizikových systémů AI dle Nařízení o AI budou mít například povinnost zavést systém řízení rizik, registrovat systém AI do databáze EU, postupovat v souladu s nařízením ohledně dat a správy dat, dodržovat požadavky na technickou dokumentaci a aktualizovat ji. K předcházení toho, že by se ze systému AI stala skutečná černá skříňka, je upravena povinnost automaticky vést záznamy o relevantních událostech a užití AI.

Důraz je také kladen na transparentnost užívání umělé inteligence. Nařízení o AI vyžaduje, aby v případě, že fyzická osoba jedná s systémem AI (nejen vysoce rizikovým), poskytovatel tuto osobu o tomto faktu informovat. Obdobně platí povinnost transparence v případě, že je určitý text, audio či video obsah vytvořen umělou inteligencí, popřípadě se jedná o obsah představující tzv. „deep fake“²⁸⁶. Určité povinnosti transparence se vztahují i na zavádějící subjekt.²⁸⁷

Oproti původnímu návrhu byla i přes vlnu kritiky zařazena do Nařízení o AI zmíněná klasifikace obecných modelů AI a obecných modelů AI se systémovým rizikem. Přičemž Nařízení o AI definuje obecný model jako *„model AI, včetně případů, kdy je tento model AI trénován velkým množstvím dat s využitím vlastního dohledu ve velkém měřítku, který vykazuje významnou obecnost a je schopen kompetentně plnit širokou škálu různých úkolů bez ohledu na způsob, jakým je daný model uveden na trh, a který lze začlenit do různých navazujících systémů nebo aplikací, s*

²⁸² Čl. 6, odst. 1 Nařízení o AI.

²⁸³ Čl. 6, odst. 2 Nařízení o AI.

²⁸⁴ Příloha II Nařízení o AI.

²⁸⁵ Čl. 6, odst. 3 Nařízení o AI.

²⁸⁶ „Deep fake“ je dle článku 3 odst. 60 Nařízení o AI *obrazový, zvukový nebo video obsah vytvořený nebo manipulovaný umělou inteligencí, který se podobá existujícím osobám, objektům, místům nebo jiným subjektům či událostem a který by se dané osobě mohl nepravdivě jevit jako autentický nebo pravdivý.*

²⁸⁷ Čl. 50 Nařízení o AI.

*výjimkou modelů AI, které se používají pro činnosti výzkumu, vývoje nebo činnosti zaměřené na tvorbu prototypů před jejich uvedením na trh.*²⁸⁸

Tím se dle některých autorů Nařízení o AI odklonilo od svého proklamovaného cíle přístupu založeném na riziku. Klasifikací určitých systémů AI na obecný model AI se systémovým rizikem došlo k fragmentaci úpravy povinností a dalším komplikacím v přehlednosti nařízení, které bude podstatné pro téměř všechny oblasti podnikání. Samotná definice těchto obecných modelů se systémovým rizikem je poněkud nejasná. Bude záležet, zda určitý model bude rozhodnutím Komise, popřípadě z moci úřední či vědecké komise zařazen do kategorie obecných modelů AI, který *má schopnosti s vysokým dopadem vyhodnocené na základě vhodných technických nástrojů a metodik, včetně ukazatelů a referenčních hodnot.*²⁸⁹ Na základě vyvratitelné domněnky se má za to, že obecný model AI má takové schopnosti, pokud je kumulativní hodnota výpočtu použitého pro jeho výcvik měřená jako množství výpočetních operací s pohyblivou řádovou čárkou za sekundu (FLOP) vyšší než 10^{25} . Této hranice však v současné době již dosahuje například i AI model GPT-4 a Gemini od společnosti Google.²⁹⁰ Z toho důvodu je kritizováno, že do kategorie obecných modelů se systémovým rizikem budou spadat veškeré systémy AI, předpokládáme-li, že výrobci budou chtít využívat nejnovější technologii. Zátěž povinností tedy bude částečně neoprávněně dopadat i na malé podnikatele, jejichž systémy AI představují podle uvedené definice model AI se systémovým rizikem.²⁹¹ Naděje spočívá v jakési flexibilitě předvídané Nařízením o AI, které uděluje pravomoc Evropské komisi, aby přijala akty, které by prahové hodnoty s ohledem na vývoj technologií upravila.²⁹²

Správně vymezení povinných subjektů a vědomí o tom, které povinností na ně dopadají je důležité i z důvodu vyvarování se významným sankcím v případě porušení Nařízení o AI. Odpovědným subjektům může být uložena pokuta ve výši až 35 000 000 EUR, popřípadě ve výši až 7 % ročního obrátu subjektu. Taková sankce je například následkem například nedodržení zákazu určitých AI postupů. V případě porušení některých dalších povinností hrozí poskytovatelům a dalším subjektům pokuta ve výši až 15 000 000 EUR, popřípadě ve výši až 3 % ročního obrátu.²⁹³

²⁸⁸ Čl. 3, odst. 63 Nařízení o AI.

²⁸⁹ Čl. 51, odst. 1 Nařízení o AI.

²⁹⁰ EVROPSKÁ KOMISE. *Artificial intelligence – Questions and answers*. 2023. Online. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_21_1683. [cit. 2024-03-05].

²⁹¹ Čl. 51, odst. 2 Nařízení o AI.

²⁹² Čl. 51, odst. 3 Nařízení o AI.

²⁹³ Čl. 99 Nařízení o AI.

V Nařízení o AI byla mimo jiné zakotvena podpora vývoje a inovací systémů AI založená na vytvoření určitých regulačních pískovišť pro AI na národních úrovních, která by umožňovala v ohraničeném prostoru inovovat systémy AI v bezpečném režimu.²⁹⁴

Nařízením o AI má být také zřízena Evropská rada pro umělou inteligenci, jejíž členové budou zástupci členských států. Úkolem této rady bude přispívat ke koordinaci, vzájemné poskytování informací o technologické expertíze a dávat doporučení.²⁹⁵ Vedle této Evropské rady pro umělou inteligenci byl rozhodnutím Evropské komise ze dne 24.1.2024 zřízen Evropský úřad pro umělou inteligenci, který má být centrem odborných znalostí v oblasti AI, má podporovat vývoj a využívání důvěryhodné AI a chránit před jejími riziky.²⁹⁶

Nařízení o AI taktéž předvídá vytvoření databáze obsahující vysoce rizikové systémy, jejichž registrace v ní by byla jednou z mnoha povinností poskytovatelů.²⁹⁷

Ačkoli Nařízení o AI v době psaní této práce ještě nevešlo v platnost, lze očekávat, že se tomu tak vzhledem k pokročilé fázi legislativního procesu do konce roku 2024 stane. Plná účinnost pak nastane 24 měsíců po vstupu v platnost s tím, že například již po šesti měsících budou platit zakazy určitých systémů AI a po 12 měsících se uplatní dílčí úprava týkající se obecných modelů AI se systémovým rizikem. Po 36 měsících od dne vstupu v platnost se pak stane účinnou část úpravy vysoce rizikových systémů AI a povinností z toho vyplývajících.²⁹⁸

Nařízení o AI není důležité pouze pro obecnou regulaci užívání systémů umělé inteligence, ale bude i základem pro úspěšnou transpozici budoucí Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci. Nařízení se promítne jak do oblastí podnikání zaměřující se na inovace a technologie, tak i do jiných oblastí, jako je zaměstnávání a školství.

Komplexní úprava povinností subjektů v hodnotovém řetězci AI se promítne i do postupu pro uplatnění nároku na náhradu škody v soukromoprávní sféře. Nedostojí-li takový subjekt svým povinnostem a způsobí-li tím škodu, uplatní se domněnka zavinění z nedbalosti při porušení zákona dle § 2911 OZ. Poškozený bude moci uplatnit svůj nárok vůči škůdci založený na subjektivní odpovědnosti za škodu způsobenou porušením zákona.²⁹⁹

Také v případě speciálních odpovědnostních institutů se projeví relevance Nařízení o AI, například nastavením určitých standardů řádné péče, jejíž prokázání je liberačním důvodem mnoha z nich (např. škodě způsobené provozem zvláště nebezpečným).

²⁹⁴ Čl. 57 a násl. Nařízení o AI.

²⁹⁵ Čl. 66 a násl. Nařízení o AI.

²⁹⁶ EVROPSKÁ KOMISE. *Rozhodnutí Komise o zřízení Evropského úřadu pro umělou inteligenci*. C(2024) 390 final. 2024. Online. Dostupné z: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/cs/library/commission-decision-establishing-european-ai-office>. [cit. 2024-05-08].

²⁹⁷ Čl. 71 a násl. Nařízení o AI.

²⁹⁸ Čl. 113 Nařízení o AI.

²⁹⁹ § 2910 OZ.

3.2 Návrh Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci

Návrh Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci upravuje pravidla mimosmluvní občanskoprávní (soukromoprávní) odpovědnosti za AI. Podle důvodové zprávy k návrhu nejsou současná vnitrostátní pravidla členských států vhodná pro řešení nároků na náhradu škody způsobené produkty a službami založenými na AI. Problematické jsou zejména normy náhrady škody založené na zavinění, tedy subjektivní odpovědnosti. Kritikou je nevýhodná pozice poškozeného, který zpravidla musí prokázat protiprávní jednání či opomenutí osoby, která škodu zavinila.³⁰⁰

Z důvodů již zmiňovaného black box efektu je pro poškozeného nadměrně složité prokázat a identifikovat odpovědnou osobu a splnit podmínky pro uplatnění nároku na náhradu škody. Pozice poškozeného je pak také zatížena ekonomickou nákladností takového prokazování a zdoluhavým soudním procesem, který může vést až k negativní motivaci v rámci postihu škod způsobených AI.³⁰¹

V současnosti mohou vnitrostátní soudy rozhodovat specifické případy, kdy škoda vznikla v souvislosti s užitím produktu či služby založené na AI pouze ad hoc, jelikož nejsou upravená žádná univerzální pravidla. Tomu by tak bylo například i podle českého právního řádu (srov. přecházející kapitoly.) Neexistence jednotné úpravy vede k nežádoucí právní nejistotě nejen poškozených, ale také osob, které mohou být v budoucnosti vnímány jako škůdci. Zejména malé a střední podniky by byly značně zasáhnuty v rámci přeshraničního obchodu z důvodů svých limitů právních znalostí a kapitálových rezerv. Bylo by tomu tak zejména v případě, že by rozhodovací praxe byla v členských státech nastavena rozdílně.³⁰²

Navrhovaná Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci si klade za cíl podpořit zavádění důvěryhodné AI a zohledňovat benefity AI pro vnitřní trh. Zajištěním tohoto cíle je snaha o rovnocennou ochranu poškozených, jimž vznikla škoda způsobená AI, a to srovnatelným způsobem, jako v případě škody způsobené jinými produkty. Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci čerpá inspiraci ve Směrnici o odpovědnosti za výrobky a v ní upravené objektivní odpovědnosti výrobce za vadné výrobky. Návrh směrnice je také snahou předejít již zmíněné roztržitosti národních úprav a odstranění nejistoty podnikatelů vyvíjejících či využívajících AI.

³⁰⁰ Důvodová zpráva Směrnice o odpovědnosti za škodu způsobenou AI viz EVROPSKÁ UNIE. *Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o přizpůsobení pravidel mimosmluvní občanskoprávní odpovědnosti umělé inteligenci (směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci) COM/2022/496 final*. 2022. Online. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52022PC0496>. [cit. 2024-05-07]. s. 1-2.

³⁰¹ Ibid. s. 4.

³⁰² Ibid. s. 2.

Směrnice je založena na úpravě určitých opatření, která usnadní unést důkazní břemeno poškozeným, kteří musí prokázat svůj nárok na náhradu újmy v případě škod způsobených umělou inteligencí v oblasti mimosmluvní soukromoprávní odpovědnosti za škody. Cílem navrhované směrnice nicméně není harmonizace povinností řádné péče nebo odpovědnosti různých subjektů, která je upravena jinými právní předpisy (např. GDPR, Nařízení o AI, Akt o digitálních službách atd.).³⁰³

Současně s návrhem Směrnice o odpovědnosti za AI je připravována Nová směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky. Tyto dvě úpravy navzájem spolupracují a doplňují se. V případě, že bude systém AI spadat pod pojem výrobek, a škoda bude způsobena jeho vadou, užije se úprava o vadách výrobků, která je založena na objektivní odpovědnosti.

V samotném recitálu návrhu Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci je uvedeno, že v Nové směrnici o odpovědnosti za vadné výrobky nejsou upravena pravidla členských států, která by regulovala smluvní a mimosmluvní odpovědnosti jako je záruka, zavinění nebo objektivní odpovědnost, když je založena na jiném důvodu, než je vada výrobu. Nová směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky má oproti staré úpravě rozšířenou působnost i na výrobky založené na umělé inteligenci (viz kapitola 3.3). Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci tedy nebude vylučovat použitelnost této Nové směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky.³⁰⁴

Nejdůležitějším přínosem a hlavní úpravou rozbírané Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci je zakotvení vyvratitelných domněnek, které usnadňují poškozenému jeho uplatnění nároku na náhradu škody, cílem tedy není přenést důkazní břemeno či plně harmonizovat vnitrostátní předpisy.³⁰⁵

Předmět návrhu Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci je nastavení pravidel pro zpřístupnění důkazů o vysoce rizikových systémech AI, jejichž cílem je umožnit doložení mimosmluvního soukromoprávního nároku na náhradu škody na základě zavinění a úprava pravidel pro důkazní břemeno spojené s těmito nároky.³⁰⁶

Je stanoveno, že členské státy mohou přijmou nová vnitrostátní pravidla, popřípadě zachovat příznivější vnitrostátní pravidla pro odůvodnění mimosmluvního soukromoprávního nároku na náhradu škody způsobené systémem AI, za předpokladu slučitelnosti těchto pravidel s právem EU.³⁰⁷

³⁰³ Ibid. s. 3-4.

³⁰⁴ EVROPSKÁ UNIE. *Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o přizpůsobení pravidel mimosmluvní občanskoprávní odpovědnosti umělé inteligenci (směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci) COM/2022/496 final. 2022. Online. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52022PC0496>. [cit. 2024-05-07]. Recitál 11.*

³⁰⁵ Ibid. 13.

³⁰⁶ Čl. 1 Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci.

³⁰⁷ Čl. 1, odst. 4 Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci.

Poškozenou osobou, resp. osobou aktivně legitimovanou k nároku na náhradu škody je dle směrnice ta, která:

- a) byla poškozena výstupem systému AI nebo tím, že tento systém výstup nevytvořil, když měl;
- b) převzala právo poškozené osoby nebo na ní právo přešlo na základě zákona nebo smlouvy;
- c) jedná jménem jedné nebo více poškozených osob v souladu s unijním nebo vnitrostátním právem.³⁰⁸

Jak nastiňuje návrh Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci, předpokládá se i zavedení povinného pojištění. V důvodové zprávě ke směrnici je výslovně stanoveno, že *pro podniky [nabízející produkty a služby založené na AI] je nezbytné znát příslušná rizika odpovědnosti a umět se proti nim pojistit.*³⁰⁹

Mimo ustanovení v článku 5 odst. 3, které pouze upravuje nutnost zhodnocení potřeb pojistného krytí, v následné zprávě po implementaci směrnice se však návrh směrnice pojištěním vztahujícím se na AI nezabývá.

K ulehčení prokázání nároku jsou směrnicí upraveny dvě vyvratitelné domněnky. Těmi jsou (i) domněnka zanedbání řádné péče žalovaného a (ii) domněnka příčinné souvislosti k zavinění.

3.2.1 Vyvratitelná domněnka zanedbání řádné péče

První domněnka se uplatní v případě, že žalovaný nesplnil povinnost vydat důkaz, který má k dispozici o vysoce rizikovém systému AI jakožto poskytovatel, uživatel (zavádějící subjekt) nebo jiná povinná osoba dle Nařízení o AI, přičemž tato povinnost mu byla uložena soudem.

Žalobce by měl v rámci proaktivity povinného (budoucího žalovaného) k poskytnutí těchto důkazů sám vyzvat. V případě prvotního odmítnutí se pak může obrátit na soud, za předpokladu, že předloží skutečnosti a důkazy na podporu věrohodnosti svého nároku, aby se předcházelo zneužití tohoto nástroje.³¹⁰

Soudy by měly omezit rozsah povinnosti ke zpřístupnění důkazů jen do takové míry, do které je to nezbytné a přiměřené k podpoře potenciálního nároku. K tomu by se měly zohlednit

³⁰⁸ Čl. 2, odst. 6 Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci.

³⁰⁹ Důvodová zpráva Směrnice o odpovědnosti za škodu způsobenou umělou inteligencí viz EVROPSKÁ UNIE. *Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o přizpůsobení pravidel mimosmluvní občanskoprávní odpovědnosti umělé inteligenci (směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci) COM/2022/496 final*. 2022. Online. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52022PC0496>. [cit. 2024-05-07]. s. 5.; čl. 5 odst. 3 Směrnice o odpovědnosti za škodu způsobenou umělou inteligencí.

³¹⁰ Čl. 3, odst. 2 Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci.

zejména oprávněné zájmy všech stran, včetně dotčených třetích stran, co do ochrany obchodního tajemství a důvěrných informací.³¹¹

V případě, že žalovaný nesplní příkaz soudu, má se za to, že nesplnil povinnost řádné péče. Žalovaný má právo tuto domněnku vyvrátit důkazem opaku. Soud má dále přepokládat, že neposkytnuté důkazy měly potvrdit nárok na náhradu škody.³¹²

Povinností řádné péče Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci rozumí *požadovaný standard chování stanovený vnitrostátním nebo unijním právem s cílem zabránit poškození právních zájmů uznaných na úrovni vnitrostátního nebo unijního práva, včetně života, fyzické nedotknutelnosti, majetku a ochrany základních práv*.³¹³

Požadovaný standard chování tedy není konkrétně vymezen ve směrnici, základem mu bude nejen rozsah povinností v Nařízení o AI, ale i případné vnitrostátní požadavky na umělou inteligenci. Dalšími unijními regulacemi, které budou relevantní jsou například pravidla upravující používání automatizovaných monitorovacích a rozhodovacích systémů při práci prostřednictvím platform nebo také pravidla upravující provoz bezpilotních letadel.³¹⁴

3.2.2 Vyvratitelná domněnka příčinné souvislosti

Druhou domněnkou upravenou ve směrnici, je vyvratitelná domněnka příčinné souvislosti v případě zavinění. Podle ní mají soudy předpokládat příčinnou souvislost mezi zaviněním žalovaného a výstupem vytvořeným systémem AI (případně nevytvořením, měl-li) za splnění určitých podmínek. Pro použití této domněnky musí dojít ke splnění určitých předpokladů.

První část předpokladů obsahuje podmínky, které musí být splněny kumulativně. Jsou jimi:

- i) Povinnost žalobce prokázat zavinění žalovaného, nebo osoby, za jejíž chování žalovaný odpovídá, které spočívá v nedodržení řádné péče. Tato podmínka může být splněna i uplatněním první vyvratitelné domněnky o zavinění v případě, že žalovaný nesplní příkaz soudu.
- ii) Přiměřenost, spočívající v okolnostech případu, kdy lze předpokládat, že dané zavinění mělo dopad na výstup vytvořený (či nevytvořený) systémem AI.

³¹¹ Čl. 3, odst. 4 Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci.

³¹² Čl. 3, odst. 5 Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci.

³¹³ Čl. 2, odst. 9 Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci.

³¹⁴ Důvodová zpráva Směrnice o odpovědnosti za škodu způsobenou AI viz EVROPSKÁ UNIE. *Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o přizpůsobení pravidel mimosmluvní občanskoprávní odpovědnosti umělé inteligenci (směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci) COM/2022/496 final*. 2022. Online. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52022PC0496>. [cit. 2024-05-07]. s. 13.

- iii) Povinnost žalobce prokázat, že výstup vytvořený (či nevytvořený) umělou inteligencí vedl ke vzniku škody.

K podmínce i) - povinnost prokázat zavinění spočívající v zanedbání řádné péče, je nutné poznamenat, že se nejedná o prokázání jakéhokoli zavinění, ale musí se jednat o zavinění určité kvality. Musí spočívat v nedodržení řádné péče, tak jak je ve směrnici definováno. Jak bylo uvedeno výše, standard řádné péče může být určen částečně i vnitrostátním právem. V tom lze spatřovat riziko nežádoucí roztržičnosti národních úprav, jejichž požadovaná míra řádné péče se může lišit. V rámci této problematiky může docházet k paradoxním situacím, kdy je řádná péče v daném státě dle jeho standardů dodržena, což vede k nemožnosti užít vyvratitelné domněnky a zvýšení obtížnosti pro žalobce při prokazování svých tvrzení. Oproti tomu by pak v jiném členském státě (mající vyšší standard řádné péče) byl žalovaný za identické jednání považován za porušitele standardu řádné péče.

Za zmínku stojí i přípustnost kombinace dvou vyvratitelných domněnek, která ve svém důsledku skýtá značnou míru neurčitosti a je otázkou, zda se nedostává do rozporu s principy právního státu a zásadou materiální pravdy.

Neuplatní-li se první vyvratitelná domněnka podle bodu i) a je-li žalovaným poskytovatel vysoce rizikového systému AI, pak musí žalobce prokázat, že nesplnil alespoň jednu ze stanovených povinností. Zmiňované porušení povinností spočívá v tom, že alternativně:

- a) systém AI nebyl vyvinut na základě souborů tréninkových dat, která splňují kritéria uvedená v Nařízení o AI;
- b) systém AI nebyl navržen/vyvinut způsobem splňující požadavky transparentnosti;
- c) systém AI nebyl navržen/vyvinut způsobem umožňujícím dohled FO;
- d) systém AI nedosahuje úrovně přesnosti, spolehlivosti a kybernetické bezpečnosti;
- e) poskytovatel nepřijal nezbytná nápravná opatření k uvedení systému AI do souladu s povinnostmi dle Nařízení o AI nebo k případnému stažení z trhu.³¹⁵

V případě, že žalovaným je uživatel vysoce rizikového systému AI, pak nedodržení řádné péče spočívá také v:

- nesplnění povinnosti používat nebo monitorovat systém AI v souladu s návodem, případně pozastavit jeho používání v požadovaných situacích,
- vystavení systému AI vstupním datům, která jsou pod jeho kontrolou a která nejsou relevantní s ohledem na určený účel.³¹⁶

³¹⁵ Čl. 4, odst. 2 Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci.

³¹⁶ Čl. 4, odst. 3 Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci.

Zakotvena je i limitace použitelnosti domněnky příčinné souvislosti v případě zavinění za určitých okolností. Domněnku lze například použít vůči žalovanému, který systém AI používal v rámci osobní neprofesionální činnosti pouze v případě, že žalovaný podstatně zasáhl do podmínek provozu systému AI nebo pokud byl žalovaný povinen a schopen určit podmínky provozu systému AI, avšak neučinil tak.³¹⁷

Dalším faktorem omezujícím použití domněnky je situace, kdy je využíván systém umělé inteligence, který není považován za vysoce rizikový. V těchto případech je uplatnění domněnky možné pouze tehdy, pokud je pro žalobce příliš obtížné prokázat přímou příčinnou souvislost, což musí být posouzeno na úrovni národního soudu.³¹⁸ Soudům je směrnicí přidělována značně široká míra diskrece, zda vyvratitelné domněnky bude užito, či ne. Bude záležet na konkrétním systému AI a také osobních zkušenostem soudce včetně jeho porozumění daným technologickým postupům.

Domněnka se dále neuplatní, pokud bude mít žalobce k dispozici dostatečné důkazy a odborné znalosti, aby mohl prokázat příčinnou souvislost sám.³¹⁹ Pokud by byl žalobce například zaměstnancem společnosti, která dané systémy AI vyrábí či uvádí na trh, či bude mít nějakým způsobem odbornější znalosti, může se paradoxně ocitnout v znevýhodněné pozici. Musel by vynaložit větší úsilí k prokázání něčeho, kde by se pro osobu, která je v jiném postavení použilo vyvratitelné domněnky. Tím vyvstává otázka spravedlivosti a možné diskriminace při použití takového postupu. Opět bude zapotřebí aplikovat určité soudní uvážení.

Je samozřejmě možné a pravděpodobné, že v postupu v legislativním procesu dojde ke změnám znění konečné směrnice. V případě, že však domněnky zůstanou zachovány tak, jak jsou, lze i přes problematické pasáže shledat, že dochází k objektivnímu zlepšení pozice poškozeného.

3.2.3 Transpozice směrnice a možný dopad na český právní řád

Po přijetí Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci bude zapotřebí její vhodná transpozice a následná implementace do českého právního řádu.³²⁰ Důležité je poznamenat, že primární právo Evropské unie neurčuje, jakým způsobem, mají být směrnice transponovány, volba prostředků je tak ponechána na členských státech. Závazná je tedy pouze co do svého výsledku, kterého má být dosaženo v určité lhůtě. Z toho důvodu se nabízí několik možných řešení

³¹⁷ Čl. 4, odst. 6 Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci.

³¹⁸ Čl. 4, odst. 5 Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci.

³¹⁹ Čl. 4, odst. 4 Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci.

³²⁰ Čl. 288 a násl. Smlouvy o fungování Evropské unie (konsolidované znění) („SFEU“).

transpozice. Těmi jsou dle Malíře a Štěrbové transpozice směrnice i) právním předpisem, ii) odkazem v právním předpisu, iii) ratifikací mezinárodní smlouvy a iv) dohodou.³²¹

Podívejme se blíže na pravděpodobnou možnost transpozice právním předpisem. Transpozice má být provedena tak, aby byla promítnuta do práva členských států *s patřičnou přesností a jasností, aby tak vyhověla požadavku (právní) jistoty*, jak judikoval Soudní dvůr Evropské unie („SDEU“).³²² Judikatura SDEU dále klade důraz na požadavek obecné závaznosti transpozičního opatření tam, kde směrnice zakládá, popřípadě mění, subjektivní práva a povinnosti. Zejména pak z toho důvodu, aby se jednotlivci mohli *přesně obeznámit s povinnostmi, jež se na ně vztahují* a mohli uplatňovat svá práva založená směrnicí.³²³

Transpozice může být provedena buďto přijetím samostatného právního předpisu, typicky zákona, nebo i provedena několika různými akty, popřípadě i doplněna o navazující podzákoné předpisy.³²⁴

Nabízí se také otázka, zda by měla být směrnice transponována cestou minimální nebo maximální transpozice, popřípadě úplné harmonizace. Směrnice často samy uvádějí, zda stanovují minimální požadavky, kdy členský stát může přijmout přísnější úpravu, jedná se například oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci („BOZP“),³²⁵ nebo zda je směrnice maximálního charakteru, určující například maximální celkové množství emisí za všechna zařízení zahrnutá do národního plánu.³²⁶ Typicky jsou směrnice v režimu úplné harmonizace vydávány v oblasti ochrany spotřebitele. Tak například směrnice Evropského parlamentu a Rady o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům upravuje, že [č]lenské státy neomezí svobodu poskytování služeb ani volný pohyb zboží z důvodů spadajících do oblasti, kterou tato směrnice sblíží.³²⁷

³²¹ MALÍŘ, Jan, ŠTĚRBOVÁ, Markéta. Způsob transpozice směrnic. In: *Právní rozhledy*, 2004, č. 14. s. 526-534. Online. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2024-05-09].

³²² Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 28. února 1991, *Komise Evropských společenství proti Italské republice*, sp. zn. C-360/87, ECLI:EU:C:1991:86. odst. 11.

³²³ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 30. května 1991, *Komise Evropských společenství proti Spolkové republice Německo*, sp. zn. C-361/88, ECLI:EU:C:1991:224. odst. 16.

³²⁴ MALÍŘ, Jan, ŠTĚRBOVÁ, Markéta. Způsob transpozice směrnic. In: *Právní rozhledy*, 2004, č. 14. s. 526-534. Online. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2023-02-02].

³²⁵ EVROPSKÁ UNIE. *Směrnice Rady ze dne 30. listopadu 1989 o minimálních požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví na pracovišti (první samostatná směrnice ve smyslu čl. 16 odst. 1 směrnice 89/391/EHS)*. (89/654/EHS). 1989. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A01989L0654-20190726>. [cit. 2024-05-09]. Čl. 1.

³²⁶ EVROPSKÁ UNIE. *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/75/EU ze dne 24. listopadu 2010 o průmyslových emisích (integrováné prevenci a omezení znečištění) (přepřpracované znění)*. 2010. Online. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32010L0075&qid=1715256249174>. [cit. 2024-05-09]. Čl. 32, odst. 3. 1.

³²⁷ EVROPSKÁ UNIE. *Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 (směrnice o nekalých obchodních praktikách) (2005/29/ES)*. Dostupné z: <http://data.europa.eu/eli/dir/2005/29/oj>. [cit. 2024-05-03]. čl. 4.

V případě úplné harmonizace je zakázáno jít v rámci transpozice nad rámec právní úpravy jednotně stanovenou směrnicí. Členské státy však vždy mohou využít výjimek a odchylek, které směrnice samy připouštějí. Nejsou-li však uvedené výjimky promítnuty do národního práva, nemohou vyvolávat účinky vůči adresátům.³²⁸

Dále je zapotřebí upozornit na pravidla k tzv. gold-platingu. V případě, kdy by zákonodárce přijal taková opatření, které se odchyluje *od minimálního či maximálního standardu, nevyužije se výjimka ve směrnici, nebo dojde ke zvolení takové varianty, které není nejméně zatěžující, jedná se o tzv. neminimalistickou implementaci*. Překladatel pak musí v důvodové zprávě odůvodnit takový postup.³²⁹

Jak již bylo uvedeno výše, návrh Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci připouští, aby členské státy přijaly či zachovaly vnitrostátní pravidla, *která jsou pro žalobce příznivější, pokud jde o odůvodnění mimosmluvního občanskoprávního nároku na náhradu škody způsobené systémem [AI], za předpokladu, že jsou tato pravidla slučitelná s unijním právem.*³³⁰ Jedná se tedy o typ minimální směrnice, která stanovuje minimální požadavky pro ochranu určité skupiny osob, nicméně jednotlivé členské státy mohou přijmou úpravu přísnější. Je otázkou, zda by český zákonodárce měl tendenci přijmout takovou úpravu, která by pozici žalobce dále favorizovala, například zakotvením obráceného důkazního břemene s presumpcí zavinění žalovaného v souvislosti s újmou způsobenou systémem jakýmkoli AI. Zapotřebí je také posoudit, zda již český právní řád a jeho odpovědnostní instituty nechrání žalobce více než směrnice. V tomto ohledu se tato práce pokusila upozornit na možné nedostatky v současné soukromoprávní úpravě odpovědnosti za škodu při aplikaci na situace, kdy hlavním škůdcem je systémem AI. Problematika prokázání příčinné souvislosti a porušení požadovaného standardu péče v českém právu není v souvislosti s AI řešena.

Další výše uvedené způsoby transpozice se v případě směrnice tohoto obsahu a rozsahu zdají nevhodné. Tak například transpozice směrnice odkazem v právním předpisu je obecně vnímána jako nevyhovující, či pochybná, jak uvádí Malíř a Štěrbová. Problém vnímají zejména omezené možnosti garantovat řádnou a dostatečnou transpozici dle čl. 288 SFEU. Dalším negativem takové transpozice je, že se stírají rozdíly mezi směrnicí a nařízením, přičemž každý z těchto zdrojů sekundárního práva EU má jiný účel. Zcela nedostačující by pak byla taková

³²⁸ WHELANOVÁ, Markéta., ZBÍRAL, Robert a GRINC, Jan. *Praktická příručka pro implementaci práva Evropské unie do českého právního řádu. Komentář s příklady k vybraným článkům Metodických pokynů pro zajišťování prací při plnění legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii*. Online. 1., elektronické vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2022, ISBN 978-80-280-0066-0. Dostupné z: <https://munispace.muni.cz/library/catalog/book/2173>. [cit. 2024-05-09]. s. 86

³²⁹ Ibid. s. 88.

³³⁰ Čl. 1, odst. 4 Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci.

transpozice směrnice, která se dotýká práv a povinností jedinců, a to z principu právní jistoty a důvodu realizace tohoto práva. Tento přístup je ostatně zpravidla možný a účelný pouze u směrnic, které mají převážně technický charakter, např. zakazují použití určitých látek v potravinářství.³³¹ Lze uzavřít, že Směrnice o odpovědnosti AI by z uvedených důvodů neměla být transponována pouhým odkazem.

Transpozice ratifikací mezinárodní smlouvy v naší situaci se nezdá být možnou volbou, jelikož by taková mezinárodní smlouva, k níž by se přizpůsobovalo komunitární právo, musela a priority existovat. Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci tuto podmínku nesplňuje.

K transpozici dohodou uzavíranou mezi orgány členského státu a soukromými subjekty lze stručně dodat, že se využívá například u některých směrnic z oblasti ochrany životního prostředí a sociální politiky, za předpokladu, že tak komunitární právo připouští.³³² V oblasti odpovědnosti za AI takový postup v současnosti není předpokládán. To však nevylučuje možnost přijetí budoucích dohod obsahujících etická pravidla a postupy užívání a poskytování AI mezi členskými státy a poskytovateli AI.

Za zmínku stojí, že samotná forma směrnice je některými považována za nevhodnou volbu úpravy odpovědnosti za škodu v této oblasti. Polčák vhodnou budoucí úpravu spatřuje spíše ve vytvoření garančního systému na základě nařízení, a to za současného *omezení osobní působnosti odpovědnostních titulů*.³³³ Přímě použitelné nařízení by mělo za důsledek nezátížení národních zákonodárců a omezení rizika „technických lapsů“, k nimž dochází při harmonizaci. Ve svých úvahách Polčák navazuje na Zprávu Evropského parlamentu obsahující doporučení Komise o občanskoprávních pravidlech pro robotiku³³⁴, která se podílela na položení základů pro ucelenou regulaci AI v rámci Evropské unie, tj. byla i základem pro Nařízení o AI. Naopak Tomíšek považuje formu směrnice v této oblasti za dostatečnou, a realisticky spíše proveditelnou, zejména

³³¹ MALÍŘ, Jan, ŠTĚRBOVÁ, Markéta. Způsob transpozice směrnic. In: *Právní rozhledy*, 2004, č. 14. s. 526-534. Online. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2023-02-02].

³³² Ibid.

³³³ POLČÁK, Radim. Odpovědnost umělé inteligence a informační útvary bez právní osobnosti. In: *Bulletin advokacie*. 2018. Online. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/odpovednost-umele-inteligence-a-informacni-utvary-bez-pravni-osobnosti>. [cit. 2024-02-02].

³³⁴ EVROPSKÁ UNIE. *Usnesení Evropského parlamentu ze dne 16. února 2017 obsahující doporučení Komise o občanskoprávních pravidlech pro robotiku (2015/2103(INL))*. 2017. Online. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52017IP0051>. [cit. 2024-02-28].

v oblasti požadavku povinného pojištění.³³⁵ S povinným pojištěním jako vhodným řešením škodných událostí mimo jiné souhlasí kromě Tomíška a Polčáka³³⁶ i Zech.³³⁷

Důležité je upozornit, že návrh odpovědnosti za umělou inteligenci měl původně jinou podobu. V usnesení Evropského parlamentu s názvem „Režim občanskoprávní odpovědnosti za umělou inteligenci“, které bylo vydáno v roce 2020 se počítalo s úpravou ve formě nařízení. Dle tohoto nařízení, které by bylo přímo závazné, by odpovědným za systém AI byl provozovatel tohoto systému. V případě vysoce rizikových systémů AI by pak odpovědnost byla objektivní (článek 4 přílohy I), u ostatních systémů pak subjektivní (článek 8 přílohy I).³³⁸

Oproti původnímu návrhu je tedy návrh směrnice výrazně méně invazivní. Nejen že neurčuje přímo, kdo je odpovědný, ale ani nezakotvuje režim objektivní odpovědnosti za vysoce rizikový systém AI. Lze uvažovat, zda se nejedná o krok zpět k větší míře nejistoty.

Mám za to, že transpozice této směrnice by ulehčila řešení některých problematických otázek v souvislosti s AI. Nedostatek spatřuji nicméně v tom, že není řešeno, proti komu nárok na náhradu škody uplatnit, tj. kdo bude žalovaným v případě mimosmluvní odpovědnosti za škodu způsobenou umělou inteligencí. Směrnice se k tomuto problému blíže nevyjadřuje, v závěru této práce proto představuji možné řešení budoucí úpravy.

3.3 Návrh Nové směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky

V rámci modernizace regulačního rámce a v návaznosti na přijetí Nařízení o AI má být přijata již dlouhou dobu diskutovaná Nová směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky. Pro připomenutí dodávám, že současná úprava odpovědnosti za vadné výrobky je reflektována v ustanovení § 2939 OZ (viz kapitola 2.3.2).

Potřeba novely staré Směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky vyvstala již před tématikou úpravy oblasti AI. Mimo jiné předmětem diskusí bylo, zda se dá software a nové technologie považovat za výrobek. Návrh Nové směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky³³⁹ si

³³⁵ TOMÍŠEK, Jan. Jaký je ideální model odpovědnosti za autonomní systém?. In: *Revue pro právo a technologie*. 2018, roč. 9, č. 18, s. 29-54. ISSN 1805-2797. Online. Dostupné z: <https://doi.org/10.5817/RPT2018-2-2>. [cit. 2023-10-30]. s. 51.

³³⁶ POLČÁK, Radim. Odpovědnost umělé inteligence a informační útvary bez právní osobnosti. In: *Bulletin advokacie*. 2018. Online. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/odpovednost-umele-inteligence-a-informacni-utvary-bez-pravni-osobnosti>. [cit. 2024-02-02].

³³⁷ ZECH, Herbert. Liability for AI: public policy considerations. In: *ERA Forum* 22. s. 147–158. 2021. Online. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s12027-020-00648-0>. [cit. 2024-02-02].

³³⁸ EVROPSKÁ UNIE. *Usnesení Evropského parlamentu ze dne 20. října 2020, obsahující doporučení Komise k režimu občanskoprávní odpovědnosti za umělou inteligenci (2020/2014(INL))*. 2020. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0276_CS.html. [cit. 2024-03-02].

³³⁹ EVROPSKÁ UNIE. *Legislativní usnesení Evropského parlamentu ze dne 12. března 2024 o návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o odpovědnosti za vadné výrobky (COM(2022)0495 – C9-0322/2022 – 2022/0302(COD))*. 2024. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52022PC0495>. [cit. 2024-03-20].

klade za cíl reflektovat stav současnosti a vyřešit i sporné otázky týkající se nových technologií.³⁴⁰ Již ve svém recitálu staví návrh najisto, že i software spadá pod definici výrobku. Nová směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky dále rozvíjí, že softwarem může být operační systém, počítačová aplikace, a právě i systém umělé inteligence.³⁴¹

Touto směrnicí tedy dojde k poměrně rozsáhlému (a dle mého názoru potřebnému) rozšíření definice výrobku. Rozumí se jím *všechny movité věci, i když jsou začleněny do jiné movité nebo nemovité věci nebo jsou s ní propojeny. „Výrobek“ zahrnuje elektřinu, digitální výrobní soubory, suroviny a software.*³⁴²

Další změnou vůči staré úpravě je usnadnění dokazování pro poškozeného. Nová směrnice zakotvuje vyvratitelnou domněnku vadného výrobku, v případě, že (i) žalovaný i přes nařízení soudu nezveřejní předmětné důkazy o výrobku, (ii) výrobek nespĺňuje povinné bezpečnostní požadavky (například vyplývající z Nařízení o AI) nebo (iii) škoda byla způsobena zjevnou závadou výrobku při běžném používání.³⁴³ Druhou vyvratitelnou domněnkou upravenou v Nové směrnici o odpovědnosti za vadné výrobky je předpoklad příčinné souvislosti v případě, kdy škoda odpovídá konkrétní vadě.³⁴⁴ Příčinná souvislost či vada výrobku se má také předpokládat v případě, kdy má žalobce s prokázáním daného tvrzení *nepřiměřené obtíže, zejména z důvodu technické nebo vědecké složitosti a zároveň prokáže, že je pravděpodobné, že je výrobek vadný, případně, že existuje příčinná souvislost.*³⁴⁵ Ve výše uvedeném zde jednoznačně spatřit vzájemnou inspiraci obou návrhů směrnic.

Návrh Nové směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky dále rozšiřuje definici škody například o *ztrátu nebo poškození dat, která nejsou užívána výlučně pro profesionální účely.*³⁴⁶ Uvedené změny a mnoho dalších jsou prokazatelnou modernizací zastaralé Směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky, po které odborná veřejnost již delší dobu volala.

Usnadnění uplatnění nároku poškozeného spočívá také ve vypuštění podmínky, které vyžadovala, aby škoda způsobená vadou výrobku přesáhla částku 500 EUR.³⁴⁷ Skutečná výše škody by tedy nově nehrála roli a současně by poškozený nebyl povinen ke spoluúčasti na náhradě škody do této výše.

³⁴⁰ Recitál 3 Nové směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky.

³⁴¹ Recitál 13 Nové směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky.

³⁴² Čl. 4, odst. 1 Nové směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky.

³⁴³ Čl. 10, odst. 2 Nové směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky.

³⁴⁴ Čl. 10, odst. 3 Nové směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky.

³⁴⁵ Čl. 10, odst. 4 Nové směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky.

³⁴⁶ Čl. 6, odst. 1, písm. c) Nové směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky.

³⁴⁷ Důvodová zpráva k Nové směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky viz EVROPSKÁ UNIE. *Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o odpovědnosti za vadné výrobky (2022/0303 (COD))*. 2022. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52022PC0495>. [cit. 2024-02-09]. s. 1.

V Nové směrnici o odpovědnosti za vadné výrobky je zachována objektivní odpovědnost škůdce nahradit škodu. V návrhu této směrnice je nicméně rozšířen okruh potenciálních výrobců, nově by jím tak například byla i osoba, která vyvíjí, vyrábí nebo produkuje výrobek pro vlastní potřebu.³⁴⁸

Návrh směrnice taktéž reflektuje, že některé výrobky mohou být produktem několika výrobců dohromady, je proto důležité, aby všichni výrobci zapojení do výrobního procesu mohli být činěni odpovědnými ve vztahu k jejich součástce.³⁴⁹ To je podstatné zejména i pro systémy AI, které jsou často výsledkem kombinace komponent několika výrobců.

Nová směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky, stejně jako její předchůdkyně, upravuje, který subjekt je odpovědný za škodu. Primárně jím je výrobce vadného výrobku, popřípadě vedle něj i výrobce vadné součásti. Není-li tento výrobce usazen v Unii, tak vedle takového výrobce bude odpovědný i dovozce a zplnomocněný zástupce. V případě, že žádný z těchto subjektů není usazen v Unii, pak dále odpovídá i poskytovatel služeb kompletního vyřízení objednávek.³⁵⁰ V případě, že odpovědných subjektů bude více, odpovídají za škodu solidárně³⁵¹ s právem vzájemného postihu.³⁵² Stejně jakou v současné úpravě pak bude vyžadována součinnost distributora (dodavatele), aby určil odpovědný hospodářský subjekt (výrobce).³⁵³ Obdobně se tato povinnost užije i na poskytovatele online platformy.³⁵⁴

Za výrobce se mimo jiné bude považovat i taková osoba, která podstatně pozmění výrobek mimo kontrolu výrobce a následně jej dodá či uvede do provozu.³⁵⁵

Významné také je, že Nová směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky neopomíná situace, kdy poškozený nezíská odškodnění, protože žádná z výše uvedených osob není odpovědnou, nebo je v platební neschopnosti, či zanikla. V takovém případě návrh směrnice dává možnost členským státům použít stávající vnitrostátní odvětvové systémy odškodnění nebo zavést nové systémy s cílem odškodnit poškozené osoby.³⁵⁶ Uvažovat lze například o systému povinného pojištění.

Již zmiňované objektivní odpovědnosti se daný subjekt zproští v na základě několika liberačních důvodů. Ty jsou z velké části podobné současné úpravě.³⁵⁷ Novým liberačním

³⁴⁸ Čl. 4, odst. 10, písm. c) Nové směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky.

³⁴⁹ Viz recitál 36 a čl. 8, odst. 1, písm. b) Nové směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky.

³⁵⁰ Čl. 8, odst. 1 Nové směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky.

³⁵¹ Čl. 12, odst. 1 Nové směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky.

³⁵² Čl. 14 Nové směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky.

³⁵³ Čl. 8, odst. 3 Nové směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky.

³⁵⁴ Čl. 8, odst. 4 Nové směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky.

³⁵⁵ Čl. 8, odst. 2 Nové směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky.

³⁵⁶ Čl. 8 odst. 5 Nové směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky.

³⁵⁷ Srov. čl. 11 Nové směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky a § 2942 OZ.

důvodem je však situace, kdy osoba, která se považuje za výrobce, protože daný výrobek podstatně pozměnila mimo kontrolu výrobce (viz výše), prokáže, že vada, která způsobila škodu, se týká části výrobky, který není změnou dotčena.³⁵⁸ Na druhou stranu, výrobce se liberovat nemůže z důvodu, že je pravděpodobné, že vada, která způsobila škodu, neexistovala v okamžiku uvedení výrobku na trh, do provozu nebo v případě distributora, jeho dodání na trh, nebo že tato vada vznikla až po tomto okamžiku,³⁵⁹ v případě, kdy vada výrobku je způsobena (i) související službou, (ii) softwarem, včetně aktualizací, (iii) nedostatečnými aktualizacemi (iv) podstatnou změnou výrobku.³⁶⁰ Tím budou odpovědné osoby motivovány k provádění pravidelných aktualizací a provádění preventivních opatření u softwarů systémů AI.

V případě přijetí Nové směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky lze očekávat, že by změna byla do vnitrostátního práva promítnuta novelizací příslušných ustanovení v občanském zákoníku. Reflektovány by měli být i uvedené vyvratitelné domněnky a rozšíření odpovědných subjektů.

3.4 Shrnutí

Nově připravovaný regulační rámec v oblasti umělé inteligenci na úrovni evropského práva přispěje k usnadnění postavení poškozeného v situacích, kdy škoda byla způsobena důsledkem užití systému AI a jejich výstupů, popřípadě, že systém AI takový výstup nevytvořil.

Kladně hodnotím modernizační práce na Nové směrnici o odpovědnosti za vadné výrobky, které je již více než potřebná. Je zapotřebí adaptovat právní řády na nové technologie, které se od data přijetí původní (současné směrnice) vyvinuly a mají využití v každodenním životě.

Zcela novou úpravu pak přináší návrh Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci, od které bezesporu veřejnost očekávala více, než ve svém konečném důsledku přináší. Přestože se však Evropský parlament vydal cestou minimální harmonizace a méně invazivního přístupu, než bylo původně předvídáno, úpravu vyvratitelných domněnek lze považovat za krok směrem k ochraně poškozených jako slabších stran.

Výše uvedené neznamená, že bez zamýšlené unijní regulace je nárok na náhradu škody způsobenou systémem AI neuplatnitelný. Bude vždy záležet na konkrétní situaci a druhu systému AI, jakož i vzniklé škodě, zda lze uplatnit instituty, které již v občanském zákoníku v současnosti máme. Nelze však opomenout nedostatky či nevhodnost použití těchto institutů v některých

³⁵⁸ Čl. 11, odst. 1, písm. g) Nové směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky.

³⁵⁹ Čl. 11, odst. 1, písm. c) Nové směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky.

³⁶⁰ Čl. 11, odst. 2 Nové směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky.

případech, na které jsem upozornila v předchozích kapitolách. Problematické je například příliš rozsáhlé důkazní břemeno poškozeného či nejasné liberační důvody škůdce.

Od unijní úpravy bylo očekáváno zaplnění mezer v případě, že by postup dle současných institutů byl v konkrétní situaci nemožný či zřejmě komplikovaný. Kritikou navrhovaného regulačního rámce EU, zejména ve světle Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci, zůstává neobjasněná otázka, podle jakých pravidel lze žádat náhradu škody a zejména po kom ji požadovat. Zachovaná míra nejistoty se tedy bude odvíjet od finální verze směrnic a jejich implementace do českého právního řádu, jakož i na soudní praxi při uplatňování nároků na náhradu škodu způsobených systémy AI.

Přestože Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci poskytuje vodítka pro procesní fázi prokázání nároku poškozeného, neodpovídá na všechny otázky položené v této práci. Tato směrnice sama připouští, že poškozený se může potýkat s problémy určit odpovědnou osobu, k vyřešení tohoto problému příliš nepřispívá. V rámci této směrnice lze odvodit pouze určité doporučení, aby si poškozený pro ověření validity svého nároku vyžádal důkazy od potenciálního žalovaného před zahájením soudního sporu.³⁶¹ U odpovědnosti za škodu způsobenou AI, která není kryta úpravou o vadných výrobcích, tak stále není jasné, kdo je považován za osobu odpovědnou, a tedy proti komu nárok na náhradu škody uplatnit.

V případě, že škoda vznikne vadou výrobku založeného na AI bude v souladu s Novou směrnicí o odpovědnosti za vadné výrobky nárok snáze uplatnitelný. Lze očekávat jednodušší promítnutí dané úpravy do českého právního řádu. V Nové směrnici o odpovědnosti za vadné výrobky je určeno, po kom lze požadovat náhradu škody a jsou zakotveny domněnky ulehčující procesní postavení žalobce. Zároveň lze navázat na již existující relevantní judikaturu k danému ustanovení.

³⁶¹ Viz např. recitál 17 Směrnice o odpovědnosti za AI.

Závěr

Pro účely této práce jsem nejprve musela poukázat na problematiku definování umělé inteligence, která úzce souvisí s jejím historickým vývojem, jakož i představit základní koncepty fungování AI a jejího dělení. Pro zodpovězení hlavní výzkumné otázky, tj. zda je současný stav platné zákonné úpravy soukromoprávní odpovědnosti za škodu schopn vhodně reagovat na situace, kdy je škoda způsobena umělou inteligencí, jsem se také musela předem vypořádat s vedlejšími otázkami.

V příslušných kapitolách v druhé části jsem poukázala na jednotlivé limitace, které omezují použitelnost konkrétního institutu na škodné situace způsobené AI. Zpravidla se jednalo o nejasný rozsah liberačních důvodů, spočívající v požadavku náležitém dohledu nad AI či relevantním standardu péče. Problematická je také nemožnost užít určitých režimů, pokud je škoda způsobena samotnému vlastníkoví systému umělé inteligence. Použití obecné úpravy odpovědnosti za škodu dále částečně brání rozsáhlé důkazní břemeno poškozeného, který musí prokázat příčinnou souvislost mezi škodou a konkrétním jednáním včetně zavinění. Z důvodů zpětně nevysvětlitelných interních autonomních procesů systémů AI může být tíha takového důkazního břemene neúnosná pro poškozeného, zejména bez přístupu k datům vývojářů a patřičným technologickým poznatkům. Důkazní břemeno má i v případě objektivní odpovědnosti dále negativní dopad na finanční (a časovou) nákladnost uplatnění nároku na náhradu škody, jelikož bude z výše uvedených důvodů nezdědky kdy zapotřebí, aby byl vypracován znalecký posudek.

Ve světle připravované Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci se schyluje k úpravě rozsahu důkazního břemena poškozeného prostřednictvím možností užít vyvratitelných domněnek k prokázání nároku na náhradu škody, který má základ v mimosmluvním soukromoprávním vztahu. Směrnice navazuje na návrh Nařízení o AI a působí paralelně vedle Nové směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky, které taktéž zakotvuje vyvratitelné domněnky k prokázání nároku poškozeného. Unijní regulace je nicméně také kritizována pro nejasnosti, pro jejichž vyřešení nečiní ničeho. Zejména pak ponechává bez odpovědi, kdo přesně má být považován za osobu odpovědnou a na základě jakého postupu lze nárok na náhradu škody uplatnit.

Jiná, alternativně často zvažovaná, úprava však také není plnohodnotným řešením problému. Přisouzení právní osobnosti umělé inteligenci, resp. vytvoření institutu elektronické osoby nastoluje více otázek než odpovědí. Ačkoli bychom takovým institutem dokázali s přesností určit osobu, kterou budeme považovat za odpovědnou za vzniklou škodu, není jisté, jakým způsobem by taková škoda byla nahrazena, ani jak by taková osoba byla právně upravena.

Rozšíření veskrz celého právního řádu o další (elektronickou) osobu by znamenalo rozsáhlé legislativní práce, které by ve světle nejasné definice umělé inteligence, mohli napáchat více škody než užítku. Zakotvením elektronické osoby do právního řádu bychom také otevřeli dveře případným etickým otázkám, které se mohou v současnosti zdát příliš utopistické. Faktem zůstává, že takový stupeň umělé inteligence, který by si případně elektronickou osobnost „zasloužil“, v současné době neexistuje. Nelze popřít, že budoucí vývoj AI nezpůsobí potřebu znovuotevřít tuto diskusi, prozatím bych se však k udělování právní subjektivity AI mělo přistupovat spíše skepticky.

Je nutné poznamenat, že současná zákonná úprava soukromoprávní odpovědnosti za škodu bude za určitých předpokladů a na základě užitých analogií schopna reagovat na některé situace, kdy je škoda způsobena umělou inteligencí. Faktem však zůstává, že poškozený nemá jasná vodítka, proti komu svůj nárok na náhradu škodu uplatnit.

Kdo je odpovědným subjektem, je však nezbytné určit nejen z důvodu úspěšného odškodnění, ale i z důvodu motivace k preventivnímu chování odpovědných subjektů. Vzhledem k tomu, že umělá inteligence bude v mnoha ohledech regulována Nařízením o AI, zdá se mi v následující úvaze vhodné pracovat s terminologií tohoto nařízení. Z hlediska odpovědnosti přichází v úvahu hned několik subjektů z hodnotového řetězce AI. Především lze uvažovat nad poskytovatelem umělé inteligence a zavádějícím subjektem (viz kapitola 3.1). Mimo terminologii Nařízení o AI je nutné posoudit i případnou odpovědnost koncového uživatele (vlastníka AI), který užívá systém AI pro neprofesionální účely.

Řešením by mohlo být rozložení škodných situací do dvou režimů dle faktického užívání škodného systému AI – pro profesionální účely a neprofesionální účely. Jsem toho názoru, že odpovědnost by neměla zcela ležet pouze na jediném subjektu, jelikož případy, kdy dojde ke škodě způsobené AI, se budou značně lišit. Zatímco poskytovatel je zodpovědný za vývoj a uvedení systému AI na trh, zavádějící subjekt je zodpovědný za konkrétní nasazení a používání daného systému AI ve „vnějším“ světě. Oba subjekty mají své specifické povinnosti a odpovědnosti podle Nařízení o AI a jejich role se liší v různých fázích životního cyklu systému AI. Obdobně jako zavádějící subjekt, i uživatel používá systém AI ve „vnějším“ světě, nicméně činí tak mimo odbornou způsobilost, v rámci neprofesionální osobního užívání. Je žádoucí, aby každý z těchto subjektů byl dostatečně motivován předcházet vzniku škody, za kterou by mohl být činěn odpovědným.

Shoduji se s dalšími autory, že by odpovědnost za škodu měla být v profesionální oblasti koncipována jako objektivní, vzhledem častému nedostatku faktického zavinění odpovědnou osobou.³⁶² Nicméně pro neprofesionální užívání by se mohlo jednat o příliš přísnou úpravu.

Pokud bychom uvažovali o poskytovateli systému AI³⁶³ jako jediném odpovědném subjektu, prevenční charakter takové úpravy by zpravidla motivoval poskytovatele k minimalizaci rizika vzniku škody. Na druhou stranu, bude-li odpovědnost nastavena příliš přísně nebo budou-li nevhodně nastaveny liberační důvody, může to vést ke ztrátě motivace investovat do preventivních opatření, která by jinak mohla zajistit zproštění se odpovědnosti. V druhém extrému by pak nemožnost liberace mohla vést k i zastavení vývoje v této oblasti. Není tedy žádoucí, aby se jednalo o absolutní odpovědnost. Poskytovatel systému AI by měl mít možnost liberace, zejména prokáže-li, že vynaložil veškeré úsilí k přecházení vzniku škod, které lze požadovat. Poskytovatel dále nemá možnost za každé situace ovlivnit, jak bude následný systém AI užíván zavádějícím subjektem, případně koncovým uživatelem. Proto v některých případech nebude schopen ani předvídat, jaká škoda může užitím systému AI vzniknout a případně na to preventivně reagovat.

Zavádějící subjekt³⁶⁴ by měl být dostatečně informován o systému AI, který v rámci své profesionální činnosti užívá a měl by jej užívat v souladu s odpovídající péčí a instrukcemi výrobce (poskytovatele). O zavádějícím subjektu lze z velké míry uvažovat analogicky jako o provozovateli zvláště nebezpečného zařízení dle ustanovení § 2925 OZ. Zvažovaná alokace odpovědnosti zde spočívá v provozování a zavádění určitého systému AI do příslušných komerčních procesů. Zavádějící subjekt by byl v případě, kdy by odpovídal za škodu způsobenou jím užívaným systémem AI, motivován zvážit rizika vzniku škody a posoudit, zda je konkrétní užití vhodné. Negativním důsledkem takto alokované odpovědnosti by mohlo, v případě příliš konzervativního přístupu, být odrazení od užívání systémů AI, což taktéž není s ohledem na benefity systému AI vhodné. Je proto důležité, aby zavádějící subjekt měl taktéž možnost liberace, mimo jiné i z důvodu, že užíval systém AI způsobem předvídaným jeho poskytovatelem a plnil s náležitou pečlivostí veškeré své povinnosti (například řádně aktualizoval daný systém). Zavádějící subjekt by se mohl taktéž liberovat, kromě výše zmíněného i v případě, že škoda měla původ v samotném systému AI a nemohl ji ovlivnit, případně vznikla důsledkem jednání třetí osoby (jejíž jednání není zavádějícímu subjektu přičitatelné) či poškozeného.

³⁶² ZECH, Herbert. Liability for AI: public policy considerations. In: *ERA Forum* 22. s. 147–158. 2021. Online. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s12027-020-00648-0>. [cit. 2024-02-02].; TOMÍŠEK, Jan. Jaký je ideální model odpovědnosti za autonomní systém?. In: *Revue pro právo a technologie*. 2018, roč. 9, č. 18, s. 29-54. ISSN 1805-2797. Online. Dostupné z: <https://doi.org/10.5817/RPT2018-2-2>. [cit. 2023-10-30].

³⁶³ Například technologická společnost vyvíjející systém AI pro poradenství na burzovním trhu.

³⁶⁴ Například banka, která nakoupí systém AI pro poradenství na burzovním trhu a integruje ho do svého poradenského programu pro klienty.

V případě neprofesionálního užívání systému AI je situace méně jasná, jelikož povinnosti konečného uživatele či vlastníka systému AI³⁶⁵ (často i v pozici spotřebitele) nejsou upraveny ani Nařízením o AI. I v takové situaci však může vzniknout škoda. V rámci neprofesionálního užívání je zapotřebí nezapomenout na ochranu slabší strany. Daný uživatel bude zpravidla i spotřebitelem, který si systém AI pořídil pro své osobní užití. Na základě premisy průměrného spotřebitele, který zpravidla nebude odborníkem v dané oblasti technologií, by proto měl být chráněn co do rozsahu své odpovědnosti. V případě, že by odpovědnost byla alokována u tohoto vlastníka (uživatele) systému AI, nejví se mi jako vhodné aplikovat objektivní odpovědnost. Nejenže často daný uživatel v případě, že postupuje s instrukcemi, nemá schopnost vznik dané předvídat a jednat preventivně, mohlo by to mít také za následek ztrátu motivace poskytovatele systému AI k investicím do prevence vzniku škod, jelikož by došlo k přenosu ekonomického rizika na uživatele. Je proto vhodné, aby zde odpovědnost byla nastavena jako subjektivní. O zaviněném jednání uživatele (vlastníka) systému AI lze uvažovat například tehdy, pokud by z důvodu nedbalosti neprováděl příslušné aktualizace nebo užíval systém AI jinak, než k čemu je určen.

Poškozený by měl vždy mít možnost uplatnit svůj nárok proti předem jasné určené odpovědné osobě. V případech profesionálního užití systémů AI je vhodné alokovat odpovědnost poskytovatele a zavádějícího subjektu na základě objektivního přístupu s možností liberace.

Poškozený by se tak mohl v první řadě mohl obrátit na zavádějící subjekt, který užil škodný systém AI. V případě, že by alespoň částečně měla škoda původ na straně poskytovatele, odpovídal by společně se zavádějícím subjektem v rozsahu (pravděpodobné) míry jeho faktické odpovědnosti. v případě, že by se zavádějící subjekt liberoval, odpovědnost by přešla na poskytovatele škodného systému AI.

Poskytovatelé a zavádějící subjekty by měli mít povinnost povinného pojištění vzniku škody způsobené AI. Takové pojištění by bylo zapotřebí vždy sjednat dle charakteristik daného systému AI. V případě autonomního vysavače bude pojištění odlišné od virtuálního finančního poradce fungujícího na bázi AI. Pojištěním by se předcházelo reálné nedosažitelnosti kompenzace v případě vyšších škod. Individualizací pojištění by pak mohlo být částečně předcházeno příliš vysokým ekonomickým nákladům, které by se promítly do konečné ceny systému AI.

Co se týká odpovědnosti koncového uživatele (vlastníka) v rámci neprofesionálního užívání systému AI, považuji za vhodné založení odpovědnosti jako subjektivní. Odpovědná osoba by byla určena obdobně jako v případě profesionálního užití. V případě, že uživatel systému AI zavinil škodu způsobenou tímto systémem, měl by být činěn odpovědným. Za situace, že alespoň

³⁶⁵ Například uživatel/vlastník systému AI fungujícího jako domácí asistent ke každodenním činnostem jako je správa kalendáře, vytváření nákupních seznamů podle stavu ledničky a ovládání domácích spotřebičů.

částečně měla škoda původ na straně poskytovatele, odpovídal by společně s uživatelem, a to podle (pravděpodobné) míry faktické odpovědnosti obou subjektů. v případě, že by se uživatel (vlastník) škodného systému AI vyvinil z odpovědnosti, poškozený se může obrátit na poskytovatele škodného systému AI z důvodu jeho objektivní odpovědnosti. Předmětem dalších úvah by mohlo být zvážení určitého zastropování maximálního rozsahu náhrady škody, které lze po uživateli požadovat, aby to pro něj nebylo likvidační.

Závěrem považuji za vhodné zavedení garančního či kompenzačního fondu, do kterého by přispívali jak poskytovatelé, zavádějící subjekty a případně další osoby, které ekonomicky těží z užívání systémů AI, tak i členské státy (případně Evropská unie) v rámci solidarity.³⁶⁶ Z tohoto kompenzačního fondu by pak mělo být plněno těm poškozeným, kterým vznikla škoda způsobená systémem AI, avšak z různých důvodů není možné ji kompenzovat dle stávající úpravy. Dělo by se tak například v situaci, kdy dojde-li k plné liberaci (resp. exkulpací) všech odpovědných osob. Poskytování plnění z kompenzačního fondu by mělo být nastaveno dostatečně úzce, aby nedocházelo k jeho zneužívání.

Z důvodu jednotné úpravy odpovědnosti za škodu napříč EU by měla být měla navržená úprava promítnuta do směrnice, která by zavazovala členské státy tato odpovědnostní pravidla vhodně transponovat. Lze zvážit, zda se tím nestane Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci částečně obsoletní. Zejména první vyvratitelná domněnka, slouží převážně k prokázání subjektivní odpovědnosti. Na druhou stranu, potřeba prokázání nároku na základě důkazů, které má k dispozici pouze žalovaný, bude stále relevantní. Vzhledem k tomu, že se bude zpravidla jednat o objektivní odpovědnost, jeví se mi jako vhodně připravovanou Směrnicí o odpovědnosti za umělou inteligenci rozšířit o uvedený odpovědnostní systém a na základě něj upravit použitelnost vyvratitelných domněnek. V případě, že bude vhodně upravena první vyvratitelná domněnka, pak neposkytne-li žalovaný relevantní důkazy, nebude se moci liberovat prokázáním odpovídající péče. Co se týká druhé vyvratitelné domněnky, pak je nutné poznamenat, že i v případě objektivní odpovědnosti je prokázání příčinné souvislosti relevantní a návrh směrnice je v tomto směru stále funkční.

V České republice by pak tato směrnice mohla být transponována v rámci speciálního odpovědnostního režimu, jako tomu je například u škody způsobené vadou výrobku (§ 2939

³⁶⁶ Ke takovém fondu blíže viz i POLČÁK, Radim. Odpovědnost umělé inteligence a informační útvary bez právní osobnosti. In: *Bulletin advokacie*. 2018. Online. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/odpovednost-umele-inteligence-a-informacni-utvary-bez-pravni-osobnosti>. [cit. 2024-02-02].; ZECH, Herbert. Liability for AI: public policy considerations. In: *ERA Forum* 22. s. 147–158. 2021. Online. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s12027-020-00648-0>. [cit. 2024-02-02].; EVROPSKÁ UNIE. *Usnesení Evropského parlamentu ze dne 20. října 2020, obsahující doporučení Komisi k režimu občanskoprávní odpovědnosti za umělou inteligenci (2020/2014(INL))*. 2020. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0276_CS.html. [cit. 2024-03-02].

a násl. OZ). Taková budoucí úprava by umožnila poškozeným domáhat se efektivně náhrady škody způsobené systémem AI, aniž by bylo zapotřebí komplikovaných právních analogií jiných odpovědnostních institutů. Současně by se zajistila jednotná úprava odpovědnosti za umělou inteligenci napříč Evropskou unií, což je více než důležité.

Seznam zkratk

AI	Umělá inteligence
AI HLEG	Nezávislá skupina na vysoké úrovni pro umělou inteligenci
Atomový zákon	Zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření
Autorský zákon	Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů
BOZP	Bezpečnost a ochrana zdraví při práci
Důlní zákon	Zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství
EU	Evropská unie
LLM	Velký jazykový model
NAIS	Národní strategie umělé inteligence v České republice
Nařízení o AI	Návrh nařízení Evropského Parlamentu a Rady, kterým se stanoví harmonizovaná pravidla pro umělou inteligenci (Akt o umělé inteligenci) a mění se určité legislativní akty Unie
Nová směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky	Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o odpovědnosti za vadné výrobky
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

OZ; občanský zákoník	Zákon 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Sdělení Komise o umělé inteligenci	Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů. Umělá inteligence pro Evropu
SDEU	Soudní dvůr Evropské unie
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci	Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o přizpůsobení pravidel mimosmluvní občanskoprávní odpovědnosti umělé inteligenci (směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci)
Směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky	Směrnice Rady ze dne 25. července 1985 o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se odpovědnosti za vadné výrobky
Spojené království	Spojeném království Velké Británie a Severního Irska
USA	Spojené státy americké

Seznam použitých zdrojů

1) Knižní literatura

BOSTROM, Nick. *Superintelligence: až budou stroje chytřejší než lidé*. Přeložil Jan PETŘÍČEK. Obzor (Prostor). Praha: Prostor, 2017. ISBN 978-80-7260-353-4.

DEAKIN, Simon F., MARKOU, Christopher. *Is law computable?: critical perspectives on law and artificial intelligence*. Oxford: Hart Publishing, 2020. ISBN 978-1-5099-3706-6.

DVOŘÁK, J. ŠVESTKA, J. ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. ISBN 978-80-7552-187-3.

GELLERS, Joshua. *Rights for Robots: Artificial Intelligence, Animal and Environmental Law*. Abingdon: Routledge. 2020. ISBN 978-04-2928-815-9.

GERLOCH, Aleš. Právní odpovědnost. In: HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Online. Praha: C. H. Beck, 2009. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2024-01-20].

HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Online. Praha: C. H. Beck, 2014. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2024-02-20].

KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C.H. Beck, 1999. ISBN 80-71790281-1.

KOLAŘÍKOVÁ, Linda, HORÁK, Filip. *Umělá inteligence & právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020. ISBN 978-80-7598-783-9.

PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Online. Praha: C. H. Beck, 2023. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2024-01-20].

ŠTĚDRONĚ, Bohumír. *Právo a umělá inteligence*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-803-7.

TINTĚRA, Tomáš; PETR, Pavel a PODRAZIL, Petr. *Základy závazkového práva. 2. díl. 2. vydání*, Praha: Leges, 2023. ISBN 978-80-7502-667-5.

WHELANOVÁ, Markéta., ZBÍRAL, Robert a GRINC, Jan. *Praktická příručka pro implementaci práva Evropské unie do českého právního řádu. Komentář s příklady k vybraným článkům Metodických pokynů pro zajišťování prací při plnění legislativních závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii*. Online. 1., elektronické vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2022. ISBN 978-80-280-0066-0. Dostupné z: <https://munispace.muni.cz/library/catalog/book/2173>. [cit. 2024-05-09].

2) Odborné články

BIN-NUN, Amitai Y., BINAMIRA, Isabel. A framework for the impact of highly automated vehicles with limited operational design domains. In: *Transportation Research Part A: Policy and Practice*. Vol. 139, 2020, s. 174-188, ISSN 0965-8564. Online. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.tra.2020.06.024> [cit. 2024-05-10].

BUITEN, Miriam, DE STREEL, Alexandre, PEITZ, Martin. The law and economics of AI Liability. In: *Computer Law & Security Review*, Vol. 48, 2023. Online. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.clsr.2023.105794>. [cit. 2025-03-03].

DREXL, J. et al. Technical Aspects of Artificial Intelligence: An Understanding from an Intellectual Property Law Perspective. 2019. In: *Max Planck Institute for Innovation and Competition Research Paper*. No. 19-13. Online. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3465577. [cit. 2023-10-24].

GREER, Des, HAMON, Yann. Agile Software Development. In: *Softw: Pract. Exper.* Vol. 41, 2011, s. 943-944. Online. Dostupné z: <https://doi.org/10.1002/spe.1100>. [cit. 2024-02-03].

GUERRA, Alice, PARISI, Francesco, PI, Daniel. Liability for Robots I: Legal Challenges., In: *Journal of Institutional Economics*. 2022. Vol. 18. s. 331–43. Online. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1017/S1744137421000825>. [cit. 2024-02-20].

HOŘEŇOVSKÝ, J. Umělá inteligence jako hmotněprávní a procesní subjekt v civilním právu s přihlédnutím k zastoupení. In: Sedláček, M.; Střeleček, T. *Zastoupení – Specifika a kontext*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 259-267.

KOLAŘÍKOVÁ, Linda. Odpovědnost (za) robota aneb právo umělé inteligence. In: *Bulletin advokacie*. 2018, č. 3. s. 11-19. Online. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2023-10-27].

MALÍŘ, Jan, ŠTĚRBOVÁ, Markéta. Způsob transpozice směrnic. In: *Právní rozhledy*, 2004, č. 14. s. 526-534. Online. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2024-02-02].

MATSUZAKI, H., LINDEMANN, G. The autonomy-safety-paradox of service robotics in Europe and Japan: a comparative analysis. In: *AI & Soc* Vol. 31, s. 501–517. 2016. Online. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s00146-015-0630-7>. [cit. 2024-03-02].

MIKEŠ, Stanislav. Právo ve věku inteligentních strojů. In: *Bulletin advokacie*. Online. 2018. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/pravo-ve-veku-inteligentnich-stroju>. [cit. 2024-02-17].

MYŠKA, Matěj a Jan ZIBNER. Umělá inteligence: výzva autorství. In: *Iurium Scriptum*. Olomouc: Nugis Finem, 2019, roč. 2019, č. 1, s. 49-60. ISSN 2570-5679. Online. Dostupné z: https://is.muni.cz/publication/1534880/Iurium_Scriptum_1-2019.pdf. [cit. 2023-10-30].

POLČÁK, Radim. Odpovědnost umělé inteligence a informační útvary bez právní osobnosti. In: *Bulletin advokacie*. Online. 2018. Online. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/odpovednost-umele-inteligence-a-informacni-utvary-bez-pravni-osobnosti>. [cit. 2024-02-02].

SHERER, Matthew U., Regulating Artificial Systems: Risks, Challenges, Competencies, and strategies. In: *Harvard Journal of Law & Technology*. Vol. 29. Nr. 2. 2016. Online. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2609777>. [cit. 2024-03-04].

SOLARZYK KRAUSOVÁ, Alžběta. Status elektronické osoby v evropském právu v kontextu českého práva. In: *Právní rozhledy*. 2017. vol. 25. č. 20. s. 700-704. ISSN 1210-6410. Online. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2024-02-01].

TOMÍŠEK, Jan. Jaký je ideální model odpovědnosti za autonomní systém?. In: *Revue pro právo a technologie*. 2018, roč. 9, č. 18, s. 29-54. ISSN 1805-2797. Online. Dostupné z: <https://doi.org/10.5817/RPT2018-2-2>. [cit. 2023-10-30].

TOMÍŠEK, Jan. Software jako věc v režimu nového občanského zákoníku. In: *Revue pro právo a technologie*, 2014, č. 9, s. 199-214. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2023-10-30].

TURING, Alan, Computing Machinery and Intelligence. In: *Mind*. 1950, Vol. 49. s. 422-260. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/mind/LIX.236.433>. [cit. 2023-10-24].

WENG, Yueh-Hsuan; CHEN, Chien-Hsun a SUN, Chuen-Tsai. The legal crisis of next generation robots. In: *Proceedings of the 11th international conference on Artificial intelligence and law*. New York, NY, USA: ACM, 2007, s. 205-209. ISBN 9781595936806. Dostupné z: <https://doi.org/10.1145/1276318.1276358>. [cit. 2023-10-30].

ZECH, Herbert. Liability for AI: public policy considerations. In: *ERA Forum* 22, s. 147–158. 2021. Online. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s12027-020-00648-0>. [cit. 2024-02-02].

ZIBNER, Jan. Akceptace právní osobnosti v případě umělé inteligence. Online. In: *Revue pro právo a technologie*. 2018, roč. 9, č. 17, s. 19-49. ISSN 1805-2797. Online. Dostupné z: <https://doi.org/10.5817/RPT2018-1-2>. [cit. 2023-10-30].

ZIBNER, Jan. Artificial Intelligence: A Creative Player in the Game of Copyright. In: *European journal of law and technology*. 2019, roč. 10, č. 1. ISSN 2042-115X. Online. Dostupné z: <https://ejlt.org/index.php/ejlt/article/view/662/885>. [cit. 2023-10-30].

ZIKMUNDOVÁ, Klára. Artificial Intelligence and Medical Devices: Do We Need New Regulation?. In: *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2023, č. 2, s. 381-39. Online. Dostupné z: <https://doi.org/10.5817/CPVP2023-2-5>. [cit. 2023-10-30].

3) Judikatura

a) Česká republika

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 11. 2015, sp. zn. 30 Cdo 3849/2014 [R 90/2016 civ].

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 29. 11. 1984, sp. zn. 6 Cz 56/84 [R 24/1986 civ.].

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2022, sp. zn. 25 Cdo 2342/2021.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2018, sp. zn. 25 Cdo 4994/2016.

Stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 18. 11. 1970, sp. zn. Cpj 87/70 [R 55/1971 civ.].

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25.9.2018, sp. zn.: 25 Cdo 2999/2018.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 12. 2021, sp. zn. III. ÚS 3021/21.

b) Evropská unie

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 28. února 1991, *Komise Evropských společenství proti Italské republice*, sp. zn. C-360/87, ECLI:EU:C:1991:86.

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 30. května 1991, *Komise Evropských společenství proti Spolkové republice Německo*, sp. zn. C-361/88, ECLI:EU:C:1991:224.

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 29. května 1997, *Komise Evropských společenství proti Spojenému království Velké Británie a Severního Irsku*, sp. zn. C-300/95, ECLI:EU:C:1997:255.

c) Ostatní

Rozsudek Soudu pro občanskoprávní spory v Britské Kolumbii ze dne 14. února 2024, *Moffatt v. Air Canada*, 2024 BCCRT 149, SC-2023-005609. Dostupné z: <https://www.canlii.org/en/bc/bcrt/doc/2024/2024bccrt149/2024bccrt149.html>. [cit. 2024-05-07].

4) Právní předpisy

a) Česká republika

Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

Zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomový zákon) a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

b) Ostatní

EVROPSKÁ UNIE. Legislativní usnesení Evropského parlamentu ze dne 12. března 2024 o návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o odpovědnosti za vadné výrobky

(COM(2022)0495 – C9-0322/2022 – 2022/0302(COD)). 2024. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-0132_EN.html. [cit. 2024-03-20].

EVROPSKÁ UNIE. *Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie*. (2016/C 202/01). Online. Dostupné z <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A12016ME%2FTXT>. [cit. 2024-05-08].

EVROPSKÁ UNIE. *Legislativní usnesení Evropského parlamentu ze dne 13. března 2024 o návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví harmonizovaná pravidla pro umělou inteligenci (Akt o umělé inteligenci) a mění určité legislativní akty Unie (COM(2021)0206 – C9-0146/2021 – 2021/0106(COD))*. 2024. Online. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-0138_CS.html [cit. 2024-05-03].

EVROPSKÁ UNIE. *Návrh nařízení Evropského Parlamentu a Rady, kterým se stanoví harmonizovaná pravidla pro umělou inteligenci (Akt o umělé inteligenci) a mění se určité legislativní akty Unie (COM(2021)206 final)*. 2021. Online. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:e0649735-a372-11eb-9585-01aa75ed71a1.0002.02/DOC_1&format=PDF. [cit. 2023-10-27].

EVROPSKÁ UNIE. *Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o odpovědnosti za vadné výrobky (2022/0303 (COD))*. 2022. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52022PC0495>. [cit. 2024-05-09].

EVROPSKÁ UNIE. *Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o přizpůsobení pravidel mimosmluvní občanskoprávní odpovědnosti umělé inteligenci (směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci) (COM/2022/496 final)*. 2022. Online. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52022PC0496>. [cit. 2024-05-07].

EVROPSKÁ UNIE. *Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnic Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 (směrnice o nekalých obchodních praktikách) (2005/29/ES)*. Dostupné z: <http://data.europa.eu/eli/dir/2005/29/oj>. [cit. 2024-05-03].

EVROPSKÁ UNIE. *Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 24. listopadu 2010 o průmyslových emisích (integrované prevenci a omezování znečištění) (přepracované znění)*

(2010/75/EU). 2010. Online. Dostupné z <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32010L0075&qid=1715256249174>. [cit. 2024-05-09].

EVROPSKÁ UNIE. *Směrnice Rady 85/374/EHS ze dne 25. července 1985 o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se odpovědnosti za vadné výrobky (85/374/EHS)*. 1985. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A01985L0374-19990604>. [cit. 2024-02-20].

EVROPSKÁ UNIE. *Směrnice Rady ze dne 30. listopadu 1989 o minimálních požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví na pracovišti (první samostatná směrnice ve smyslu čl. 16 odst. 1 směrnice 89/391/EHS) (89/654/EHS)*. 1989. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A01989L0654-20190726>. [cit. 2024-05-09].

5) Internetové články

AUTOBLOCKS. Offline learning. In: *Autoblocks.ai*. Článek. Online. [nedatováno]. Dostupné z: <https://www.autoblocks.ai/glossary/offline-learning>. [cit. 2023-10-30].

COMPUTER HISTORY MUSEUM. John McCarthy. In: *Computerhistory.org*. Článek. Online. [nedatováno]. Dostupné z: <https://computerhistory.org/profile/john-mccarthy/> [cit. 2023-10-24].

COUNCIL OF EUROPE PORTAL. History of Artificial Intelligence. In: *Council of Europe Portal*. Článek. Online. [nedatováno]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/artificial-intelligence/history-of-ai>. [cit. 2023-10-24].

ČT24. Velké banky začaly využívat umělou inteligenci k přeměně světa financí. In: *ČT24*. Článek. Online. 2023. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/veda/3592785-velke-banky-zacaly-vyuzivat-umelou-inteligenci-k-premene-sveta-financi>. [cit. 2023-10-24].

EVROPSKÝ PARLAMENT. Artificial Intelligence Act: MEPs adopt landmark law. In: *Europarl.europa.eu*. Tisková zpráva. Online. 2024. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240308IPR19015/artificial-intelligence-act-meps-adopt-landmark-law>. [cit. 2024-05-07].

FUTURE OF LIFE INSTITUTE. Pause Giant AI Experiments: An Open Letter. In: *Future of life institute*. Online. 2023. Dostupné z: <https://futureoflife.org/open-letter/pause-giant-ai-experiments/> [cit. 2023-10-24].

GRADY, Patrick. The AI Act should be Technology-Neutral. In: *Center for Data and Innovation*. Článek. Online. 2023. Dostupné z: <https://datainnovation.org/2023/01/the-ai-act-should-be-technology-neutral/>. [cit. 2024-05-01].

HINTZE, Arend. Understanding the Four Types of AI, from Reactive Robots to Self-Aware Beings. The Conversation. In: *The Conversation*. Článek. Online. 2016. Dostupné z: <https://theconversation.com/understanding-the-four-types-of-ai-from-reactive-robots-to-self-aware-beings-67616> [cit. 2023-10-30].

CHIAO, Derek. DEICHMANN, Johannes a kol. Autonomous vehicles moving forward: Perspectives from industry leaders. In: *McKinsey.com*. Článek. Online. 2024. Dostupné z: McKinsey & Company, <https://www.mckinsey.com/features/mckinsey-center-for-future-mobility/our-insights/autonomous-vehicles-moving-forward-perspectives-from-industry-leaders>. [cit. 2024-05-01].

IT SLOVNÍK. Co je to Mooreův zákon?. In: *It-slovník.cz*. Článek. Online. [nedatováno]. Dostupné z: <https://it-slovník.cz/pojem/mooreuv-zakon>. [cit. 2023-10-24].

JACOBSEN, Bruno. Human-like Computers by 2029?. In: *Futuresplatform.com*. Článek. Online. 2023. Dostupné z: <https://www.futuresplatform.com/blog/human-computers-2029>. [cit. 2023-10-25].

KURZWEIL, Ray. The Law of Accelerating Returns. In: *thekurzweillibrary.com*. Článek. Online. 2001. Dostupné z: <https://www.thekurzweillibrary.com/the-law-of-accelerating-returns>. [cit 2023-10-24].

LEVIN, Sam. Tesla confirms autopilot involved in Utah crash but seeks to blame driver. In: *The Guardian*. Článek. Online. 2018. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/technology/2018/may/16/tesla-autopilot-utah-crash-confirms-investigation>. [cit. 2023-10-30].

MANNING, Christopher. Artificial Intelligence Definitions. In: *HAI Stanford University*. Článek. Online. 2020. Dostupné z: <https://hai.stanford.edu/sites/default/files/2020-09/AI-Definitions-HAI.pdf>. [cit. 2023-10-24].

MARR, Bernard. A Short History of ChatGPT: How We Got to Where We Are Today. In: *Forbes.com*. Článek. Online. 2023. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/bernardmarr/2023/05/19/a-short-history-of-chatgpt-how-we-got-to-where-we-are-today/>. [cit. 2023-10-24].

MARR, Bernard. Artificial intelligence And The Future Of Marketing. In: *Forbes.com*. Článek. Online. 2022. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/bernardmarr/2022/09/09/artificial-intelligence-and-the-future-of-marketing/>. [cit. 2023-10-24].

National Highway Traffic Safety Administration. NHTSA Releases 2020 Traffic Crash Data. In: *NHTSA.gov*. Článek. Online. 2022. Dostupné z: [NHTSA Releases 2020 Traffic Crash Fatality Data | FARS | NHTSA](https://www.nhtsa.gov/news-features/press-releases/2022/nhtsa-releases-2020-traffic-crash-fatality-data). [cit. 2024-02-29].

OXFORD ENGLISH DICTIONARY. Captcha.n. In: *OED*. Online. 2012. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/OED/1046285122>. [cit. 2023-10-24].

POLČÁK, Radim. Česko hledá cestu, jak se vypořádat s umělou inteligencí. In: *Hospodářské noviny*. Článek. Online. 2019. Dostupné z: <https://hn.cz/c1-66611610-cesko-hleda-cestu-jak-se-vyporadat-s-umelou-inteligenci>. [cit. 2024-02-12].

PULVER, Andrew, SHOARD, Catherine. The Hollywood actors' strike: everything you need to know. In: *The Guardian*. Článek. Online. 2023. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/culture/2023/jul/14/the-hollywood-actors-strike-everything-you-need-to-know>. [cit. 2023-10-30].

ROCKWELL, Anyoha. The History of Artificial Intelligence. In: *Harvard.edu*. Článek. Online. 2017. Dostupné z: <https://sitn.hms.harvard.edu/flash/2017/history-artificial-intelligence/>. [cit. 2023-10-24].

ROY, Abhirup, LEVINE, Dan, JIN, Hyunjoo. Tesla wins bellwether trial over Autopilot car crash. In: *Reuters.com*. Článek. Online. 2023. Dostupné z: <https://www.reuters.com/legal/us-jury-set-decide-test-case-tesla-autopilot-crash-2023-04-21>. [cit. 2024-02-03].

SCHUMAN, Sebastian. History of the first AI Winter. In: *towardsdatascience.com*. Článek. Online. 2021. Dostupné z: <https://towardsdatascience.com/history-of-the-first-ai-winter-6f8c2186f80b> [cit. 2023-10-24].

ŠTÍPA, Martin. Umělá inteligence a odpovědnost za škodu aneb redefinování zákonů robotiky. In: *Právní prostor*. Článek. Online. 2017. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/pravo-it/umela-inteligence-a-odpovednost-za-skodu-aneb-redefinovani-zakonu-robotiky-cast-i>. [cit. 2024-03-01].

THOMPSON, Cadie. Computers will be like humans by 2029: Google's Ray Kurzweil. In: *CNBC.com*. Článek. Online. 2014. Dostupné z: <https://www.cnbc.com/2014/06/11/computers-will-be-like-humans-by-2029-googles-ray-kurzweil.html>. [cit. 2023-10-24].

TICHÝ, Luboš. O kumulaci nároků na náhradu škody a konkurenci právních norem. In: *Advokátní deník*. Článek. Online. 2022. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/05/11/o-kumulaci-naroku-na-nahradu-skody-a-konkurenci-pravnich-norem/>. [cit. 2024-02-01].

WAINWRIGHT, Martin. Robot fails to find place in the sun. In: *The Guardian*. Článek. Online. 2002. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/uk/2002/jun/20/engineering.highereducation>. [cit. 2024-02-13].

6) Ostatní

CZICHON, Radek. *Umělá inteligence a autorské právo*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova v Praze. Právnická fakulta, 2021.

EVROPSKÁ KOMISE. *Artificial intelligence – Questions and answers*. 2023. Online. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_21_1683. [cit. 2024-03-05].

EVROPSKÁ KOMISE. *Rozhodnutí Komise o zřízení Evropského úřadu pro umělou inteligenci*. C(2024) 390 final. 2024. Online. Dostupné z: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/cs/library/commission-decision-establishing-european-ai-office>. [cit. 2024-05-08].

EVROPSKÁ UNIE. *Commission Staff Working Document. Liability for Emerging digital technologies. SWD (2018) 137 final.* 2018. Online. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52018SC0137>. [cit. 2023-10-30].

EVROPSKÁ UNIE. *Koordinovaný plán v oblasti umělé inteligence. COM(2018) 795 final.* 2018. Online. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/umela-inteligence/Koordinovany-plan-k-AI.pdf>. [cit. 2023-10-25].

EVROPSKÁ UNIE. *Sdělení Komise Evropskému Parlamentu, Radě, Evropskému Hospodářskému a Sociálnímu Výboru a Výboru Regionů. Umělá inteligence pro Evropu. COM(2018) 237 final.* 2018. Online. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0237>. [cit. 2023-10-30].

EVROPSKÁ UNIE. *Stanovisko Evropského Hospodářského a sociálního výboru k tématu Umělá inteligence – dopady umělé inteligence na jednotný trh (digitální), výrobu, spotřebu, zaměstnanost a společnost. (2017/C 288/01).* 2017. Online. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52016IE5369>. [cit. 2024-03-03]. Bod 3.33.

EVROPSKÁ UNIE. *Usnesení Evropského parlamentu ze dne 16. února 2017 obsahující doporučení Komisi o občanskoprávních pravidlech pro robotiku (2015/2103(INL)).* 2017. Online. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52017IP0051>. [cit. 2024-03-03].

EVROPSKÝ PARLAMENT. *A common EU approach to liability rules and insurance for connected and autonomous vehicles. European added value assessment.* Studie. 2018. Online. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/615635/EPRS_STU\(2018\)615635_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/615635/EPRS_STU(2018)615635_EN.pdf). [cit. 2024-02-13].

EVROPSKÝ PARLAMENT. *Pozměňovací návrhy přijaté Evropským parlamentem dne 14. června 2023 k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví harmonizovaná pravidla pro umělou inteligenci (Akt o umělé inteligenci) a mění určité legislativní akty Unie (COM(2021)0206 – C9-0146/2021 – 2021/0106(COD)).* 2023. Online. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0236_CS.html#def_1_1. [cit. 2024-03-04].

GOOGLE. Google Trends. *Trends.google. AI*. 2023. Online Dostupné z: <https://trends.google.com/trends/explore?date=today%205-y&q=AI&hl=cs>. [cit. 2023-10-24].

INDEPENDENT HIGH-LEVEL EXPERT GROUP ON ARTIFICIAL INTELLIGENCE. *A Definition of AI: Main Capabilities and Disciplines*. 2019. Online. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/futurium/en/ai-alliance-consultation.1.html>. [cit. 2023-10-2023].

INDEPENDENT HIGH-LEVEL EXPERT GROUP ON ARTIFICIAL INTELLIGENCE. *Ethics Guidelines for Trustworthy AI*. 2019. Online. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/futurium/en/ai-alliance-consultation.1.html>. [cit. 2023-10-27].

JAKUB HARAŠTA. *Princip technologické neutrality v kybernetické bezpečnosti*. Disertační práce. Vedoucí práce: Radim Polčák. Brno: Masarykova univerzita. Právnická fakulta, 2017.

MADIEAGA, Tambiama. *Artificial intelligence act. Briefing. EPRS*. 2023. Online. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/698792/EPRS_BRI\(2021\)698792_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/698792/EPRS_BRI(2021)698792_EN.pdf). [cit. 2023-05-04].

MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU, Odbor digitální ekonomiky a chytré specializace. *Vyhodnocení veřejné konzultace k aktualizaci Národní strategie umělé inteligence*. Online. 2023. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/assets/cz/rozcestnik/pro-media/tiskove-zpravy/2023/10/Vyhodnoceni-verejne-konzultace-k-aktualizaci-Narodni-strategie-umele-inteligence.pdf>. [cit. 2023-10-17].

MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU. *Národní strategie umělé inteligence v České republice*. 2019. Online. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/umela-inteligence/NAIS_kveten_2019.pdf. [cit. 2023-10-30].

OECD. *Recommendation of the Council on Artificial Intelligence. OECD/LEGAL/0449*. 2019. Online. Dostupné z: <https://oecd.ai/en/ai-principles>. [cit. 2023-10-27].

RADA EVROPSKÉ UNIE. *Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví harmonizovaná pravidla pro umělou inteligenci (Akt o umělé inteligenci) a mění určité legislativní akty Unie (COM(2021)206)– Kompromisního znění předsednictva*. 2021. Online. Dostupné z: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14278-2021-INIT/en/pdf>. [cit. 2024-03-04].

SELECT COMMITTEE ON ARTIFICIAL INTELLIGENCE. House of Lords. *AI in th UK: ready, willing and able?*. 2018. Online. Dostupné z: <https://publications.parliament.uk/pa/ld201719/ldselect/ldai/100/100.pdf>. [cit. 2023-10-27].

SOUKUPOVÁ, JANA. *Legal Technology*. Praha. 23.10.2023. [informace poskytnuté na semináři].

SOUKUPOVÁ, Jana. *Umělá inteligence jako výzva pro soukromé právo*. Diplomová práce. Vedoucí práce: Kučera, Zdeněk. Praha: Univerzita Karlova. Právnická fakulta, Katedra občanského práva, 2020.

SOUSA E SILVA, Nuno. 2022. *Law and Technology*. Universidade Católica Porto. [Informace poskytnuté na předmětu Law and Technology].

SPECIAL EUROBAROMETER 427. *Autonomous systems report*. 2015. Online. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/102681/Autonomos%20systems.pdf>. [cit. 2023-10-24].

SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ VELKÉ BRITÁNIE A SEVERNÍHO IRSKA. Policy Paper. *A pro-innovation approach to AI regulation*. 2023. Online. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/publications/ai-regulation-a-pro-innovation-approach/white-paper#box21>. [cit. 2024-05-04].

URBAN, Martin. *Umělá inteligence a odpovědnost za její jednání*. Diplomová práce. Vedoucí práce: Holcová, Irena. Univerzita Karlova. Právnická fakulta, Ústav práva autorského, práv průmyslových a práva soutěžního, 2018.

ÚŘAD VLÁDY ČR. *Výzkum potenciálu rozvoje umělé inteligence v České republice: Souhrnná zpráva*. 2018. Online. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/aktualne/AI-souhrnna-zprava-2018.pdf>. [cit. 2023-10-30].

ÚŘAD VLÁDY ČR. *Výzkum potenciálu rozvoje umělé inteligence v České republice: Analýza pozice České republiky v oblasti technologického rozvoje umělé inteligence*. 2018. Online. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/aktualne/AI-technologie-2018.pdf>. [cit. 2023-10-25].

ÚŘAD VLÁDY ČR. *Výzkum potenciálu rozvoje umělé inteligence v České republice: Analýza očekávaných socioekonomických dopadů rozvoje AI v ČR*. 2018. Online. Dostupné z:

https://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/aktualne/AI_socioeconomicke_dopady_2018.pdf. [cit. 2023-10-25].

ÚŘAD VLÁDY ČR. *Výzkum potenciálu rozvoje umělé inteligence v České republice: Analýza právně-etických aspektů rozvoje umělé inteligence a jejích aplikací v ČR*. 2018. Online. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/aktualne/AI-pravne-eticka-zprava-2018_final.pdf. [cit. 2023-10-25].

ÚŘAD VLÁDY ČR. *Výzkum potenciálu rozvoje umělé inteligence v České republice: Souhrnná zpráva*. 2018. Online. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/aktualne/AI-souhrnna-zprava-2018.pdf>. [cit. 2023-10-30].

VLÁDA ČR. *Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz*. Online. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [paywall]. [cit. 2023-10-30].

Odpovědnost za škodu způsobenou umělou inteligencí – současná východiska

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá analýzou současné úpravy odpovědnosti za škodu v českém právním řádu a jeho přizpůsobení v kontextu připravovaného unijního regulačního rámce a alternativních řešení v oblasti odpovědnosti za škodu způsobenou umělou inteligencí („AI“). Hlavním cílem je zhodnotit schopnost stávající právní úpravy reagovat na škody způsobené umělou inteligencí a analyzovat její nedostatky.

Práce je členěna na tři hlavní části a závěr. První část využívá analytické metody k prozkoumání technické povahy AI, jejího vývoje a dělení. V této části také jsou představeny navrhované definice AI a analyzovány nedostatky v dané oblasti, zvláštní důraz je přitom kladen na vývoj definice v rámci legislativních procesů uvnitř orgánů Evropské unie.

Druhá část se zaměřuje na analýzu odpovědnosti za škodu způsobenou AI. Tato část je členěna do dvou hlavních kapitol. V první kapitole se práce věnuje teoretickým východiskům soukromoprávní odpovědnosti a analyzuje aplikovatelnost relevantních odpovědnostních institutů na škodu způsobenou AI. V druhé kapitole je důraz kladen na posouzení možné úpravy elektronické osoby jako potenciálního nositele odpovědnosti a na důsledky z toho plynoucí.

Třetí část práce se zabývá připravovaným regulačním rámcem EU v oblasti AI, se zvláštním důrazem na návrh Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci. V této části práce taktéž zkoumá dopady tohoto regulačního rámce na český právní řád a upozorňuje na případné nedostatky návrhů.

Hlavní zjištění této práce ukazují na několik klíčových nedostatků v současné legislativě, zejména v oblasti aplikovatelnosti relevantních odpovědnostních institutů, nevhodně nastavených liberačních důvodech a velké míře nejistoty úspěchu v uplatnění nároku na náhradu škody. Z hlediska připravovaného regulačního rámce jsou největší nedostatky spatřovány v návrhu Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci, která zejména opomíjí určit odpovědný subjekt.

V závěru práce jsou shrnuty klíčové poznatky, které poskytují odpověď na výzkumnou otázku. V závěru je taktéž předložen návrh budoucí právní úpravy z pohledu autorky s důrazem na potřebu efektivní a spravedlivé regulace odpovědnosti za škody způsobené umělou inteligencí. Kromě jasného stanovení odpovědného subjektu v rámci profesionálního a neprofesionálního užití AI, autorka dále navrhuje zakotvit povinné pojištění a usilovat o vytvoření kompenzačního fondu pro zvláštní situace vzniku škody.

Klíčová slova: umělá inteligence, odpovědnost za škodu, Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci.

Liability for damages caused by artificial intelligence - the current state of play

Abstract

This master thesis focuses on the analysis of the current liability regulation in the Czech legal system and its adaptation in the context of the forthcoming EU regulatory framework and alternative solutions in the field of liability for damages caused by artificial intelligence ("AI"). The main objective is to assess the adaptability of the current legal regulation to respond to damages caused by AI and to analyse its shortcomings.

The thesis is divided into three main parts and a conclusion. The first part uses analytical methods to explore the technical nature of AI, its development and its categorisation. In this part, the proposed definitions of AI are presented and the shortcomings of the area are analysed, placing particular emphasis on the evolution of the definition within the legislative processes within the European Union institutions.

The second part focuses on the analysis of liability for damage caused by AI. This part is divided into two main chapters. In the first chapter, the thesis deals with the theoretical background of civil liability and analyses the applicability of the relevant liability institutes to damage caused by AI. In the second chapter, the focus is on the assessment of the possible regulation of the electronic person as a potential liability carrier and the consequences of such regulation.

The third part of the thesis deals with the forthcoming EU regulatory framework in the field of AI, with a particular focus on the proposal of the AI Liability Directive. This part of the thesis also examines the implications of this regulatory framework for the Czech regulatory system and highlights potential shortcomings of the proposals.

The main findings of this thesis point to several key shortcomings in the current legislation, in particular in the scope of applicability of relevant liability institutes, inappropriately set liberalisation grounds and a high degree of uncertainty of success in claiming damages. In terms of the forthcoming regulatory framework, the biggest deficiency is seen in the draft AI Liability Directive, which neglects to identify the liable subject.

The paper concludes with a summary of key findings that provide an answer to the research question. It also presents a proposal for future legislation from the author's perspective, with an emphasis on the need for effective and fair regulation of liability for damages caused by artificial intelligence. In addition to the clear identification of the liable party in cases of professional and unprofessional use of AI, the author also proposes to establish compulsory insurance and to seek the creation of a compensation fund for special situations of damage.

Key words: Artificial Intelligence, Liability for Damages, AI Liability Directive.